

# Handskrift 7A. Arkeologen Gustaf Hallströms arkiv

Ur Volym D1:17, Dagbok 1941, 27/3-20/4

(Resan 1941 Enare och Utsjoki socken i Finland samt områden kring Tana älv i Norge)

Forskningsarkivet, Umeå universitetsbibliotek  
(<http://www.foark.umu.se>)

G. Hallström  
Ragvaldsgat. 21  
Stockholm

1941.

I

### **27/3 Torsdag**

Avreste från Sthlm med Heimdal omkr. kl. 8 (försenad - skulle ha gått kl.7). Astrid o Staffan följde med ner. Tullkontrollant var vännen Österman, som mötte A. o mig i Haparanda 1916. Han lät genast A. komma in i tullpaviljongen så vi fick vara tillsammans o sedan också ute på kajen. Öv. kontrollör Tengroth i Handelskommissionen hade ringt ner o sagt till att tullundersökning var obehövlig, varför jag slapp riva upp mina väskor. Det enda som krånglade var valuta kontrollen o det var inte dess fel - utan bankens, som inte stämplat mina papper vid dagens köp av resecheckar. -

Båten var försenad (lastning av fläsk till Finland etc.) så vi fingo c:a en timme på oss till lugnt samspråk. Det blev en hel del sång på kajen - svenska sångarbröder togo farväl av finska do. Till slut blev det en smula kallt för A. o jag gjorde uppbrott. Men jag är inte säker att hon inte stod kvar inne på skeppsbron i alla fall. Jag vinkade vad jag kunde åt människorna bakom stängslet, där ingen klart kunde urskiljas.

Manker var nere o tog farväl - men kom inte längre än till paviljongens förstuga, där jag var hos honom en stund. Det var hyggligt av honom att komma ner. - Men A. var storartad hela dan - lugn o glad.

Så var man då äntligen iväg efter alla de sista veckornas jäkt. Det är otroligt vad spring det är för den sån här resa i dessa tider - även fastän jag måste säga att alla varit utomordentligt förekommande o hyggliga. Jag ska inte tala om öv. kontr. Tengroth, som sade att det aldrig var något besvär när jag kom (det var ganska många gånger) utan ett nöje för honom. Inte bara Handelskommissionen, utan Livsmedels do, valutakontoret, hand. departementet - fi. legationen, fi. konsulatet etc. etc. ha varit över förväntan bra o snabba. För att inte tala om Sveabolaget, Kooperativa (Alb. Johansson) o Konsum o C. Petersen o hans folk, Mea, bröd. Sandström, bröd. Kjellström, N. K., Tillgren, do v. Kock, do Settergren etc. Och till sist även tyskarna som ordnade allt så önskvärt som något, även om det tog sina modiga två månader.

Jag riktigt längtade efter det här blivande dygnets ångbåtsresa o när jag kom ner till min hytt o såg att jag fick den ensam o att den låg midskepps så tyckte jag att en försening i Åbo inte skulle göra så mycket. Jag behövde faktiskt få slöa ut ordentligt. Och jag slöade av för fullt. Åt o sov - sov o åt.

Vid supén - jag kom att sitta på kaptens plats - bekantade jag mig med min bordsgranne vid namn Kristensen, som skulle till Mariehamn. Han var svensk, född i Trondhj. - fadern från Bodö. Själv hade han varit runt om (Sydamerika etc. etc.), en inaterialist av renaste (?) väsen, men mycket språksam (om sig själv) o ständigt törstig tyckte jag. Spriten var ju så oväntat tillg ombord o ett sådant tillfälle måste ju utnyttjas. Han var gammal kund tydligen. Efter en timme bröt jag upp emellertid o ägnade mig o min hytt åt varmvattnets alla glädjeämnen. Plus en kall flaska av den härliga exp. pilsnern. Vad vällust att veta att morgondagen måste tillbringas i ro.

### **28/3 Fredag.**

Natten hade varit underbar. En gång vaknade jag av att båten stannade. Vi måste forcera isen på sidan om rännen för att passera någon båt. Isen var styvt en halvmet. tjock. Det måste ha varit i Furusundstrakten.

Vi voro nu nära Mariehamn (kl. 8) o när jag såg ut genom hyttfönstret såg jag två stora wind jammers framför mig fastfrusna i isen under land. Jag klädde mig fort o kom lagom för att fotografera dem. Strålände sol - underbart i alla avseenden! Jag fick se ett anslag om att fotografering var förbjuden i Svenska skärgården liksom även användandet av kikare. Jag undrar hur det är här. Men ingen sade något. Efter frukost vila o sömn igen till Degerby (11-tiden). Var på däck någon timme. Så vila igen - varefter lunch - kraftig - etc. etc.

Dagen var alldeles idealisk - kall o klar. Vi mötte en del båtar (Bore m. fl.) o det var ganska besvärligt för Heimdal att alltid göra ny väg på sidan om dem, där de lågo stilla. Hela skiftet låg ungefär som Enare sjö med sitt bländvita snötäcke o sina kala holmar o skär, där klipporna skymtade som mörka (gråa, röda, gula) fläckar i det skarpa vita.

I allm. gjorde båten rätt god fart men rännan var icke stor. Man kunde gå ända fram till båtsidan praktiskt taget. Snart blev det tydligt att vi icke kunde hinna fram till sista tåget (8-tiden), varför middag avåts i lugn o ro.

Och så körde vi då upp Biristo fjärd igen o till den gamla kajen i Åbo hamn. Förtullning skulle ske i kväll - vilket ju var förståndigt.

Eftersom jag anade att något meddelande om mina vapen icke kommit till myndigheterna här - motsatsen skulle ha varit högst remakabel - så attackerade jag genast högsta hönset en mycket angenäm inspektör inne på hans lilla kontor med Tillgrens ansikte. Han förklarade genast att det inte alls var stadspolisens sak att ordna med sådant utan tullens - enbart tullens. Angående vad man sagt mig på legationen svarade han "dom vet ingenting". Nå saken ordnades mycket bra ändå - jag visade en del brev etc. etc. (mitt ty. pass också) o han tog sig en liten funderare för sig själv. Men efter en stund när jag stod med öppnade kappsäckar o en vänlig tullvaktmästare vid sidan - vände jag en frågande blick till inspektören, som stod omvärvd av en mängd frågvisa - varpå han gav en vink med handen åt vaktmästaren o allt var klart.

- När jag sedan stod o väntade på att få komma ombord igen (fartyget tullundersöktes just nu någon timme) så blev jag angripen av en yngre kvinna, som frågade om jag var jag. Jo. Det var en reporter (o så dök det upp det ena kvinset efter det andra tills jag hade fyra stycken - alla från olika tidningar. "Men hur i Herrans namn vet Ni av mig?" Jo - de hade sett passagerarelistan. Ja - det tyckte nu jag inte var tillräckligt svar o jag undrade varför de just utsett mig som offer. Det blev inte något klart svar på den frågan - men av en av deras frågor ("vad är egentl. en antikvarie vid Vitt. ak.?" ) förstod jag att det var en del ren nyfikenhet bakom. Eljest kunde det ju vara Sthlms. tidningens reportage i gårdagens tidning, som väl nått dem med flyg.

Nå - jag skämtade med de unga damerna en stund - o deras flitiga fingrar skrevo oförtrutet - varpå de störtade iväg. För sent kom jag ihåg att jag ju bort säga något om de finska myndigheternas tillmötesgående o om Tanners goda hjälp m. m. o jag störtade efter dem, men de hade redan fått sin spårvagn. Jag försökte telefonera Åbo underrättelser (dels från båten, men tel. var icke tillkopplad - dels från en kiosk), men fick intet svar.

Så småningom kom jag o några andra hemlösa ombord igen - det var skönt i hytten. Det varma vatnet flödade igen - o så även den kall pilsner.

### **29/3 Lördag**

Upp vid 6-tiden. Lätt frukost - varpå sakerna hämtades i tullpaviljongen där de legat under bevakning på natten. Tåget gick 8<sup>15</sup> fi. tid (7<sup>15</sup> svensk).

Roligt att se gamla Åbo igen. Mycket snö på gatorna - stora väldiga snövallar som på smågatorna bara lämnade som ett brett dike mellan sig. Inga spår av kriget synliga i min väg. Då Lördag i dag o jag ej kom fram till Hfs förrän 13<sup>06</sup> när bankerna stängts, passade jag på vid uppehållet i Karis (28 min) att rusa till en bank o växla in 2000 Mk på resecheckar. Vidare telegr. jag Nordman o bad honom meddela Tanner.

Frukost tåget = ansjovis o potatis, svart bröd, en liten klick smör (trol. margarin) strömming med potatis (fin) samt biff på hackat kött med potatis - ett glas mjölk o "kaffe". (en liten sockerbit). Bröd på passet. Ansjovis åts av grannarna utan att ränsas med huvud o allt så som den bör ätas. Jag hörde sedan att man gör så alltid denna tid. Alla dracko en stor pilsner (även damerna).

I Åbo tidningarna såg jag ingenting av mina damvänner från igår o undrade en smula. Sen visade sig att de voro utsända från Hfs. tidningar .

På perrongen kom vännen Väinö. Han hade ingenting hört från Nordman . ”Tror du telegram går så fort fram? ” ” Ja men till en högre tjänsteman? ” ” det här är ett demokratiskt land”.

Vi ordnade med sakerna o bestämde att fara ut till Erenkulla kl. 4. När vi hängde in bössan o pälsen i matsalen o just ringde med Nordman så kom en ung militär o hälsade. Erik Tanner. Han kom just från sin förläggning på permission o träffade så bra utan att veta att jag kommit . Vi följdes åt för att ordna min biljett, som måste ordnas tills i morgon, eftersom jag omöjligt kunde hinna i väg i kväll. På Esplanaden nära Kämp en röst: ” Nej se Hallström!” Det var Björn Cedervard. Det ordnades snart om gemensam lunch var på Erik o jag först klarade resebyrån -o sen förenades vi alla fyra på Kämp. Jag var mätt från tåget - men törstig - varför ett par pilsner slunko ned o sedan ”kaffe ” plus ” bakelser”. (Kämpe ” det enda stället i stan som har bakelser ”), d. v. s. den ena var något slags rulltårta av karaktär fattiga riddare o dom andra var en i formen pirogliknande, till smaken ingenting alls liknade liten mumsbit på ett kruspapper. - Vi hade väldigt trevligt o talade snart om livsmedelsförhållandena, som behandlades med lugn humor. Cedervard dominerade med röst o uthållighet som vanligt o jag såg att Tanner led. Men han slet sig undan för att ordna per telefon en del sammanträffanden etc. för e.m. o i morgon. Unge Erik åt väl o länge o hade en njutningsrik stund med farbröderna. Han har tagit upp sig tycker jag o har kommit ifrån de olater som jag inte riktigt tyckte om från för ett år sedan i Torneå.

Cedervard ville ha mej på middag i morgon. Han ringde upp Nordman om samma sak o jag fick överta samtalet, Nodman o Itkonen o jag ska träffas på lunch kl.1 i morgon o sen till museet.

Sent om sider uppbrott från det gamla minnesrika Kämp. Erik o jag till bokhandeln o sen till Tåget o där vi så småningom funno pappan installerad med mina saker.

Grankulla var riktigt vacket. Det är mycket snö i den här trakten också, väldiga snövallar överallt. Tanner har en stor vacker tomt o en äldre men mycket trevlig villa med en rumsfördelning i 2 våningar som var ytterst tilltalande o praktisk. En enda kamin (andra ut.! Han hade sådan fortfarande) i nedre hallen skötte uppvärmningen. Frun är i Sverige (Skåne) o en jungfru sköter huset. Hon blev förtjust över min förening (smör, kaffe, konserver, socker). - Efter husesyn en charmant middag i restriktionens tecken. Tanner är en utomordentlig värd o jag får höra mycket om hans liv som jag inte viste förut. Han var bl.a. fi. minister på Balkan på 20 - talet några år o användes även i många andra uppdrag, framför allt rörande renskötseln ( interskandinav - var under kantlinje ) o Petsamo området vilket jag ju visste. Så fick jag en hel del litteratur o anvisningar.

Så kom geodeten Carl Mickul, som var en liten mycket behaglig karl med nervös läggning - som tidigare resulterat i att han blivit pacifist. Utmärkt kunnig var han på Petsamoområdet o jag fick brochyren o framförallt en utmärkt karta som han förfärdigat ( delvis på Tanners mätningar, men mest på egna - samt sammanställningar ).

Tanner hade skaffat punsch ( genom en lyckträff - sånt är sällsynt nu ) o en större flaska tömdes under nattens lopp. Widenl skulle ha farit vid 9-tiden men punschen tog inte slut förrän ½ 12 så han for då. Det var en givand kväll o väl värd omvägen över Hfs. En stor mängd fotos hade han också att visa vilka var som en repetitionskurs för mej. Märkligt vad minnet vaknar upp vid sådana andledningar. Men man var nog i sin bästa receptiva ålder under resorna i Ryssland.

Tanner hade ju också lyckats skaffa de 10 stora ekon. kartorna över Enareområdet för min räkning- men kunde inte förmås att ta betalt för dem. Jag hoppas att det inte kostat honom mycket. Hans skatter bara i år säger han redan uppgå till 1 ½ gånger den lön han har.- Kartförvärvet ( tillåtelsen ) skötte han fint. Han tog den ena myndigheten o slog den andra med.

Så blev det afton den tredje dagen.

### 30/3 Söndag.

En härlig bädd i ett vackert rum (fruns kan jag förstå ). Jag drar mej till 9 då värden kommer in - så gymnastik etc o en enkel frukost ( té smör o bröd ). Vi ringa till gen. Tuompo o beställa visittid till c:a 4 e. m.

Så fortsätta vi gårdagens givande diskurssioner på flera linjer. Den som T. helst vill följa är tydligen den indre politiska här - samt även den kosmopolitiska. Han är synbarligen inte bara pessimist som jag tyckt mig finna tidigare utan även bitter. Båda delarna av dels personliga anledningar, vilka han tidigare antytt - dels av nationella anledningar. Som finlandsvensk känner han sig motad o han avskyr nationalister var de än uppträda - när de för - kväva andra. Han får icke hålla sina föreläsningar också på svenska t.ex. o han har tydligen förlorat tron på att svenskarna i längden ska kunna hävda sig. Så avskyr han också nazisterna o Tyskarna o vill helst komma till Amerika för att bli o känna sig som jämlike med fria andar. Ja - man förstår honom. Och hans misstro met Tyskarna delas synbarligen av många här. De ha en gång ” Sält Finland ” o de kunna sälja det igen så snart de har fördel av det. Så resonerar man här - även om man uppskattar den tyska militären som sådan. Om den o dess uppgifter här äro f. ö. meningarna delade lika väl som om antalet. Men att de inte äro här för finnarnas vackra ögons skull förstår man.

Vi talade naturligtvis också Lappland o Erik bidrog med en del uppgifter. Jag fick en del adresser m. m. o så måste uppbrott ske. Jag var ledsen att Tanner ej blivit medbjuden i dag - i kväll ( på f. m. gjorde ingenting för då var ju bara musesamspråk ) men å andra sidan var det ej så lång stund det gällde. Tanner ansåg att jag borde stanna en vecka o antydde att jag borde ha kommit tillbaka åtminstone på middag - men jag kunde ju nu inte dela mig. Jag vet ju vilket nöje det bereder *codervaro* att få göra ett sånt här impromptu.

Jag blev följd till stationen av båda i det strålande vädret o under allvarliga samspråk med Väinö om förutnämnda politiska frågor. Egentligen är han så antidemokratisk med all sin kritik att han borde finna förståelse för magistern o sade så också. Men det var Hitler som tog emot. Med ” paranoia ” ville han inte ha att göra.

Vid stationen i Hfs ingen bärare vid tåget eller på stationen ( underligt förhållande ), men jag släpade mina väskor till inlämningen. Så såg jag efter att bössan o pälsen hängde kvar i matsalen o stack sen i väg upp till Hotell ” Klaris Kurki ” dit jag kom precis 1 o fann Nordman o Ithonen. Så en angenäm o god lunch - jag tog fram mitt smör o bjöd på - men det väckte inte så mycket entusiasm som jag tänkt. ” Man har så vant sig att vara utan, så man bryr sig inte om det”. Ja, det är ett slags stolthet också o jag förstår det. Ithonen tycks inte lida av det - men Norman har magrat betydligt ( 8 kg.). Jag hörde att brodern Ithonen ( en av de många bröderna från Enare prästgård ), den jag träffade som länsman i Enontekis 1925 nu är sekret. vid domkap. i Uleåborg o vi talade om jag borde stanna mellan 2 tåg där efter telegrafering o då även träffa Paulukarju, vars fru talar svenska. Tröndstad var annonserad komma i kväll men blir troligen fördröjd.-

Så gingo vi till museet, där jag fick en lapp om *Ularraskorki* från *Läpäako* o där Nordman avvek. Itkonen visade mig sedan myrfunna skidor o medar samt lappsamlingen - som dock till en del är evakuerad. Vidare en hel stor svit av fotos.

I har svårt att uttrycka sig på svenska men var trevlig o tinade upp bra. Jag fick namn av honom bl. lappen vid Enare, med vilka han vuxit upp- Mitt smör hade jag lämnat till Nordman för fördelning mellan fru Elin o fru Cedervard.

Så for jag till Parkgat . 7<sup>a</sup> till gen. Tuvenpo som tog emot mig civil o var mycket älskvärd . Jag tackade för kartor etc o vi resonerade resan. Hans söta fru kom in o var sällskaplig o bjöd på vin. Han lovade att ringa i morgon upp till Rovaniemi till överste Viikla o ge besked om

mig. Så fick jag en del adresser . Vi talade om min fotografering o mina blivande articklar etc . Han var synbart intresserad av mitt tyska pass .

Därifrån gick jag genom Brunnsparken i hela dess längd o runt upp till Brunnsparken 13 till Cedervard dit jag kom vid 5 - tiden. Han o hans dotterdotter ( 3år ) tog emot - varvid jag erindrade mig att i dag var ju Ingelas föd .dag o beslöt att låta höra av mig. Cedervard föreslog telefon o beställde ett samtal till efter 6. Så kom fru C. , som jag redan vid bordet lade bort titlarna med - så dottern fru Tåktström (?) o mågen överstelöjtn.T., som jag även blev bror med. Och sist Nordman o fru . Vi hade en mycket gemytlig samvaro med *i tal* . vermot som Björne lyckats uppspara i går jämte en del annat, som vi sen fick till middagen . Flaskan tömdes - inga restriktioner när man en gång fått tag i något menade värden. Jag skrev in mig i Nordenströmsförbundet . - Så kom middagen, som klokt nog bara var ett smör - gåsbord med en hel del lustiga o pigga påhitt av Björn , som tydligen har sinne för sånt. En rad små supar, pilsner o till kaffet en hjortronlikör som var särdeles. Synd att jag inte tecknade mig till minnes dessa små kristidsrätter. Just som jag satt o funderade på några ord med tack för mat, kom Sthlmssamtalet, som hördes klart o perfekt . Och sen kunde jag anknyta till det vid mitt tack. - Jag fick inte betala det ( lika litet som lunchen i dag o i går ) - men ” i stället ” skulle jag få betala min bil ner till stationen. För att kunna stanna en stund längre. Ja det blev en mycket trevlig stund vid likören inne i salongen men en kvart över 8 måste jag ju bryta upp. Tåget gick 8<sup>50</sup> o det var lång väg dit o en del att ordna. Jag fick min smörburk ( Nordman hade tagit hela klicken o tackat ” det var så sött av Dem ”) - så tog jag av rocken medan gästerna trängdes i tamburen o satte på mig skinnvästen inunder - o så i väg. Björn o mågen följde mig upp till gatan. Natten var ganska kall - det har hela dan nästan blåst en skarpvind - -

På station gick allt väl i lås o så rullade jag i väg norrut. ( Ja - jag hade innan jag for ringt upp Tanner o tackat honom )

Jag hade en hyttkamrat - en snäll o hygglig man som lämnade vid 2-tiden på natten o sen var jag ensam i hytten på natten o nästa dag ända till Uleåborg.

Jag bad Nordman hälsa Itkonen att jag inte vågade göra uppehåll i Uleåborg. Biljetten tillät f. ö. endast ett uppehåll (= avvikelsern Kemi - Torneå ).

Telegram till ” Pohjankooi ” (fru för hotell ) i Rovaniemi samt till Waltari i Haparanda övertas av Cedervard. Jag får inte betala dem.

### **31.3. Måndag.**

Slätt - slätt - - alldeles ofrivilligt kommer ordet taiga på läpparna - och det blir en del idéassociationer med gamla dagar. - Frukost i rest. vagnen - strömming igen. Jag undrar om inte strömmingen är en verklig räddningsplanka i dessa dagar för många finska hushåll. Men den lär vara svåråtkomlig o Knapp sades mig i Hfs - o det är ju inte att undra på med dessa isförhållanden. Mera underligt att det kommer någon alls på bordet. Svampsoppa är också fin o närande mat.

*Limingo* stora kyrka - Uleåborg . En del minnen även här . Tyvärr vagnsbyte - nu till en nästan fylld vagn. Jag lurar till o finner så mina tidningar i en grannes hand . Han är Hfs - pojke o trevlig. Snart kommer en annan o lånar en tidning o jag kan få en del upplysningar. Kemi - var sig likt. Jag köpte här biljett Torneå tur o retur<sup>x)</sup>. Så for vi förbi fältet där vårt svenska l.v. batteri stod uppställt

<sup>x)</sup> vagnbyte igen ifjol - allt var sig likt utan att kanonerna var borta. - Det börjar nu bli en aning kuperat - o jag känner igen en del älvar.

En flygmaskin gör egendomliga funkis ornament tvärs över himlen o jag tänker på det ryska maskinerna söder om Kemi i fjol med spiraltecken på himlen - - Jag resonerar ransoneringen med min granne. Kött för 28 mark i månaden ( om det överhuvudtaget finns något, vilket

sällan är fallet). Det blir c:a 2 kr. Ägg räknas som kött, men är sällsynt. Matfett 250 gram var 10<sup>de</sup> dag/ hälften smör =hälften annat <sup>x)</sup> ). Mjölk 3 deciliter om dagen. Vill man ha grädde ( ytterst sällsynt ) får man 2 dec.l. mjölk o 1 d<sup>e</sup> grädde ( mest lik vanlig mjölk). Bröd 300 gr. ( spannmålsprodukter, alltså gryn, mjöl etc.) om dagen. Kaffe 250 gram på 2 månader ( riktigt kaffe ).

En hel del svenska chaufförer med från Uleåborg o Kemi - på väg mot Rovaniemi .

<sup>x)</sup> ost ges dubbelt opp, om det finns.

Torneå. Här kommer John Waltari skinande o strålande. Omfamning. Han har bil, för av gamla Forsberg o snart susa vi i väg till Kanpungie Hotelli. Där var som att komma in i gravvalv. Tomt-tyst- inga frivilliga som hänga i alla dörrar - inga belagda rum med staben o officerare. Matsalen tom med sina många bord. Tom o dödyst. Det var ganska underligt. Jag fick ett rum i över våningen - var det major Martins sen i fjol ? – W. hade brev med från Astrid.

Vi åka så vidare - passerar tullen med samma nonchalanta lätthet som i fjol - men jag springer in i alla fall o visar mig. En ny finsk fänrik vi tagit upp i bilen blir återkallad. Han hade för mycket pengar. Ingen frågade mig.

Märkligt så lite snö det är här uppe. Betydligt mindre än i södra Finland o man är redan orolig för flottningen. Stor skillnad även mot i fjol. Jag hör om försvarsanläggningar i mängd efter svenska stranden. Här står ett förbud för militär i uniform att passera från Sverige till Finland. Men fi. militär får fara - vilket bevisas av vår fänrik. Påhälsning hos tullförvalt .E?. Ström, som var sig lik i alla sin lugna älskvärdhet. Vi gjorde upp att träffas kl- 7 - han har mycket att göra i dag vid månadsskiftet. – Vi fara vidare till Stats - o släppa bilen. Jag bjuder Waltari på en kraftig fruk. middag o vi få tala ut om våra affärer. Han bjuder en hygglig kurs (15,75 mot eljest 11,60) o erbjuder sig att köpa tillbaka för samma pris. Vad kan man mera begära. Han får en check på 1620:-kr. Jag ringer upp Hand. banken här o varskor om checken o ber dem verifiera den i Sthlm. I o för änlösen i morgon.

Jag söker sedan handla lite i *Konsum*, men för mycket folk. Skiljs från W. för och träffas ½ 8 hos Ström. Går till bokhandeln etc. o sen till j.v. hotellet för att skriva brev. Gamla gumman blir förtjust o bjuder på kaffe. Jag skriver till Petersen om vad jag hört i Hfs. o av W. - beställer samtal hem - men ber dem överföra det till Ström, då det dröjer. Där är jag väntad - ett rykte om köttkort i morgon konfirmeras på radion. Och jag som inte fick min korv! Men fru Ström tar hand om saken o kilar ut på stan o får tag i vad jag behöver.

Av Ström får jag intressanta upplysningar om åtskilliga ting . Fick samtal med Astrid. Allt gott.

Waltari kommer o vi språkas vid en längre stund, var på vi bryta upp till Torneå för att besöka fändrik Heikkinens hus. Vi besluta att jag icke skall resa vidare förrän i morgon kväll - efter som mitt bagage inte kan fås ut på j.v. Haparanda förrän vid 9-tiden (=10 fi.tid) o det kan bli för knappt sedan med banken.

Kamrer o fru H. utmärkt trevliga. Ett gott o ombonat hem. Det blir grogg o kaffe med hembakt. Lilla mamman svenska från Haparanda o en smula orolig för sin älste son Jarl Erik som nu skall följa mig o som tyst hör på vårt samtal. Han ser lugn o sympatisk ut o jag lyckönskar mig själv. Han låg på Näset hela tiden o blev sårad en av de sista dagarna, men är nu bra. Två yngre söner gingo också ut o klarade sig.

Jag ringer härifrån till konsul *Bruce* i Rovaniemi o meddelar min ankomst

Vi genomgå en del detaljer i packningen o ynglingen har redan tänkt på det mesta.

Så avtåga vi - o W. följer mig till hotellet, där vi skiljas. - Jag kan inte låta bli att gå in i matsalen o ta en bit mat fastän jag inte är hungrig, bara för att få sitta där o meditera i den gamla miljön. Jag fick mjukost, bröd, sardiner o en pilsner. Utom mig sutto 4 damer vid ett bord - sågo ut som tidningsfolk eller dylikt. Eljest tomt - tomt. Det känder mycket underligt.



## 1 april.tisdg.

Tog det lugnt på morgonen. Gick över till Hap. , mötte min fänrik på vägen o vi följdes åt över. Jag sände honom till j.v. Hap. för att hjälpa W. o gick själv på Stadt o åt en grötfruk. med ägg. Därpå till banken dit snart W. kom. Penning frågan ordnar sig, litet besvär att få no. pengar - men kamrern ringde ut på Stan o fick. Jag tog ut ytterligare pengar för köp av fi.mark.

Godset var klarat o låg i finska tullen. Ström hade inte sett på det mer. Jag erbjöd mig i går att ta mina nycklar till lådor etc. men han ville inte. Han tog bara min licens.

I fi. tullen tog det litet med tid, men man tittade bara i en av lådorna o begärde att få ta en titt på den större. Men jag hade inte den nyckeln på mig. Så fick jag mitt polispass *för länet* o 2 månader.

W. gick nu att skaffa mark o Heikk . o jag till hotellet. Jag bad honom söka Ax . Westerlund (kamrer o lärare o ? ej grundare) för att få ta museet i betraktande, som jag aldrig hann med i fjol. Så kom W. med sina tjocka sedelbuntar, som inräknades, betalades o fördelades mell . Heikk .o mig.

Waltari bröt nu upp o vi togo det ömma avskedet. Han har varit en god vän de här dagarna. Utan allt tvivel har han rykt upp även socialt det här året - han är nu hemvärnsledare för de 400 man som finns i Stan o skall ha något slags mönstring i morgon. Han var synbart stolt över detta.

Ström gav mig rätt i det intryck jag fick av W. o ansåg honom fullt pålitlig även i det inre arbetet. —

Heikk. o jag gingo sen till museet o träffade gubben Westerlund, som jag kände igen sedan mitt besök 1921. Där var verkligen en del intresanta saker - men så kallt att jag inte vågade riskera hans liv med att stanna o rita - utan vi gick bara igenom det hela på en halvtimme.

Så fick Heikk. sina order om bagagets överförande till j.v. - köp av biljetter för sig m m, m m, var på vi skildjdes för att träffas straxt före 7 på Stat.

Jag gick över till Hap . o tog en brakmiddag på Stadt. Smörgåsbord, bruna böner o fläsk, semla o mjölk. Sånt får jag inte smaka mer i år.

Mätt o däst rullar jag iväg till tullen igen o tar farväl av Ström o får ytterligare underrättelser av honom.- Jag har förut köpt limpa o ost i Hap.( utan brödkort - snälla flickor) o går med detta under armen. Ström följer mig till posten - o jag ser på tullvakten framför mig att han uppfattar tullförvalt<sup>s</sup> vink bakom mig - han gör honor o så går expeditionen iväg. Vad det är vackert - luften är stilla o kall o snön lyser - -

Jag kommer i god tid o efter en stund även fänriken med fader o broder. En hel del skidsfarare kommer dråsande - från två linjer på svenska sidan - likaså en hel del turister uppe ifrån Pallas tunturi ( där det är ett större turisthotell numera sedan några år, c:a 4 mil från Muonio). Det kyler på mer o mer o vi går till slut in. Tåget går 7<sup>25</sup>

Åtskilliga svenska chafförer med även nu, ha varit på permission i Hap. förmodligen.

Ombyte efter en halvtimme i Laurila. Vi få vänta en halvtimme där. Kallt men fint. Några lappar från Peltovuoma stå som lidande martyrer i sina dräkter. De skola till Kemijärvi för 2 års militärutbildning. De fyr spretiga Enontekiömössorna sitter i djärva vinklar på huvudena - det är som örnfjädrar som falla bakåt, när de egendomliga fyra uddarna lägga sig till rätta .

Det måste kännas underligt för dem att komma ner hit för detta ärende . En fullkomlig omvälvning.

Sent omsider kommer tåget, som fort stormas av klungan svenska chafförer o oss andra.- Sedan mer eller mindre slöresa - även chafförerna tystna i rökavdelningen. Oh alla resa II kl. tyckes det. (Redan Tanner reste II kl. till o från Grankulla med något slags rab. kort o Erik T. d<sup>o</sup>. Den senare : ” man kan inte resa III det är för smutsigt. Jag hade helt naturl. köpt III - men

gjorde tillägg i vagnen. På återresan fr. Grankulla for jag dock III o den var riktigt bra - helt som i Sverige tyckte jag. Men här uppe i norr ser den ju sämre ut det medger jag.

Det egendoml. var att just som chafförerna stormat in en smula höjljudda så liksom lystrade en tidigare resande till , en fi. kapten. Efter någon minut gick han ut till dem o ställde sig i gången o så vitt jag kunde märka utan att säga ett ord. Där stod han minst en kvart med ryggen mot glasdörren mellan avdelningarna. Ett mycket effektivt sätt att få tyst o lugn.

Strax före 12 var vi framme. Ingen vaktm. från hotellet, men en liten pojke kom kilande med en dimunitiv spark o erbjöd sina tjänster, som antogos utan tyvärr att höra priset. Han högg sedan till med 40 mk - o fick 30-vilket ändå var en bra förtjänst. Det var dock rätt långt, minst en km. Men nedförslut hela vägen. *Pojanlovi* ligger på västra älvstranden - på själva brinken - helt nära där Lodankylä vägen (vinter - ) förr kom över isen. Ett överraskande stort hotell i funkisstil o fyllt av människor i den stora pelarvestibulen. Tyskar i icke ringa antal, minst 10 - 15 stycken - så svenskar etc. Rummet var klart - men en extrabädd måste tas in. Hotellet proppfullt, så jag hade tur. Allting tycks ju skötas bra här - men betjäningen är nog för liten. Det var tydl. fler som voro missnöjda med att ingen mött vid tåget.

Staden har växt oerhört o torde nu ha c:a 12 000 inv., varav dock endast c:a 7500 "normala" inv. ( efter vid landsh. sade nästa dag ). Inga spår av kriget, massor av nya hus ( även "svenskhus", trä -), åtskill. funkishus.

## **2 april Onsdag.**

Nere i hallen träffade vi fru Karttunen, som var en angenäm bekantskap. Hon ordnade en charmant liten frukost ( lax, renkött, mer smör o socker än jag sett hitills - dock ingen regel här heller utan särskilt artighet ) med gröt o té o rostat bröd etc. Fru K. kom sedan o slog sig ner med en kopp té o vi hade ett längre samtal, som mest rörde ungdomen ( hennes son o Erik Tanner ) o förhåll. mellan Sver.- Finl. Hon sympatiserade med min plan att få turistutbyte mellan länderna för att reda upp den hindrande valutafrågan. Hon var en klartänkande människa o med stor bekantskapskrets - inte minst i friv. kåren, vars värdinna hon varit den tid Hess högkvarter låg här. Hon hade i vinter besökt Sthlm vid kårens års (?) fest.-

Per tel. fick jag så tag på konsul Bruce som efter en stund också infann sig. Han lovade att ordna med lastbil - men hade fått helt ändrade möjligheter nu - emedan sedan i går ( i natt ) meddelande kommit att inga nya frakter väntades till Petsamo. Följden var att genast c:a 70 man o sedan 80 man måste uppsägas ( en veckas uppsägning ) o att alltså rörelsen minskats oerhört. Han kunde icke lova någon bil för oss själva, men bagaget skulle nog gå. Han bad mig vända mig till det finsk. trafik företaget ( som här har över tusen lastbilar ), major Wegelius eller också att ta postbussen. H<sup>f</sup> Sakkari har farit till Petsamo o väntas icke hem på några dar.- Det är Göteborgs trafiken som nu börjar komma igång, som minskar den svenska Petsamotrafiken. Vi tala även om mina återfrakter från Ivalo, ev. Petsamo o det torde icke vara några svårigheter.

Jag ringde upp landshövd. Hillilä, som av en slump var i staden ( ja , Rov. har inte blivit riktig stad ännu, utan är fortfar. köping ) o gjorde upp om att träffas genast. Efter samtalet med Bruce gick vi dit upp ett mycket stort funkiskomplex ( även på telegr. m.m.). - Först visades jag in till länsrådet (=lands sekr.) Heikkanen o genomgick alla nödiga detaljer. Han lovade ordna meddelanden till länsman - etc. samt brödkort etc. Vi talade om Rov., som var så hårt utsatt för ett år sedan, men där nu inga spår finnas av förödelsen. Ett par bombträffar i detta ( läns ) hus - samt c:a 200 hus efter huvudgatan (- orna ). Allt genast avröjt o sen nybyggt eller lappat. Långa ränder i väggarna på länshuset visade gamla igen smetade sprickor - likaså mörkare o ljusare fläckar i ytterväggarna på en del hus markera *hotade* skador. I landshövd<sup>s</sup> våning ( överst - länshuset ) kom en brandbomb, men den släcktes. I huset mitt emot dödades 3 offic. etc.

Jag frågar om Salla järnvägen. Den är under arbete - men kan av materialbrist inte bli färdig - utan en ? har utverkats. Den kallas av arbetarna "kavias vägen", eller "svenska hjälp vägen" eller "Per Albin vägen", allt anspelande på den tillkomst o mening - o på den hjälp som aldrig kom fullt.

Så kom jag in till landshöv. som var en liten livlig o intelligent karl mycket sympatisk ( liksom även Heikkanen ). Detaljerna voro redan klarade, men han tillkallade H. o bad honom redan i dag ringa Ivala etc. etc. för att ge besked om vår resa. Han har nyss ( en vecka sedan ) gjort en lång renfärd från *Suengjelbyn* till Kemijärvi i skogslandet öster om landsvägen. Han hade 13 renar o färden tog en vecka. De hade tält o sovsäckar o fingo ligga ute ibland. Han spådde mig en fin färd. Jag talade om att jag på återresan ville besöka Marraskoski o då ville han vara med dit o ställde sin bil till förfogande.- Så kallade jag in fänriken o föreställde honom för båda herrarna. Landsh.kände fadern.

Därifrån gingo vi en trappa högre o sökte överste Viikla, som anträffades vid matbordet i familjens sköte. Han steg emellertid upp trots mina protester. Nej - tel. från Tuompo hade han icke fått. Jag fick sätta honom in i saken o vad jag ville samt insisterade på att han skulle ringa Tuompo för att få mina uppgifter bekräftade. Han lovade ? att ringa Ivala ( möjl. *andra* ), där major Ahonen är chef. Han trodde allt skulle gå bra. Även han var intresserad av mitt tyska pass, liksom Hillilä. Besynnerligt att ingenting blir fullt klarlagt - ännu har jag inte sett en rad fr. militären eller hört att den fått besked söder från.

Härifrån gingo vi direkt till major Wegelius, som dock var utgången. Han jagades på telefon o jag fick säga att jag behövde få upp mitt bagage ( jag vill *lätta* för konsul Bruce ). Jo - det kunde nog gå - han skulle meddela till hotellet om ett par timmar.

Så gingo vi till Transito. trafiks kontor. Bruce var icke där - men en man på kontoret meddelade att det var klart med en bil - konsuln ställde en bil till förfogande ( "sin bil " uppfattade både jag o Jarl H., som jag nu lagt bort titlarna med, så han säger farbror). Den skulle kunna vara klar i morgon bitti o vara en liten D.k.v. vagn. Den var dock för liten för vårt tunga bagage, varför major Wegelius löfte var bra.- Jag bad kontorspersonalen meddela Bruce att han skulle ringa upp hotellet.-I förrummet sutto några nyss över Petsamo hit komna svenska sjömän, som tydl. voro nöjda att vara över diket.

Major Wegelius ringde o meddelade att bilen kunde komma ½ 4. Vi gingo ner till portien, som dock ännu inte låtit taga ut bagaget, fastän han fått lapparna 2-3 timmar tidigare. "Det fanns inga hästar förrän vid 5-6 tiden". Kl. nu 3, varför vi togo kvittona o stegade upp till stationen för att ordna saken själva. Där fanns heller inga hästar, bilar eller pojkar med kälkar. Vi ringde efter hästar - omöjligt. Det var inget annat att göra än att gå ner till Wegelius igen, som vi nu träffade o fick tacka. När han hörde om godset, ordnade han i nästa sutund att bilen kom upp till stationen i stället, dit vi så marscherade för andra gången. Vi fingo ut godset på backen o satte oss att vänta. Det blev alltså inte tid till ompackning som jag tänkt o att lämna en del böcker o kläder i Rov.,nu måste allt med till Ivalo. Vi togo bara ut litet matsäcksmat, som f.ö. väckte en viss uppmärksamhet ( osten o en burk koldolmar framför allt.) Så kom bilen äntligen o vi fick den kvickt lastad o order givna om avlastning i "*Uusimaja*" i Ivalo. Karlarna fingo en god dricksslant. Kl. var nu c:a ½ 5 o vi gingo ner genom Stan o besågo det ty. garaget o bilarna o montörerna o l.v. etc. samt en del butiker. Stan formligen sjuder av bilar. Det finns bilar på varje gård o reparationslokaler i varje kvarter ( en eller flera, där man bygger överreden av bjälkar etc. Hela samhället är rastlöst o fullt av liv o allmän tillfredsställelse. Gengasbilar endast få - så gott som alla köra med bensin. Bilar fullastade med tomfat köra över allt o stora Shellvagnar likaså. På j.v. en mängd oljevagnar.- Varmvatten på hotellet ( liksom även i Torneå ), fullt på alla resturanger o kaféer. Karlar mest - karlar överallt. Åtskilliga skaror unga män tåga fram här o var - det är inrycknings tid. Ett par lappar också ( däri bl. våra från i natt). Åtskilliga berusade bland dessa inryckande - i åtminstone ett

fall även en uniformerad. Eljest åtskilligt med militär, men aldrig i trupp. Endast få tyskar, mest på hotellet o mest offic.

Vi äta en middag. Köttlös dag ( månd., onsdag - fredag ), fiskkroetter, svampsoppa bröd o smör, blåbärskrem. Dagboksskrivning. Bio kl.7 ( Zara Leander i Öken Sången ) Gudar vilken avskyvärt tillgjord röst hon har. Varför vill inte människan sjunga som hon ändå kan?-

Därpå dagboksskrivn. igen o så går vi ner o tar en kopp té o för att få fatt på Bruce. Han äter med ett par gäster i "kabinettet". Jag ber dem icke störa - men efter en stund måste jag för att få besked. Han kom o det visade sig att han var fullkomligt okunnig om den där bilen! Tabl<sup>o</sup>. Ja jag måste ju ta det lungt o förklarade saken - men han kunde inte förstå hur den tillgätt. Emellertid lovade han att söka ordna på något sätt o försvann på ett stund. Han hade vidtalat en av sitt folk ( *H<sup>f</sup>* Bryding ) att söka få fatt i natt på några chafföre som antingen kunde komma tidigt i morgon. Jag börjar tro att den goda konsuln är lite trött. Han är dock mycket älskvärd o så är jag. Vi går upp på rummet från den nu ganska tråkiga o fyllda matsalen med sin till 99% uppgående manliga publik. Jag skriver dagbok o så fram mot 11-tiden ringer Bryding. Han har då fått fatt i den ena av två chafföre, som skulle fara i morgon o anser att de borde vara vid hotellet vid 9- tiden. Vi få då dela på oss - en i var förare hytt. Eljest - om den andra chaffören icke kan anträffas ( det låter litet egendomligt, men det är väl så ) så ansåg han sig kunna lova en stor " bulldogg " med sovhytt till 3- tiden.

Tja - det var bara att tacka. Och försöka tro.

Det hade redan mitt på dan varit ett trassel. Bruce hade uppfattat att obs. kypare fr. Kämp o Torneå - gammal bekant.

allt var klart genom Wegelius o hade då låtit de bilar gå som vi själva skulle med. Han hade träffat Wegelius o fått den uppfattningen!

Några brödkort har icke kommit från länsstyrelsen, som Heikkanen lovade. Någon lärare Hillilä har icke kommit på besök som landshövd. lovade. Ack kära gamla *Eapponia*.

### **3 april torsdag**

Upp i god tid o gör packningen klar. Frukost kl. 8. (korngrynsgröt) Så vänta vi. Vi gå ett varv runt huset - men säga till hos portiern o tel. växeln att vi äro tillbaka om några minuter. Vi äro bort 7-8 min. o vid återkomsten möte vi Bruce i porten. Han är häpen - han hade nyss hört att vi rest! Underliga saker hända - som det står i visan. Vi gå in o det visar sig att det var ett missförstånd. Man hade trott att han frågat efter en som hette Hellqvist o han hade rest. Konsuln är nog lite trött fortfarande.- Jag kan inte underlåta att påpeka hur lätt det uppstår små missförstånd i den här Stan. Nå - han lovar nu att genast han kommit till kontoret - dit han nu går - söka ordna med bilen ( eller bilarna ). Men jag är lite tvivlande när han försvinner ( sedan jag sagt några ord om *H<sup>f</sup>* Sakkari). Och ett faktum är att han ännu inte ringt ( 2 timmar har gått ). Däremot har Bryding ringt kl. 11 ( utan att ha haft förbind. med Bruce ). Bryding har ännu icke fått fatt på den där chauffören - men nog skulle han få fatt i en annan bil. När kan den komma? Åh på f.m.! - Jag bad honom meddela Bruce om sina bemödanden , - för jag tycker att en kontakt dem emellan inte voro så dum.- För säkerhets skull ha vi beställt plats i postbussen för i morgon. Den var fullbelagd i dag.

Vi har klarat våra affärer nu - o bara väntar. Och vi väntar. Till slut tröttnar jag vi har ringt några gånger till kontoret. Vi gå ut på en promenad, följa älvstranden bort mot stora bron, förbi flottningsföreningens nybyggnad där, under bron o upp mot kyrkan på andra sidan. Tycks vara en k:a från förra hälften av 1800-talet. Vi gå in på kyrkogången o se på den stora samlingen gravar (200 st.) med Stupade härifrån under kriget. I hörnet av fyrkanten med alla sina 8 rader kors stod en ispelare ( c:a 1.5 m. hög av flera block ) och mitt i anläggningen ett väldigt kors av is c:a 2-2,5 m. högt. Ytbehandling i facetter, som gävo en rik ljusstrålning,

grönblå. ( Utanför hotellet var ett lejon av is, som urspr. stått på torget, men en natt rutschats ner o fått stanna där).

Vi försökte komma in i kyrkan, men det var för långt efter nyckeln o till pr.gården o jag blev orolig för vår skjuts. Vi vände alltså till hotellet, nu mogna för lunch. Där träffade vi konsuln igen - nej ingen bil. Men nu ska den snart komma. Vi luncha -. Mitt emot mig reser sig ett par unga män, den ene en bekant - ” löjtnant ” Kaus! Han tar min blick o kommer fram. Jo - han arbetar här på kontoret till ”*Poliolan Eikenne*”. Han tycker sig förfördelad av no. leg. i Sthlm etc. - vad mig beträffar så lugnar jag honom o säger att allt är klart. Han har sökt komma till Kanada - men det går inte. Så kom konsuln för att äta med oss o Kaus försvinner.- Knappt ha vi slutat förrän en vaktmäst. kommer - ” nu är bilen här ”. Vi få brått o störta glada iväg. Där står en finsk chafför med ett mycket trevligt o glatt utseende. Han är klar. Jag skyndar upp efter något - men när jag kommer ner är scenen förändrad. Konsul Bruce har kommit dit o det visar sig att mannens bil är en som icke får gå - utom som lagts upp! Det blir en del prat mellan konsuln o en svensk bas av något slag, som också kommit till - o så kör pojken iväg. ” Men det ska snart komma en annan ” säger Bruce. Vi slå oss ner o det kommer ytterligare någon tjänsteman från bolaget o yttrar sig med stor bestämdhet om att han ordnat saken, så bil kommer genast. En timme går - jag ringer till Bruce - jo - det kommer nog. Så en timme till o så kommer en bil med 2 man. Jag ringer upp konsuln, som vill att en av oss följer med nu - den andra får komma efter med nästa bil, som inte ska dröja. Jag vägrar. Här är plats för en man bara. Vi lasta emellertid in packningen - bilen är tom. Och så vänta vi - och vänta. Dricka vichyvatten - bjuda de 2 pojkarna ( bröder, <sup>x)</sup> västgötar fr. *Sandham* ) på kaffe. Ringa igen. Vänta. Först kl. 4 kommer den andra bilen. Vi ordna nu så att vi två gå i den första bilen o den ena brodern i den andra. Och så äntligen

<sup>x)</sup> Bromander

kör vi iväg genom stan - över bron - o så norrut! -

Vägen är ganska bra - bred o jämn ( 6 m. antagl. i den plogade vägbanan - ibland bredare - 8 trol.)-järnbroar över allt. Vägbanan dock knölig o isig - däremellan blottad och dammande underligt nog. Dammet lägger sig över snövallarna på sidorna som se ut som de voro av lera. En massa bilar möta ideligen - ideligen. Finska bilar - Svenska - några Tyska. Några finska militärbilar - några fi. arméns lastbilar ett par bussar. Efter 31 km kommer jag på tanken att räkn. bilarna. Vi bör då ha mött minst 70 st. alla lastade liksom senare. Till Ivalo räknade jag med dessa 70 till 398 mötande bilar, därav 50 st. Stående i *Sodankylä*. Last framf. allt bensin. Bensin i fat men även i tankvagnar. Vidare spannmål, kaffe, bomull, malm etc. Tyska vagnar förde tydl. ingen last mot söder o de voro f.ö. endast några få ( o i början ). Svenskarna läro ta mest kaffe, var av chauffören uppgav att det låg för 25 mill.! Petsamo för svensk räkning. Bomullen kom från Amerika (New Orleans). Bensinfaten voro märkta ” trustfri bensin ” - - ” finska Petsamo ” ( med dessa svenska former plus en del annat på amerikanska ). Malmen var lastad på vagnar med låga sidoskydd ( en á två fot ) så att malmen tydligt syntes. Var finkrossad ( ungefär som koks ). Jag räknade på hela sträckan 11 sådana vagnar endast, men troligt är att av de första 70 vagnarna även någon eller några var en malmvagn. De komma med långa mellanrum. Endast en gång såg jag två intill varandra. Lastbilarna kommo ofta i klump ( 3-4-5 ) men även ensamma. Man föredrar enl.konsulen att gå i kolonner om något skulle hända. Därför är det också två chafförer. Dock mest för avlösningens skull. Det är 520 km t.Petsamo ( där av c. 300 till Ivalo) o man kör i ett oftas. Även för tjuveri är bra att gå i kolonn.tjuvar passa på i backen o hoppa upp på vangnarna o lösgöra gods som då faller på vägen. Kolonnen följas därför ibland av en personbil ( när sådan finns till hands förstå ).

Det första bolaget ( *Pohjolan likenne* ) har c:a 1100 lastbilar, Transito-trafik (sv.) har 400 fi. armen (fi.staten?) har här uppe cirka 100, tyskarna c:a lika många. Så här är fullt av liv. De

flesta sv. vagnar äro lejda o köras av ägaren ( som nu vår bil ). De ha 64 kr. Per ton upp o lika mycket ner. Bilen tar 6 ton. De göra 2 turer i veckan. Bensin o olja måste de hålla själva ( men ordnas av bol. ). Den förra kostar nu 64 öre litern ( förr 72 ) o det går åt 350 l. för en tur o retur färd. Smörjolja måste förnyas var annan resa ( c :a 10 lit. ) Kost o logi kostar 5kr per man o dag, men ordnas av bol. I mars gjorde bröderna 9 turer o kunde då ha en nettovinst av närmare tusen kr. i veckan. Men så tillkommer bilens slitage o amotering. En Skania vabis, som i juli kostade 11000 kr. Den föres upp hit pär järnväg o bol. betalar 30% av frakten  
Bröderna ha varit här nu i 5 mån. Vi sågo några som gingo o plockade på vägen.” De plocka kaffe”. Det är icke ovanligt att en säck går sönder o det blir förstås ett gefundenes Fressen. Ofta sker kollisioner o vurpor. På ett ställe ( Ivalofjället ) låg en gång 72 bilar i diket enl. chauffören och en ligger kvar ännu (vi sågo den sedan ).

Ett gott kamratskap tycks råda -även med finnarna o tyskarna. Mellan de två senare grupperna har dock varit en del gruff tidigare, även slagsmål o knivskärning. Liksom mellan fi. o ty. militär. Detta har åtminstone delvis sin orsak i att finnarna fingo utrymma sina förläggningar, när tyskarna först kommo o själva fingo ligga i tält.

Vägarbeten på gingo titt o tätt, breddningar, rätningar, omläggning av brotrummor o små bron etc. Ganska omfattande renstakningar för vägrätning kunde ses. Ett oerhört inponerande vägförslag som tydligen icke minst avförts under det nu gångna året efter kriget. efter kriget.

Här o var baracker av svensk hus typ. Byarna som sådana äro sig eljest lika ( utom där rast - o vilstationen äro. Bygden ser icke ut att ha lidit av kriget. Men höladorna se tomma ut på fälten o det tycks vara brist på fullvuxet manfolk. Hästar syntes ytterst få. Småladorna i allmänhet rakväggade - någon gång med utåt lutande väggar. Bodar alltid rakväggade så vitt jag kunde se.

Sodankylä (130 km) har blivit en bilstad. Här stodo minst 50 lastbilar efter bygatan o bensinplåtfaten lågo i tusenden o åter tusenden ( Jag tänker att 5000 icke räckte till ). Vi stannar här för påfyllning av bensin o för att få en bit i västen. Vi äta nu korv från Haparanda etc. o tycka båda att vi ha det bättre än på hotellen. Vi sitta i förarhytten o mumsa.

Den andra bilen kommer nu o bröderna bya plats. Vi fortsätta 7<sup>45</sup>, ännu ljust, och sätta ändå bättre fart. Lagstadgad hastighet här är 45 km o den farten hölls. Skymningen kom, men även ett o annat lågt kalfjäll. Ja ett sådant

Första lilla renfloken ( 4-5 djur ) någon km. norr om Sodankylä vid vägkanten. Ingen rädsla för bilen.

hade mött blicken i NÖ redan då vi passerat Sodankylägränsen (72 km), en tjusande syn även dagarna.- Myrar - skogar - myrar - en o annan gård, ofta rödmålad med vita knutar.

Lastningen i Petsamo sker ofta direkt från fartygen, men kan ibland hindras av storm o snöyra. Det kan hända att man får vänta 10 - 12 o fler timmar o att det står ett 100 - tal bilar o passar. Förläggningen är bra o förtjänsten är alltså bra, ”men nog är vi strängt hållen, - det är alldeles som i militären”. Den minsta förseelse o mannen blir avskedad. Men det medgavs att det har sina fördelar också.

Så kommer vi till foten av Ivalofjället o här var den första passviseringsstationen. Här norr om gäller särskilda bestämmelser o passen granskas noga av en fryntlig soldat som erkänner att han icke begriper sig på mitt pass. Men polispaperet från Torneå räcker. Vi köra nu upp på detta fjäll - tyvärr för mörkt nu (eller rättare sagt skumt) för att se mycket. Och sen ner för den vindlande nordsidan o efter 4 mil Ivalo. Kl. är c:a 11. Här är väldigt stängseltråd inhägnade gårdar för bilar - bilar - bilar. Och baracker. Ett ständigt gående liv dygnet runt. En o annan soldat (någon enda tysk). Tur för, hotell ett långt präktigt timmerhus med *pelarportik*. Vi äro väntade. Magister Mäkinen bjuder all välkommna o ursäktar sig för ett bröllop som just håller på att avslutas med dans. Det verkar uppiggande o vi stå o se på en stund. Vi få té

på rummet o skära mera av korven . Gå sen o se på dansen igen. En finsk kaptan Mojsio (?) kommer fram o presenterar sig. Han är befälhavare här. Major Ahonen har rest bort. Kaptan ställer sig till förfogande o jag ber att få träffa honom i morgon. Vi sitta o se på dansen. Alla äro de glada o se glada på oss. Brudparet har försvunnit. Bruden var en av flickorna här. Här finns (i 3 ? byggnader) ett 40-tal rum o ett 20- tal flickor. Bilade timmerväggar, vitkalkade. Trevlig möblering etc. - Så gå vi upp. Ett par tyskar bo här (en Zahlmaister o en löjtnant ?) båda sydtyskar.

#### **4 april fredag.**

Sova gott till 9- tiden. Så går Jarl o hämtar vår stora packning som gått till ” Vanha Maja ” c. 800 m. längre bort. Allt i behåll. Vi ta upp säckarna o göra en del om packning. Gröt frukost. Telefon från Rovaniemi. H<sup>f</sup> Sakari, som kommit hem i natt. Jag fick en del namn på personer i Petsamo som jag kunde ha nytta av o hänvisade honom till vad jag sagt konsuln. Han skulle försöka resa hit upp innan jag lämnade Enare kyrkby. Jag bekantar mig med den ena tysken - helt kort. Promenad till posten o frök. Heikel, som visade sig vara en effektiv o ytterst hjälpsam dam. Hon ringde till Menesjärvi - till Kamanen (Wennerberg) etc. o lovade ringa till Rovisuvanto vid Tenojoki (fru Palto på Tur. herberget där). Kyrkoherden Itkonen är borta men kommer hem till Söndag. Fr. H. föreslår att resa direkt till Utsjoki för att vara med om påskhelgen där. Och jag börjar smått luta åt den planen. Det var ett givande o mycket angenämt samspråk. När hon telefonerade rann finskan som en fors ur henne, men jag förstod på minspel o ton att det var starkt koncentrerat. Hon var intressant att studera - blev litet het i sin iver - men var uppenbart förtjust att få hjälpa till.

Så gingo vi vidare en km. o sökte kronofogde Planting, som vi funno i en tillfällig bostad. Hela hans hem i Petsamo hade blivit plundrat o förstört, bara - en litet bord o några böcker hade han räddat. Medan vi sutto där ringde länsrådet. Heikkala från Rovaniemi o lämnade besked om oss. Planting hänvisade till länsman Nivanto för besked om Enare, men gav viktiga o goda uppgifter om Petsamo o Suengjelbyn. Hon ringde upp kapt. Tiitola i Petsamo för att tala om oss - men fick ej fatt på honom medan vi voro kvar. Lovade fullfölja saken sedan. Av största intresse var hans skildring av fälttåget här uppe (Kaptan Pennanen med sin bataljon på 800 man mot ryssarnas 50 000 med alla vapen. De kommo icke längre än 3 km. söder om Nantsi, men de brände Nantsi, Vistaniemi (fr. luften) likssom Enare kyrka o prästgård etc. 800 bomber mot Ivalo by gjorde så gott som ingen verkan. Salmijärvigruvorna? Nej de förstördes icke. Ej heller tornet etc. eller kraftverket. Klostret? Inte heller. Stora klosterbyggn. brann ner - men efter kriget genom en ?soldat. *Suengjel* byn icke rörd, ej heller de 2 andra ? lappbyarna, vars folk dock fördes över till Ryssland för att släppas efter freden. Petramo ej heller mycket förstört. Bara de officiella byggnaderna. Finnarna tände själva när de drogo sig tillbaka likaså i Salmijärvi (bostäder o förråd).

Han skulle varsko om vårt besök i Suengjelbyn c:a den 1 maj.-

Därifrån till länsmannen, som var en präktig liten karl med gott omdöme o som gav goda råd beträffande renskjutsar m.m. o likaså angående en del lappar.

Innan vi besökt någon av dessa tre, hade vi på vägen träffat kaptan Moistrio o följde honom till hans kommandanter. Vi gingo igenom de trakter, där jag icke fick fotografera, vilket i allm. var efter Petsamo vägen. Särskilt icke vid Boresöleb, nära Virtaniemi, vid *Sinakamari*. Däremot allting kring Enare Sjö o västerut t.o.m. gränsen. Vidare efter överenskommelse med militärbefälet i Petsumo (kapt. Tiitola).

Vid återkomsten till hotellet vid 4- tiden telegram från H<sup>f</sup> Z. att han skulle försöka komma Söndag morgon. Men jag kan inte vänta honom här - hoppas han förstod att jag måste fara till

Enare. Packning. En del saker lämnas här - min kappsäck med min sportkostym samt en tom ryggsäck. Tel. från frök. Heikel som talat med Rovisuvanto uppe vid Tana älv. Vi äro hjärtl. välkomna o fru Palto gör preliminära försök till inköp etc. Det var verkligen hyggligt av fröken H.

Jag hinner aldrig med min litteratur - det börjar bli oroligt det här - ej heller min artikel till Sthlmstidn. Vi gå ner i salen o sitta där vid den enda lilla karbidlampan o läser. Jag läser Petersens rapport o Ol. Tresk - vilket var skönt att få undan gjort. Radion går i ett - rummet o tillgränsande matsal äro fyllda av folk vid alla bord, som tala med låga röster i dunklet. Endast manfolk - yngre folk. Längst inne i matsalen dock 2 fruntimmer. Så är det överallt hör o efter stora vägen - bara karlar. Det är en lugn o sund tystnad över det hela. En del äro turister söderifrån antagligen mest, vidare en del från trafikbolagen, även svenskar. (Ett par svenska chafförer även vid middagen - jag minns jag retade mig en smula åt att de ej haft vett att tvätta sig o att de sträckte sina ben som om de sutto i en kantina. Men de voro väl tröttkorda o önskade en smula bättre mat.)

Vid 11- tiden gingo vi upp - sedan allt ordnats o betalats. Jag skrev länge o kojade vid 1- tiden.

En hel serie teckningar ur lapplivet på väggarna i salen av en lappkonstnär Hirvilä. Daterade 1930. Han lär nu vara i Hfs (för utbildning ?).

### **5 april lördag**

Steg upp 6- buro ner sakerna - skrev ett kort hem. Bussen kom 7<sup>15</sup> full med arbetsfolk, lappar etc. Men vi hade våra platser på första bänk. Vi lyckades verkligen få med hela vår stora packning utom största lådan, som chaffören lovade att ta i morgon. Så bar det av - över Ivalo - älven - förbi det lilla kapellet där (byggt för c. 6 år sedan), o bort genom skogen. Granskogen slutade ganska snart o sedan bara tall - tall. Den regerar hela Enare. Vackert landskap med täml. markerade åsar (ungefär som i norra Helsingl.) Efter ett par mil (1-1,5 mil ?) kom Enare sjö. Som följdes någon mil. Så älvar o små sjöar - - en lastbilsvrupa passerades dock ej farlig - En annan lastbil omkördes med stor skicklighet. Så Enare igen o efter 40 km. kyrkbyn. Vi stannade först vid posten och sträkte på benen men snart fortsattes till Majatalo där vi avlastades. En man i väst o uniformsbyxor på den öppna verandan. Jarl viskade "det är general Siilasvuo - han vid Saremosalmi farbror vet ". Åh tusan - det var angenämt! En yngre dam kommer ut - värdinnan - fru Palmonen. Jag går upp o föreställer mig. Nej - hon har ingenting hört om vår ankomst! Hon finner sig dock i situationen o går in o ordnar o efter en stund "jo nog går det bra ". Under tiden föreställer jag mig för generalen som liksom värdinnan talar god svenska. Packningen föres upp på rum nr 1 - rakning o tvättning. Så när - där ytterligare en herre (Marttiala ?) söderifrån. Först frukost. Vi tala om alldagliga ting men glida så in på vår resa o jag finner generalen mycket tillmötesgående. Det visar sig att han är kommenderande över hela detta distrikt (= halva Finland ) med säte i Uleåborg o har nu någon veckas semester - den första sedan kriget. Jag talar om min fotografering o han lyssnar o tycks ta saken i övervägande - vi bli avbrutna. Jarl o jag gå ner till byn - det är en strålade sol o alldeles stilla i luften. Jag fotograferar kyrkgrunden o sedan den brunna prästgårdsbyggningen. Kyrkoherden icke hemma ännu. Endast manbyggningen är borta. Vi gå till baka. Av värdinnan hör vi att H<sup>F</sup> Stenbäck rest förbi till sitt hem i Sotkaniemi utan att stanna här, men han hade telefonerat att han skulle komma ner i e.m. Själv har han ännu icke fått tel. utan hade farit 7-8 km. för att telef., så fort han fick brevet från Tanner, vilket väntade honom vid hans hemkomst.- Lunch o samspråk. Gen. nämner den nya vägen o tror med säkerhet att några av ingenjörerna kommer ner i kväll, eftersom Lördag. Vägen var en överraskning - jag trodde ju att den skulle dras till Utsjoki. Jag får underrättelser om vissa förhåll. av värde för min norska avstickare - namn o väguppgifter. Det tycks vara nära nog



nöd i Nordnorge. Så dyker en lappman upp - det är magister Stenbäck ( Wolter S.), som här uppe anlagt Enaredräkten. Ett kultiverat ansikte med glasögon - bruna ögon - mager. Han inbjuder till längre besök på Sotkaniemi - men jag säger att jag icke kan mer än ett kort besök. Måste äntligen börja. - Samtalet fortsätter före o efter middagen. Här är god mat - renkött (som här är kortfritt) o en mycket god potatis - som guskelov finns gott av o icke heller är på kort. Jarl har köpt salt - men här uppe finns bara grovsalt numera - som alltså får krossas. Tur. stat. har heller inget annat (utom på borden). Kaffe vid den stora öppna spisen i samlingsrummet invid hallen. Ett nytt sällskap kommer, gen. dir. Cartrén (Stat. järnvägar), som jag hört om nu några dar, en äldre man (Verkar c:a 70 år, men är väl inte mer än knappt 65 kanske). Så ett medelålders gift par o en veterinär, alla söderifrån. (veterinären var tidigare på platsen). Jag tog med "Olof Tresk" för att visa generalen o han o Stenbäck blevo genast ytterst intresserade. Jag föreslog att lämna den för gen<sup>s</sup> räkning medan han var kvar o han tyckte det var tacknämligt. Stenbäck hade sin lappska granne med o han kom nu o hälsade o fick kaffe ( Pavelin Valle, bör närmast norr om Stenbäck vid Padarjärvi). Vi bjöd på vårt svenska kaffe. Så inledde jag ett frågestund med lappen o Stenbäck o fick goda upplysningar om dräktförhållanden, renskötsel, fiske etc.etc. Valle är læstadian varför icke klokt att gå in på äldre övertro m.m. Det där tog ett par timmar o skymningen kom o därmed ett begynnande norrsken, som ökade en del o gick över norrhimmeln. Cartrén kom o förenade sig jemte damerna. Jag fick förträffliga upplysningar (Sallaj.v.) av Cartrén o än mer av *gen. riv. no. m. fl.* saker. Han kände väl det ty. befälet. Vi talade om det no. krigets början - hur planen uppkommit o utarbetats av ty. redan vid tiden efter det eng. anbudet till Finland på vintern o hur man då låg färdig i hamnarna. Sedan hade saken förfallit o folket förts till andra platser, för att åter (andra troligen) samlas igen när företaget skulle förverkligas. Det var över för gen. oklart, hur företaget startade - om på grund av engelsmännens landsättningsplaner eller som ett led i egen strategi. Han fann det emellertid vara "likt dem" om de legat o lurat i vankokeriet i Narvikshamn. Öv. kommanden. i N. Norge är den D. som skötte sig så bra i Narvik. Staden torde vara alldeles förstörd. Ny gen. i Sydvar. sedan en vecka (Schlemmel l. något dyl.). Alla ty. utmärkt trevl. folk, särsk. D. god hist. berättare m. m. Gen. talade (liksom Planting tidigare.) om tyskar här uppe. Av de 800 finnarna voro endast c:a 250 man i eldlinjen - resten på etapplinjen etc. Mot sig hade de 2 ry. divisioner (c:a 40.000 man). Men även dessa hade sitt mesta folk på etapplinjer m. m. o blevo ständigt oroade så de måste bygga blockhus på var annan l. var tredje kilom. Några står kvar ännu. Och finnarna roade jämnt - från sidorna - bakifrån. Truppen var här uppifrån - finnar o lappar - som alla kände terrängen i grund - i alla fall typen. Från ett mer allmänt samtal blir det mer par om par o gen. o jag få tillfälle att tala en hel del. Vägen Karasjoki fram t. Tenojoki är under byggnad o sedan är förbindelsen klar med Alten. Hur långt vägen är färdig mot Kautokeino visse han icke men för ett par år sen hade han trott sig finna den klar till c:a 4 mil från K.- Vägen till Skiboten torde bli klar i år. Ty. i Finl. än på etapptjänst. Något mer ville jag ej fråga om. Petsamovägen ansåg han trafikeras av högst 1500 bilar. På tal om min tidn. artikkel ansåg han att allt kunde skrivas "utom om vägen" (= nya) Petsamovägen håller på att filmas - eller har helt nyligen färdigfilmats (enl. Jarl av såväl fi. som svenskt filmbolag). - Kommunismen numer statlig i Nordfinland (o i hela F.), däremot ganska intensiv i Nordnorge. De fi. kommunisterna slogos allra bäst. - Ryssarna hade varit ganska fräcka här. Salmijärvigruvorna. Hade fordrat lika antal ry. o fi. direktion i ledningen - men i toppen en ryss. Finarna hade frågat Berlin vad som var att göra men där hade man svarat att man inte ansåg något skäl föreligga för att ge vika. Rådet följdes varpå förhandlingarna avbrötos. Ryssarna hade kommit med en mängd fordringar efter freden. Beträff. transporter till Hangö. Så föras soldaterna i plomberade vagnar o utan vapen men under finsk bevakning. Deras vapen gå med annan transport. - Salmijärvi gruvorna äro oskadda likaså kraftverket o det nya ännu ofullbordade större. Endast bostäder etc. förstördes av finnarna o de förråd som där funnes hos handlande etc. Det var

nästan en hel liten uppväxande stad som förstördes, men nu är under bygnad igen. En del förstördes även i *Linakamari* av de vikande finnarna - eljest inte mycket förstört i den trakten o Ty. flyg komma aldrig över här - annat än de som ha överenskommet tillstånd ( tydl. ett fi. medgivande ) efter "etappvägen". - Ang. nickelmalmen fördes allt till Kiskenes. Han förnekade att något fördes söderut - men då jag nämnde att jag sett det måste han tro det. Han verkade okunnig om det. Och trodde absolut icke att något gick till Ryssland, som ju ha sitt behov täckt från Kibinä. Men var för önska de då Salmijärvi? För att behärska världsmarknaden antagligen. Det tyckes nu bli klart att den nickel som engelsmännen uppgjort finnes i Kanada o N.S. i stor myckenhet - varför Salmijärvi uppgavs vara mindre betydande, att detta varit en bluff. Det ser ut som om de ry. o fi. förekomsterna äro världens största. Då bör väl finnas något även i samma sträckning i Nordnorge? Mycket troligt. Äro järnförekomsten kända på fi. områden i anslutning till Sydvar.fältet? Nej - o knapp. troligt. Järngruv. ligga sydväst från Kirkenäs. - Engelsmännen ha varit mycket förstående i nuvarande situation. Det finns en konsul i arrendekontraktet som häver detta om arrendatorn icke kan sköta företaget. Det är nu fi.staten som gör det. -

Först vid 12-tiden ( över 12 ) gjorde jag uppbrott - o jag tror församl. upplöstes ganska snart efteråt eller samtidigt.

Vi hade vid 5-tiden ett härligt bastubad. Jag var ute o tog snö på kroppen. Det gick inte att rulla för skaren var för hård. Jarl vägrade att gå i snön. Bastun var fin fin o hela gården hade sin tvagning. Kyrkoherden ringde när jag var där men jag fick inte höra det förrän sent på natten.

### **6 april Söndag.**

Vi hade ingen särskild bråska på morgonen eftersom Stenbäck i går sagt att han måste dröja något o vi hade överenskommit att göra sällskap o övernatta i Sotkaniemi. Vid frukost tel. från Ivalo. Sakari! Han hade rest med bussen o kommit sent i natt. Han verkade nerslagen att jag icke var där, men jag sade att jag icke kunde stanna där längre utan måste hit för mina studier. Ja det var intet att göra - o han var hygglig fastän tydligen trött. Det gick icke att få någon bil o bussen hade ju gått kl. 7. F.ö. var det bra - jag ville nu inte ha honom här. Jag frågade om nytt? Nej. Från Karasjok? Nej. Han underströk namnen i Petsamo o meddelade på min fråga om möjlighet för hemskjuts med svenska bilarna att dessa mer o mer lades upp. Kanske bolaget helt o håll. drar in sin verksamhet? Den möjligheten finns - om också inte trolig då det ännu finns en mängd svenska gods lagrat i Petsamo. Är det sannt att där finnes kaffe för 25 mill.? Det är svårt att säga, men nog finns där mycket kaffe.- Vi hoppades träffa varann på återresan. - Senare ringde kyrkoh. Itkonen o bad oss komma till honom ½2. Därpå togo vi upp all vår packning på rummet o gjorde en fullständig uppdelning i 2 partier. Vi lämna stora lådan o en trälåda - med inalles hälften av provianten. Vidare mina böcker ( största delen ). En del torkad frukt o en socker kartong något benluktande, liksom en chok. kaka. Den lådan hade tydligen fått en dusch av den ädla varan. Det gick dock att använda. - Jag försökte läsa en del av min litteratur. Skrivning av artickeln omöjlig. -

Gingo till kyrkoherden som mötte på trappan av sin lillstuga. Han var koloslt älskvärd o bjöd sedan på fint kaffe med efter förhållande extra fint hembakt o gott bröd som hans lilla fru bakat. Han gifte sig 1925 efter mitt besök o har nu 2 mycket söta pojkar. Hon hade visst varit lärarinna ( l.sjuksköt.) här uppe.

Vi fingo höra om den stora olyckan som drabbat byn o socknen. Söndagen den 4 febr kl. 12 var I. på tur. hot. o fick där tel. bud fr. Ivalo att en rad ry. flygare kommo ( 5? st. ). Han var ju hemvärnschef o begav sig hem. Halvvägs såg han ryssarna o bomberna föllo. En bara 15 m. från honom. Han måste ta betäckning. Så såg han kyrkan stå i ljus låga. Hade ryss. trott att

gudstjänst pågick? När han kom hem började pr. g. brinna. Nerslaget var tidigare - men bomben hade tagit tid att utveckla sig. En ny våg av flyg. Nya bomber.

Inalles den dagen många hundra bomber.

Anfallen upprepade flera dagar - men kyrkoh. lyckades få bort sina kreatur nästa dag. Sedan kommo flera anfall med nedslag på gården o bombsplitter genom väggar o kulspruteeld så att inte kreatur skulle ha undkommit. Alla rutor sprungo sönder.-Befolkningen var evakuerad till Muonio ( där var även frun ). Några karlar voro hemma o de hade tillsammans 2 bössor o några salongsgevär ( ekorrbössor ) ” så nog skulle de ha tagit emot ryssen ”. Emellertid evakuerades kyrkoherden också till Muonio på lördagen.

Vid hemkomsten efter freden, då de kommo över isen från Ivalo - var det en sorglig syn att inte se kyrkan o pr. gården. ” Det var som att se en oxen utan horn ”. Han bad mig ta bilder av ruinerna o sända till hovpredikanten Isak Been i Göteborg, som lovat hjälpa med nytt kyrkobygge . - Vi snacka sen lappar etc. - Inga nya fornfynd vid *Jomjoki* ( sedan Pälsi grävt där o fann där några krutlådor m.m.). Älsta kyrkan låg icke här ( se O. Tresks förslag!) utan trol - 300 m. från kyrkan 1760 . Där finns en udde som kallas Kyrkudden.- Han anser att en dialektgräns går mitt genom sjön (N-S.) o att den sammanhänger med en äldre historisk gräns (Tensina freden 1595 enl. en karta av prof. Mikkola, public. av Jakola o hans sista bok 1940). Mikkola avviker alltså från den av herrar historier hittills omhuldade. Det var glädjande. Han menade också att Enare fiskarelappar nog förstodo fjällapparna, men dessa i sin tur icke fiskarelapparna, beroende på att de senare hade ett betydligt mer invecklat språk. Fjällapskan däremot var enklare o klarare o var samma som i Finnmarken. Itkonen uppvisade ett maskinskrivet PM ( på finska ) över Kemi lappmarks tidigaste apostlar med *Pictorine* i spetsen. Denna präst har blivit täml. förbisedd förut o *Tuderno* skjuter i förgrunden. Arbetet är något specimen för dom kap. för att öka Itk<sup>s</sup> meriter. Han kommer nästa år att flytta till Kemi lfs., där han blivit kyrkoh. Han har varit 20 år här. - Han nämnde tre offerplatser (se särsk. lapp ).

Efter återkomsten hade vi slutpackning o så middag med Stenbäck. - Vi talade om ”vägen”. Han antydde att den görs ”på befallning” o att tre tusen man arbetar forcerat för att den ska bli färdig till midsommar. Den skall då knytas till det no. nätet o ge goda möjligheter i flera avseenden. På mitt påpekande av Ivalovägens mindre lämplighet som fortsättning ( trol. av stycket Kaumann - Enare ) svarades att när ”vägen” var färdig skulle tiden komma till den äldre partier att moderniseras. Utsjokivägen får vänta t vid. Det förefaller mig som om hans manskapsuppgift är överdriven - det borde vara större trafik här förbi då enbart för fouragerängen tycker jag. Men å andra sidan så bor vi inte så att vi ser denna trafik. Och åtskilliga lastade bilar ha vi i alla fall sett både i går o i dag.( åtminst. inalles fem ).-

Gener. hade i går besök av en fi. major som kom direkt till honom fr. Kirkenes. Han hade meddelat att det ljusnade något med provianttilldelningen för civilbefolkningen o åtminstone en smula. I Petsamo hade två fi. trålare ( av de tre som lyckats fly under svåra förhållandena på natten sedan redan ryssarna spärrat fjorden med krigsfartyg ) kommit åter o börjat fiska. De hade kommit in med hundra ton fisk ( heljeflundra, torsk, sej, kyse etc.), som trol. allt gick söderut. Den tredje trålaren hade förolyckats. De hade flytt ”till Aalesund” (!?). I Finnmarken gick nu fisket för fullt.

Fru Palmonen hade redan på morgonen ordnat vår skjuts till Angeli. Vi få 2 renar från hotellet plus 2 från lappen Hanno - - - som ska bli vår förare. Kavalkaden kommer att kosta Tusen mark, men då är lappen också beredd att stanna 4 dar på vägen ( som eljest med pörten tar 24 timmar ). Kyrkoh. blev förskräckt åt priset och ansåg att han skulle ha ordnat den för 600, men medgav att den då skulle gå i ett streck o det är inte jag betjänt med. - Vidare meddelande från Palmonen att hon per tel. ackorderat med Angeli om skjuts till *Outaskoski*. Man begärde 1500 mk. Ja- det var inte mycket annat än att acceptera - men jag måste ju vika av vid Karasjoki.

Jag talade med gener. S. om fotografering o vi enades om vad kapt. *Mojsio* sagt. I Linahamari är förbud för fotografering, varför polisen troligen skulle ingripa om jag icke hade kapt Tiitola med. Beträffande articklar för tidningen kan det räcka om de visas upp för militärattachén i Sthlm. Han har helt nyligen kommit dit häruppiifrån o är alltså väl insatt i förhållandena.

Jag skrev några vykort hem o fick gen.S. att skriva något på kortet till Ingvar. Jag såg dock icke vad han skrev. Aprop - *Liilasvuo* så säger Jarl att han är född Strömberg. Inte underligt att han talar så bra svenska.

- Cartrén med sällskap har farit på f.m.- gener.S. stannar till tisd. - Vi är nu också färdiga o renarna framme. En renslåde o 3 akjor för oss - två akjor o en renslåde för Stenbäck. Summa 7 renar en liten trevlig rajd, som nu samlas vid uthusen. Generalen o ett par andra av sällsk. komma - renarna selas - rajden ordnas. Jag lägger påsen att sitta på - har på mina sebacker som tyvärr äro för korta o trånga, men ändå bra att ha. Så ett hastigt avsked - o iväg.

Underbart att åter slänga sig ner i det tjugiga läckra fordonet o se de slängande fyra benen dra mig i väg i fullt fräs. Kl. är väl inemot 8- ännu är det ljust o vädret vackert med en halv måne högt på himmelen o en sjunkande västersol. Vi köra skogsväg en stund så ner på Joen joki, som liksom förr ofta är bruten längs igenom sitt istäcke som en råk. Ibland ha de tjocka isstyckena skjutit upp sig o lysa gröna o blåa i brotten. Ibland går forsen skvalande fram där nedanför - vi följa södra strandens iskall alldeles som 1925. I nordväst reser sig *Otsoumos* vackra kupol - men snart börjar det mulna kring hjässan. Skulle det bli snö? Ja - snart börjar ett lätt snöfall - men det blir inget vidare. Månen är fullt skönjbar hela tiden, ibland med rodnande ringslöja av skyns - ibland helt fri. Renspåret är ganska slingrande o kusligt - alldeles som förr o jag minns hur trött jag blev då av denna ojämna bana när jag tålkade fram med stelfrusna kängor i mörkret. - Älven blir mer o mer sönderbruten i istäcket - - långt

framme smalnar dalen till. *Jurnamokeski* Vi köra runt udden - ej över som sist - gå alltså icke heller in. Jag får en bättre överblick av gården - den är ej alls så stor som jag då fann i mörkret - ej heller är här någon bygd terass utan naturlig strand terass. Vidare ut över Solojärvi först i sydlig riktning mellan vägruskorna ( glest o brett ställda småbjörk ) sedan rätt västerut o efter stranden där - upp i älven från *Paadarjärvi* - förbi kronotorpet ( gammalt lappställe ) samt över gårdsplatsen på *Lusmaniemi* i skymningen. Så ut på *Paadarjärvi* o rätt norrut till *Sotkaniemi*. I älven nyss, vid *Kettujokis* utflöde visade sig en rad kullar. Den västligaste nästan kägelformig sedd från söder är *Pyliavaara* eller *Passevaara* med en gammal offerplats, som dock icke kan fixeras ( Stenbäck ). De andra kullarna ligga på hans mark.

*Sotkaniemi* är en relativt låg vacker udde mot sydväst o söder. En gammal lappgård som Stenbäck köpt för 8 år sedan. C:a tusen hektar med skog. Fullt med timmer på gården för "karaktärsbyggningen" som skall börjas med snarast möjligt. Än så länge finnas 2 smärre hus, som S. uppfört o praktiskt o trevligt inredda, där han själv har bostad plus sina fyra tjänare ( 2 gifta par ), delvis tagna från hans tidigare turishotell ( *Pallastunturi* ), tyst o trevligt folk, tydligen vältränade. Fisk ( gäddor o aborrar ) ligga frusna i en bytta. En stor modärn järnspis med bakugn, elektr. ljus från en hög vindmotor på backen bakom gården. Den ackumuleras för 10 timmar o 7-8 ljuspungter. Räcker inte för det blivand huset, men kan väl utvecklas. Utan detta ljus skulle han inte tänka på att bo här sade S. - Han har c. 3 kilom! strand o ett förträffligt fiske. Man sätter först på grytan med vatten o går sen ut på sjön o tar vad man vill ha. Gädda o aborre räknas för intet ( kallas intet fisk av lapparna enl. S. ). Däremot laxöring ( "lax" ), röding, harr, lake också. Överallt här uppe är prima fiske. Nya nybyggen upptagas icke. - Vi gona oss i värmen - o till slut kommer té o smörgåsmat på bordet. Saltad sik sardiner, sill ( aptit-do ) smör - bröd. Här är ingen brist - ej heller på mjöl, gryn o sådant. Fyra kor i lagården. - När lagren hos handladerna i Enare evakuerades, flyttades de upp i skogsbyarna o lågo där över kriget. Efter freden fylldes förråden igen från Norge ( från

Gunnari i Bugöfjord m. fl. ) o de evakuerade varorna blevo för dyra att föra ner. De såldes då där de lågo.- Jag har dock en liten misstanke att detta var en förmån som inte tillkom så många skogsgårdar.- Så flytta vi över i den andra stugan där vi ska ligga i Stenbäckets eget rum. Där är ännu trevligare - med björnhudar från *Ummanen* (köpta för några år sedan - det största 700 mk. ), med gungstol o en del böcker etc. En fin eld på den stora öppna härden ( ved finns ju här i massor, som vanligt torrflura, som körs fram i stockar o sågas.- Stenbäck tar fram äkta jamaikarom o en varm toddy sätter fart på humöret. Vi tala om trakten - men även om inre fi. förhållanden, språk striden, som S. förnekar att den har eller har haft någon betydelse. Han har ingen känsla i någon riktning - han är finlandsvensk - men har aldrig mött några mothugg som sådan etc. Det låter ga. konstigt - men kanske kan förklaras dels av att han varit hemma så litet sedan 1907 -8, dels av att han inte är så värst rotfast i sin svenskhet. Han talar finska lika bra som svenska etc. Jag kan inte påstå att jag är så värst förtjust i honom. Han har något mamsellaktigt över sig eller *petitmaitreaktigt* - jag vet inte hur jag skall förklara det utan att såra. För onekligen är han ytterst gästvänlig o förekommande o gör allt för vår trevnad. Han skildrar hur han häktats o förts bort i förvisning till Uraltrakterna. Han tillhörde det s.k. aktiva ( framstegspartiet? )dit Schauman o *Itohen Shol* hörde -men kunde inte överbevisas o dömas - utan deporterades. Efter 7 månader rymde han med hjälp av en norsk kapten på en av bifloderna till *Peljora* (?) o kom så småningom över *Petersburg* till tyska gränsen - erhöll under vägen pass som rikssvensk ( märk ) - - o kom efter en del äventyr o besvär över gränsen. Bodde sedan i London ( som gymnastikdirektör - han har genomgått något *da.* institut ), var trädgårdsmästare i *Nizza* o har varit med att driva hotellrör. i Rom etc. Var borta till frihetskriget då han for hem (obs. enl. andra kom han eferåt ). Han måste emellertid vara ganska förmögen. Enl. Tanner har han ryckt upp fi. tur. fören. o låtit bygga alla dessa hotell i *Lappl.* etc. Nu i dag visade han i sin post på ett brev från Aurick. Jag undrar just vad den figuren skriver Ej alldeles uteslutet att det är något om mig - med utgångspunkt från vår lilla kontrovers före min avresa, se mitt brev till A. - Vi tala också om förhållandena nu häruppe - om ” vägen ” etc. o han påpekar mycket riktigt att den saken går naturligtvis inte att hålla hemlig - det är för många som känner till dem. ( Det var väl samma orsak som föranledde gen. S. att tala med mej om saken. Jag skulle i alla fall snart få reda på den. Och han kunde nu varna mig att vara försiktig ). Huvudsaken är att den inte kommer i tidningarna. Men han sade själv att denna väg inte var känd ens av riksdagsmännen nere i Hfs- kanske inte ens av regeringens alla medlemmar.

Så blir uppbrott o kojning. Kl. är över 12 igen.

Aug.Termans bok ( Bl. *nojder o nomader* ) Sade Stenbäck att den genomgående var lögn o dikt. Det hade också väckt ont blod att han givit rätt namn 27 alla personer när han skrev om ömtåliga ting, som dessutom uppfattas som osanna.

## **7 april Måndag.**

Upp kl. 8. Värden kommer o gör upp brasa. Om en stund kommer en av de tjänande systrarna med en kaffekorg o strax efter med gröt o smörgåsmat, vilket allt täres med god aptit. Vädret ser lovande ut, men är ej fullt klart. Vi förära vår värld ett par konservburkar ( makrill bl. a. ) o jag fotograferar honom o några partier . Hanno kommer skidande med renarna. Påselning - avsked o så i väg. ( Jag har på morgonen lagt bort titlarna med Stenbäck ).

Vi köra över sjön till Lusmaniemi (gubben Juhani Paadar ), där vi stannar en stund. Ett gammalt konservativt ställe med intresanta detaljer i bygnader o annat. De två gamla äro språksamma o glada, men har ganska smutsig o trasig. Sönerna se ordentligare ut - också mindre tillgängliga. Gulröda hundar av rävtyp. Jag fotograferar ett par nätställningar ( ” tåkosh ”- finska enl. Jarl ) samt notställningen ( *ülga* ) vid stranden m.m. m.m. Det är nu kallt o ganska bitande vind - med en del yrsnö. Jag finner snart att kameran krånglar något o

liksom släpper vid upprullandet av bilderna. Tar därför slut på större delen här.- Vi köra vidare längsöver Paadarjärvi, som är ganska lång. Det blåser bitande o jag ångrar att jag sitter på vindrocken i stället för att ta den på. Yrsnön far tvärs för färdriktningen - det är stil på färden, men som sagt det blir något kylslaget. Tallskogarna stå vackra med en o annan silvergrå torrtall mot det gröna.- Vi nå *Nemesjoki Süü* - som vi bara tanger ( det är en fattig familj här - halvfinne utan renar ), vi stanna dock en stund på strandbrinken så jag hinner ta på vindrocken - vilket kändes mycket slönt sedan. Vi köra nu mest skogsvägen o långa smala myrar mellan bergåsar o nå slutligen Menasjärvi - där yrsnön nu snor för fullt. Ibland se vi inte stränderna - ibland skymtar jag bara de främre renarna ( Hanno far först med en akja o släden ). Vi passera en gård t.v.- men jag letar den jag minns från 1925 den med rengärdet, som jag fotograferade i förbifarten.- Vi följa vänstra stranden o passera så en flock renar som lagt sig i blåsten ett stycke ut på isen ( några met. från stranden ) trots yrsnön - fastän det fanns läplatser längre upp.- Så en ny gårdsplats - jag ser ett högst stängsel. Matti Jompanen. Det var här. Hanno viker här upp till min förvåning o kör in. När vi stannat säger han att här är bättre kvartér. Han är nog litet trött på busvädret - hans ren har också varit synnerligen bråkig idag. Jag funderar ett par sekunder. Kör till - då kan jag hinna skriva dagboken fram till idag o kanske även artikeln. Kl. är ½3 o vinden ökar. Vi går in. Här är tel. stat. o post ( = en brevlåda på ytterväggen o ett plakat i kammaren ) Vi äro väntade. Det var hit frök. Heikel ringde o härifrån kyrkoh. ringde till oss. Och nu var Matti klar att köra. Ja det kunde ju inte gås förstås - men vi stanna över natten. Stugan är snygg o en av fruntimren tvättade golvet när vi kom, troligen för vår räkning. Vi värma oss i kammaren dit vi föras. Så småningom tar vi in vår proviant - koka vatten till kakao som drickes till smörgåsar o korv o ost.

Därpå ett par fotograferingar - varpå undersökning av kameran. Aj - rullen har fastnat o går inte att rulla tillbaka - har släppt. Det var ljusblått. Det enda som var att göra var att ta fram den andra kameran ( Gunnars ) ta ur färgfilmen o lägga in en svart vit film. Fan o hans mormor.

Dagbok. Samspråk. Middag. Fläsk o makaroner, vars tillagning gjordes under spånt intresse - liksom tillredning av mjölk på mjölkpulver. Det gick ga. fint o bättre ska det bli.- Dagbok - dagbok - dagbok, tills skymningen. Då bjöd vi in Hanno o Matti på kaffe jämte en gammal norsk lapp ( Polmak ) Olof Vest, som nu bor här i närheten o håller på med renskiljning. Vi samtala ett par timmar. Renskötsel; renarna hållas på våren tills kalvningen är över, varpå de släppas. Karlarna vakta dock något från mitten av juli. ( ? ? låter inte fullt övertygande ). I slutet av okt. början av nov. börja renskiljningen o pågår hela vintern o är som sagt inte slut än. Det finns skiljningsgården bygts av "*pälis kuuta*" d.v.s. en officiell sammanslutning traktvis av renägare. Finns även i Tornedalen säger Jarl.

Fasta kåtor i vår väg? Ja - en nära Juhani Jompanen mitt över sjön. "*Toerve gåati*". Blev ej fullt klart om klykstängs typ eller inte.

Gravplatser? Ja på holmar i Enare sjö - Två finnar nära gamla kyrkplatsen. Inte här alls vid de inre sjöarna ( nej visst! ) Uskon Saari? Nej man vet ingenting. Vad heter den på lapska "*Äjje Suolo*" Vad är det? Vad betyder Äjje?" Samtaleet avstannar. Vi språka mer renskötsel, lappdräkter etc. Brudgumsskor ( vita med svarta hälar ), brudskor ( lika ibland med tygremsor, gula, röda )

Skidor med skinn? Nej - ingen vet ( ej heller i Lusmaniemi ).

Hundar. Här är en hund - rätt snarlik i form med mellan svensklappländska hundar Typen är bra o användes i renskog. En god sådan hund säljes inte för 3000 mk. - säljes inte alls f. resten. Hund typen i Lusmaniemi användes icke i rendriften.

Renar. En god körren betalas med 2-3000 mk. En slaktren med ett par tusen.

Båtar. Är det vanligt att man köper båt i Enontekis o för den upp genom vattendragen - drar den över till nordrinnande älvar o ner i Tenojoki? Ja - det är icke ovanligt. Båtarna från den trakten äro bättre forsbåtar, de äro små o lätta. Det förekommer också att de föras ner i

Vaskojoki o så ner mot Enare. När tjänsten än färdades söderut från t.ex. Utsjoki - togs ingen genom Enare - Ivalo etc. Hemvägen kunde emellertid tas med dylik båt o efter nämnda sträcka.

Från Angeli söderut äro två vilstugor. En står på kartan - den andra heter Kallio - -  
- o därifrån når man antingen Nunnanen eller *Peldovesoma*.

Vi hörde på radion ( ja -var lugn för att kulturen stiger - den radion fanns inte på majatalo i Enare ( till min o gen<sup>s</sup> glädje). Krig har utbrutit med Jugoslavien. Arma människor.

Dagbok - dagbok - tills kl. är 12<sup>30</sup> igen. Vi tugga ( d.v.s. jag tuggar för Jarl sover på golvet i min lilla sovsäck ) karameller. Vi har bjudit kvinsen o barnen här på dem förut. Apropos barnen så äro här 3 små pojkar o en ännu mindre neita. De ha lekt o rasat hela e.m. o ha haft mycket roligt med tydlig dragning mot främlingarna. Nu ha de slängt sig ner fullt påklädda på golvet med ett täcke under sig o en kudde. Likaså gör gubben - fastän han viker undan täcket. En av pojkarna ligger i säng med kudde under o täcke över men han har feber efter vaccinerings. Flickan ligger i en vagg med tvärmedar.

Ja så vinkas även snarklådan för mig - en utdragssäng som sist hedrats av *Lappin läänin Neaherra* ( Hillilä ).

Där ligger min fårskinnssäck o jag är ganska trött på att skriva. Nån artikel har jag inte hunnit med men den här boken är äntligen up to date. Godnatt.

### **8 april tisdag.**

Den nya sovsäcken luktade bock ganska kraftigt, vilket väl var orsaken till att jag vaknade vid 5- tiden med en våldsamt huvudvärk. Jag låg litet hårt också i landshövdingssängen för jag hade låtit Jarl, som låg på golvet, ta renhuden. Lapparna voro uppe redan vid 6- tiden o hela morgonen sedan. (Oh. Stenbäck uttalande att lapparna inte stiga upp före kl. 11 i allm. o lägga sig 2 på natten. Här lade man sig vid 11- tiden åtminstone o skulle kanske ha gjort det förr om inte främlingarna varit, som ville höra på radioutsädningen. - Jag låg till ½9 o steg upp betydligt bättre. Fick varmt tvättvatten vari även rakning utfördes. Jarl rapporterar att barnen visat sig i skjortan, vilket alltså bör betyda att de förts i säng sedan jag lämnat deras kammare ( med radion ). Gubben däremot steg upp som han lagt sig på golvet. Över huvudtaget voro barnen väluppfostrade - en smula ystra ibland o glada, men också hjälpsamma. Jag såg dem dra ved i går i en akja - o i dag hö i en liknande. Den älte pojken (c:a 8 år ) lade själv grimman på en lösren från skogen.

Packning o betalning ( 20 mk ) o så i väg över sjön sedan jag tagit om mina foton sen i går. ( En minnesskiss gjordes av hans gårdsplats nästa dag ). Matti är son till Juhani o har 3 pojkar o en flicka.

Det var rätt kyligt o blåsigt ( men täml. klart ) så jag tog på överdragsrocken igen fastän det bara var över sjön. Hanno kommer med renarna, sammanbundna i en lång rad i grimmorna o så sela vi på o rusa i full fart ner för backen o ut genom öppningen. Där hoppa akjorna över undre stängen som lämnats kvar, min akja kom på sned o så gjorde jag en härlig vurpa, med höll fast. Renen tvärstannade o så iväg igen. Här korsar jag nu min gaml. väg, fjällen t.v. ( i SV. ) kom jag över förra gången. Så stannar vi på isen, där renstolpen står nedanför Juhani o sela av. Vi ha på h. hand kört förbi den enda torvkåta som Matti visste av i denna riktning. Juhani o Kitti ligga nästan ihop i en boplats.

Vi gå upp för den branta backen o in till Juhani som är hemma. Det blir omfamning o glada skratt o livligt samspråk. Den gamla ”karavan” föraren är livlig som en sydlänning. Vi tala även om kriget o jag får visa Medelhavs - o Balkan situationen på en liten skolkarta.- Vi göra ett avbrott o skida iväg till den där torvkåtan, som Juhani beskrivit som en klykstångskåta. Det var skönt att få sträcka på benen även om färden bara var halvannan km. dit bort. Men inte var där någon kåta av någon som helst bostadstyp. Vad den en gång kan ha varit är en sak, faktum

var att den nu i varje bit var bygd som ett skydd för renar. Jfr mina mått o skisser. Den låg på en lappvall liknande större skogfri glänta med strand. (Menesjärvi, se prick på kartan ) o trol. har här varit boplats. Men inga spår nu synliga eljest. - Vi skida tillbaka i solskenet o ha skönt. Hos Juhani börjar nu kommersen ( ja den började redan förut ) o vi köpa en hel del skodon etc. etc., en del skräp för att komma igång. Han är affärsman o säger att ”inte vill jag pruta” o f.ö. gör kursen att priserna icke äro alldeles omöjliga. Men jag förstår att det nog inte blir billigt längre fram heller. Vi göra besök i Kitti, vars värdinna nyss var på besök ( Juhani är änklings o har en son hemma o inte vidare snyggt ). Där i Kitti är snyggt inne, hon har nyss bakat ( på en flat sten ställd snett på vanligt vis ). Vi köpa några saker o få se en vacker bandvävstol från Tanaälv, som hon icke vill sälja. Jag säger att det gör hon rätt i, men bör då också behålla den när nästa kommer. Mannen låg i sängen när vi kom, påklädd förstås med mössan på som vanligt. Han var rätt svart o smutsig, kvinnan däremot ren o snygg, också ett relat. vanligt förhållande mellan könen.- Vi gå tillbaka o sluta handla hos Juhani, som också får berätta om offerplatserna i *Vibusktunturi*. Troligen skarvar han en hel del. De äro utmärkta på min karta. Den ena ligger uppe på fjället o nästan högst uppe o består av en stor stenkrets som ett rengärde. Stenarna stå och ligga tätt tillsammans, men icke på varandra. Innanför är slät mark men tydligen icke stenfri. Vad det varit vet han inte, men nojden visste när vildrenar kommo dit o in i ringen o lagade då att folk voro där o sköto. Men den första o sista renen man såg gå in fingo icke skjutas.

Den andra platsen låg nere på en liten skogsbacke i SV-S om föreg. (se kartan ). Juhanis pappa hade sin kåtaplats längre ner för bäcken ( prick på kartan ). Där var en kolosalt tjock trästubbe efter ett kullblåst träd. J. mätte med famnen, trädet bör ha varit meter tjockt o stubben kanske manshög. Däri syntes en del hack som efter yxor. Omkring lågo renben i stora mängd ( efter långa ben ) men splittrade. Pappan utlovade ett fint märkeben åt pojkarna om de om natten vågade gå till platsen o hämta hem ett sådant ben. ( Bästa märkebenet är underdelen av bakbenet ). Någon tradition f.ö. om dessa platser viste icke J.

Han talade ofta om sina resor --Berlin - Königsberg etc. Sonen här är född i Tyskland. Man ville ta av honom Juhani kniven i tullen i Tyskl., men ”om ni tar den, så nog har jag andra knivar”. Kejsaren hade han träffat. När kejsaren nöp i hans kolt o sade att det var ett bra tyg, så nöp J. i kejsarens rock också.

Juhani var synbart glad åt mitt besök o hade väntat mig sedan Ithonen talat om att jag skulle komma. Han hade dock velat få mig över natten. Han fick min adress o lovade skriva (hans egetförslag) o jag bad honom då skriva om de där ”offerplatserna”

Inte heller här hade man haft några evakuerade handdelsvaror från Enare, som man fått köpa. Och jag kunde övertyga mig om att det inte fanns några stora förråd av olika slag. Vi voro i hans bodar. Där fanns dock ett par mjölsäckar men det är ju vanligt. Saltfischen var på upphällning i sina kärl, men torrkött o annat fanns, liksom färskt kött, som nu iordningställes för torkning på taken. Man börjar redan nu med detta för att slippa flugorna. Även mycket fett fanns samlat i tarmar etc. o upphängt.- Det är svårt att få exakta upplysningar av Juhani, han är för livlig.- Jag tar några fotos av honom ute på backen o sen sola vi på o fortsätta.

Jag ritade Juhanis spis o antecknade om garvning etc. Om skinnskidor visste han intet.

Någon sade i dag <sup>x)</sup> att man nu alltid kör med lokor o icke med renhudkrans. Det senare är ”förbudet i lag”, En ny lag. Men tydl. var saken redan sedan länge ur bruk, för man minns kransen endast från ungdomsåren ( jämsides med lokorna ).

<sup>x)</sup> eller gubben Vest i går!

Vi färdas nu över land ett stycke till Kuivajärvi o över denna i fin e.m. sol. T.v. tittar ett vackert fjäll fram - Jónkielinen. Långt upp i västra viken bor Aslak Jomppanen. Jag hade egentligen icke tänkt stanna här, men Hanno tycks vilja, så jag går med på att titta in någon



kvart. Värden kommer ut o bjuder artigt stig på. Där inne är mycket snyggt - liksom hela gården ser vårdad ut - o jag förstår genast anledningen. Då jag ser tre snygga flickor där inne o straxt på ännu en snygg värdinna. Jag förstår att Hanno ville stanna. Stugan var den största hittills o var försedd med en finnspis ( öppen ) /Bild/ rund med en katt i "gruan" Och en stor järnspis t.v. plåtklädd. Vi fråga efter skoband o få köpa sådana o snart det ena efter det andra tills vi köpt för nära tretusen mark. Det bästa är en fin ny päls, som älsta dottern ( gift o med en 3 månaders liten tös ) säljer. Här finnas sex pojkar o fyra döttrar. Flickorna äro litet blyga o alldeles tysta praktiskt taget, utom den gifta. Mellan flickan springer ut när jag *hyr* henne men är snart tillbaka. En renskjuts kommer, en äldre ful karl i fullresdräkt o en bakren. Han är bara inne några sekunder o far ut igen följd av husbonden o sen ser vi honom köra iväg i vår blivande riktning. Vi få kaffe ( tydl. äkta, men tunnt o med större omalda stycken o salt ). Det blir ganska sent, över 9, innan vi bryta upp och så köra vi genom viken med det vackra fjället framför oss. Sen uppi skogen o snart få vi nerförsbackar, oerhört branta hela vägen mot Lemmenjoki. Det blir en dans, renarna bli som föryckta o våra smala lätta akjor studsar o slänga i de tvära o otaliga svängarna mellan träden. Det dröjer inte mer än några hundra meter förrän det går runt. Än jag - än Jarl. Minst 3 gånger är jag där, men allt går bra. Men man är andfådd o varm när man kommer ner! Något. Och tacksam att man har benen i behåll. Ibland sökte man bromsa med fötterna för att minska farten eller för att inte köra in i Jarls akja, men det går inte längre för renen blir bara vildare när han kommer efter o sätter iväg som ur en katapult medan man blir förblindad av all snö som först sprutat upp av en fötter ( kängorna, lappskor går inte att bromsa med i den hårda snön ) o sedan av renens bakfötter. Man söker styra på det vanliga sättet med kroppen - tyngden förflyttad åt den sida man vill komma - men allt går så blixtnabbt o träden komma så tätt liksom svängarna o spåret, som är hård fruset efter många körningar, så man studsar som en boll-vaggar som i krabb sjö intill en klippstrand - nej det finns inget att likna det vid - omöjligt. Farligt o Tjusigt o livgivande. Ibland trasslar renen in sina bakben i dragremmen eller t.o.m. tömmen o stannar helt tvärt i snön bredvid spåret varpå akjan fortsätter o ibland gör en finfin kullerbytta. Man förstår den omsorg varmed allt måste vara surrat. En gång går rensläden i kull, den kom på sidan av spåret i en sväng o sjönk ner på sidan o välte.- Vi nå ner på Lemmenjoki, som vi följa en god stund o sedan köra uppför en strandbacke till Nila Jomppanen, den trevliga brodern. Här liksom hos Aslak och Matti (obs. de 2 namnen står omkastade på kartan) stå renstolparna uppe på gårdsplanen. Även här kommer värden ut o hälsar o ber oss stiga in. Stugan gammal o trång, en par pojkar o ett par döttrar äro hemma, snart kommer även värdinnan. En av döttrarna sköter grötgrytan o deltar livligt i samtalet liksom den andra - pojkarna äro här mera tysta. Bak även här - en hel del kakor stå på tork. Lika så finns en mängd kött liggande i fat eller i en indragen lustakja. (Samma företeelse i flera gårdar under vår färd - det är tydligen en slakttid). Det är nu tämligen mörkt, dock månsken ute ett ljus från elden inne. Vi fråga här efter livbälten o få köpa ett sådant o så småningom en del andra klädesplagg. Värden här skulle vara något slags skraddare - enligt kyrkoherden (? Stenbäck ?), men han visade ingen sådan värdighet. Dottern däremot tog hand om lagningen av ett axelskydd vi köpt likaså ändringen av en flick-kolt. Alla voro gladlynta o värden allra gladast. Jag hade lust att stanna, men Kaapin Joûni skulle ju vara stället framför andra, vilket redan *Makerra* framhållet o sedan alla understrukt varför vi fortsätta, efter att ha gjort upp att komma igen i morgon o hämta de kläder som skulle lagas.

I tvärbacken ner till isen är jag nära att gå runt och ligger redan omkull, renen lyckas med någon underlig knyck komma på rätt köl igen. Det är besynnerliga instinkter som vaknar är den en vid såna tillfällen. Och så småningom blir det väl också ett slags färdigheter av. Men inte litar jag ett smul på Stenbäcks råd angående körning. Han sade att man alltid skulle hålla tömmen stram o mana ideligen - även med slag av tömmen den senare behövs naturligtvis

ibland, men icke de förra o jag ser att lapparna aldrig fara med stram tøm annat än vid ökning av farten, eljest jämt slak, så som jag minns - från förr.

Det är underbart vackert i månskenet o Lemmenjokis breda långa sel med Joen Kiolinen skymtande här o var äro en dröm. Och så köra vi upp till Kaapin Jouni. Kl. är 10 ungefär. Vi gå in, sedan renarna avselats o bundits vid stolpen mitt på gården. Eld i en liten öppen spis i en stor mur. En ung man står framför den, medan en flicka o en äldre man sitta i mörkret bakom. Vi ta i hand. Värden är borta. Det är sonen som tar emot. Jo - nog få vi koka - jo - nog få vi kvartér. Vi ta in en del saker o sedan kammaren börjat uppeldas även resten. Vi koka ärter ( vacuumtorkade ) o ha snart en härlig soppa - en portion till. Så kakao vartill sonen inbjudes. Samtal i gång - pojken var med i kriget på Petsamofronten. Hans vapen o skyddkårmössa på väggen - glas pärlbesatt patronväska o i ett hörn på en stång civila kläder ( spetsbyxor etc. ). Här är ett förmöget hus, den rikaste lappen i socknen. Vi bjuda sonen på kakao.

Här är inget schadis (Män i J. hade ett, men det användes icke av gårdsfolket ). Det spelar ingen roll särskilt inte i månsken o med bara 10<sup>0</sup>-kyla. Jag läser Rydbergs "tomten" där ute. - Så få vi in ett par renhudar o jag bäddar i en utdragssoffa ( utan några som helst sängkläder ). Här äro inga innerfönster o det drar kraftigt. Men vi brassa på på sonens uppmaning, efter som det inte eldats i kammaren på 3 dar. Jarl o sonen språka - jag är trött o vill inte skriva. Kl. är 12 o jag kryper ner i min säck o snart även Jarl.- En grå katt har kommit in o är kälen. Likaså bekantar sig en svart hund. De få av korvskinnen - däremot förstår inte hunden ostkanten. Obs. vedbacken mitt på gården. Bara ett par torrfurustockar, varav sågar och hugger endast dagens behov.

### **9 april - onsdag.**

Vaknar vid ½ 6-tiden. Det tycks vara mulet, men ej så kallt som jag tänkt mig här inne. Jarl stiger upp vid ½ 8-tiden o gör eld. Så småningom hör jag lapparna därute röra på sig (vilket de gjort även någon gång på natten av ett eller annat tarv. Jag går upp kl. 8 - det klarnar o snart full sol. Kaffe o smörgås. Dagbok. Får höra att värden är i renskogen bara 3-4 km. härifrån o väntas hem i e.m. Beslutar att stanna över i natt för att träffa honom. Jo - nog får vi stanna, säger sonen (Kaapi), om vi så vill stanna en hel vecka. Vi ha ett långt samtal med Kaapi om renskötsel (se särsk. anteckn.) Så går jag o fotograferar i det strålande solskenet, varpå gröt o mjölk o kaffe. Kaapi förevisar en Enontekis dräkt som han beställt o fått hit. Den är verkligen grann o jag förstår honom väl när han ber att få bli fotograferad vilket jag gör med nöje för att skicka honom sedan. Jag svär bara kraftigt över att inte ha färgfotoapparaten klar! Det är verkligen förbannat. Färgerna stråla i det klara solljuset. Vilka bilder det skulle ha blivit! - Efter någon timme far pojken i renskogen efter fadern. Jag knäpper några bilder även nu, fast han har bytt. Som vanligt har körrenen stått bunden ett par timmar vid stången (lång tøm) innan avfärden. -

Så köra vi till Nila Jomppanen med 3 renar för att hämta våra saker. Vilket underbart väder -o vilken fart på renarna! Jag o Jarl gå runt i strandbacken men snabbt uppe igen. Jag tar upp kameran - går runt - renen har en verklig spurt nu - upp igen. Ock så tar jag ett par bilder (1/200) under fart av akjorna framför (på den sista bilden bör Nilas ställe synas) - Nila kommer ut o vi gå in o snart är fullt samtal igen som igår o full kommers. Men även samtal om kåtor <sup>x)</sup> - fisk. lappar etc. etc. Jag får höra att det redan i fjol fanns bilväg mellan Karasjok o Tana älv samt från Karasjok till Borekop (l. "Havnefjord") -

<sup>x)</sup> särskild lapp

Till Kautokeino trodde de bara fanns renväg, men voro inte säkra om inte här också fanns annan väg. - Vi handla en hel del nytt - få gott kaffe. Karina sitter i en skoremsögla i min högra skinnsko. Jag köpte den av Juhani igår, men den högra saknade öglor. Hon frågade när den första var färdig om jag ville ha en till. Jag jakade, och hon började vränga skon ytterligare. Men sade samtidigt att när hon satt i en sådan sak så går före själva skon sönder än öglan. Jag avstod naturligtvis genast. Hon tog inget betalt sedan vid uppgörelsen. - Vi tala om garvning av skoskinn etc.

Så kommer frågan att köpa en hel vinterdräkt (d.v.s. pjäsk o mössa) från en av pojkarna. Han begär emellertid 4000 Mk o det anser jag mig icke kunna. Vi ha här redan köpt för ett par tusen i går o i dag. - Ett annat förslag väcker mer intresse, nämligen att samma son skall köra oss hela vägen runt över Utsjoki till Enare. Vad för pris. 300 mk per dag - för 4 renar o 3 akjor o 1 renslåde. Det är frestande för jag beräknar ju c:a 11 dagar till o bara resan Angeli - Outaskoski skulle ju dra 1500 mk o tusan vete vad Utsjokiborna kan hitta på om de se att man är beroende av dem. Dessutom har pojken pass o kan köra mig till Karasjok också. Efter långt funderande beslutar jag att ta pojken med till Pyhäjärvi i morgon o därifrån telefonera fru Palmonen o be om hennes utlåtande. Jag vill ju inte gärna desavouera henne. Pojken får 300 mk för denna körning, om han måste vända. - Vi tala också om att han kanske vill sälja en akja åt mig av dem han tar. Men då gubben visar på den är den för dålig.

Så blir det avsked igen av den glada familjen med de många barnen ( en av dem sömmerska - härav talet om skraddare). Vi tittar på en torvbyggnad ( se särdhild lapp ) längst bort på gården o så blir det en blixtnabb körning igen i det kallnande kvällsljuset. Underbart - över all måtta underbart. Renarna springa med fart även uppför den branta backen vid Kaapin Jouni.

- Gubben värden har ännu icke kommit. Vi lagar middag - makrill - sedan nässelkålsoppa. Fint.

Så kommer värden - en liten framåtböjd gubbkropp med tre akjor o 7-8 renar. Ensam. Efter en stund kommer han in o vi gå ut o hälsa. Han är fin där han sitter i sina skinn från topp till tå. Han sitter som en gäst - bara liksom på en tillfällig visit. Jag fäster mig särskilt vid de välstoppade skinnskorna, som äro så hårt stoppade att de visa halvrundnig nedåt. / bild /Han är vänlig o uttalar sitt nöje att vi ta huset i anspråk. Så kilar han helt tvärt ut o upp till sina renar som stå på backen vid bodarna stå stilla där mot himmelen. De kommo tjudrade på det där egendomliga men praktiska sättet - som jag ser även Hanno använder -att den enas grimmskaft ( körtöm ) läggs i en mycket lös lycka runt halsen på den framförgåendes o så undan för undan. Men det bör vara djur med hornen kvar - eljest skulle de kunna vrida sig ur. Knutarna måste jag lära mig! Jag fortsätter min skrivning.- Så kommer gubben in o sitter en stund o språkar. Han är nu inneklädd. Han har en del saker i boden, men tycker det är för mörkt nu för att visa. Bättre i morgon. Här har varit flera o köpt. Bl.a. en tysk för ca 20 år sen ( Gramer? ). Han är intresserad av kriget - av Sverige etc. Han smiter ut igen i köket - nu tydligen för att äta. Jarl går dit medan jag skriver.- Senare koka vi kaffe o bjuder in gubben. Kaapi kommer också o vi pumpa. Han har en egendomlig svada som rinner som en fors. det är bara att trycka o så kommer det. Konsten är egentligen att få honom att sluta för att koncentrera svaret. Men det är lättare sagt än gjort. Han hoppar vänligen helt hastigt över till andra ämnen o även ofta över till lapska o allting i forcerat språk o små skratt. Men svar har han på allt o snabba svar. Ibland sekunnderas han av Kaapi, som ligger bakom honom i mörkret på golvet o som ibland rör sig för att bära in ved o lägga på fyren.

Han har även han varit söderut - i Hfs o tjänat pengar på att sälja lappsaker o visa sig för pengar (?). Har besökt Svinhuvud etc. Livligheten är släkt med Juhanis, men inte med samma naturliga glädje - utan mera forcerat. Han är av Aikio släkt ( utsjoki ) o fjällapp. Nila J. sade i dag att han var av fiskare lappsläkt. Men kanske det var något som vi missförstodo o gällde föregångaren till Jouni på denna plats.

Det blev sent o till slut säger gubben att han är trött o så avslutar vi samtalet varpå jag fortsätter skrivningen till ½1. Vi koja på golvet.

### **10 april torsdag**

Vaknade vid 7- tiden. Vi gå genast upp. Mulet. Efter avröjning gröt o mjölk o kaffe. Så med gubben Jouni till hans bodar o får där se på hans två lockakjor. Den ena är bra, men han vill inte sälja den. Den andra vill han sälja, men den är inte bra. D.v.s. så trasig att en del delar fattas. Fotografering i st. Därpå besök i två andra bodar, som genomgås ganska noga. En hel del saker utplockas för köp men närmare granskning, bl.a. ett par skoltelappsaker ( en huvudlapprydnad för ren o ett klövjedon, mycket bra, som gjorts så att det icke går att ta isär, trots att det gjorts i 2 stycken. Vidare en finfin skinnväska med benlås, köpt av Jouni på auktion efter en Enarefiskarelapp. Allt föres så småningom i hop. Gubben far omkring som ett torrt skinn i alla vrår under ryckiga skratt o utrop: ” Djävlar - åk djävlar”, i sin häpnad över all smörja han tycker jag vill ha. Skratt o svordomar - i rösten liknar han skådespel Wallin i hans gubbroller.- Det är en otrolig massa gubben har i sina bodar. Dels mjöl o andra matvaror (specerier, gryn etc.), kött o fett förstås o så kläder - kläder. Själv går han nu klädd i Enontekisdräkt o han säger att han har alla sorters lappdräkter härifrån. Ja han visade oss bl.a. en Sodankylä lappmössa o sålde en fiskarelappkolt. (Enare). Ett par gamla bössor blev han icke av med. De voro trots all rost allt för modärna. Det tält med bågstångs konstruktion som Nila talade om i går, har Jonni sålt i Rovaniemi. Men han har tältdörren kvar o 2 grytkrokar av järn. Massor av renlokor av äldre o yngre slag. Ett par lokor (snarlika de förra men grövre) för oxe (obs!). Man kör ibl. med oxe här.

Vid affären lyckades jag först få bort Nila Jomppanen, som kommit på besök med sonen Niles, som skall skjutsa oss från Angeli, men han kom lika fullt igen. Ett sånt tillfälle får ju inte försummas. Gubben frågade om jag ville ge 3000 för alltihop. Det ville jag visst inte. Då plockade han bort några saker (huvudtaget från skoltlapp., ett mansbälte med /bild/-beslag, en vacker flat träskål med öra - - -, klövjedonet från skolterna hade han tagit medan förut). Resten ville han ha 1500 för. Nej. Vad vill jag ge? Jag var något förbannad på gubbrackarn för där var ingenting av verkligt värde, mer än säckpåsen. Den ville han ha 800 för - Det var ett minne. Jo visst - gamle affärsman. Jag ansåg högen värd högst 500, men sade åt Jarl att bjuda 600, men inte ett öre mer. Därmed gick jag in i stugan för att markera min slutliga ståndpunkt. Ja det tog gubben begärde då jag gick 700 (kraftig prutning verkligen!). Efter ett par minuter kom Jarl - ja gubben tog det, men 10 mk för en säck också. Men gubben hade varit arg o slängt sakerna på backen o svurit ”djävlar” i en annan upplaga. Säcken lades i Niles lösa akja. Packningen klar, Kaapi tar avsked - bra pojke. Världinnan kommer hem med en dvärgliknande vanför dotter, båda i pälsar förstås o se underligt trolska ut särskilt dottern. De kommo med hö från någon myräng o hade legat ute i natt. De hade haft känning av varg, vilket visade sig på renarna. - Jag ritar gårdsplatsen - selning - avsked - avfärd.

Det var litet tveksamt med Niles - han hade inget norskt pass som brodern Matti. Det blev en del underhandlingar om detta, ty en av anledningarna att ta denna skjuts var just att den skulle föra mig till Karasjokk. Till slut beslöts att per tel. från Pyhäjärvi höra oss för om saken hos länsman etc. Om saken icke gick att ordna skulle pojken få vända.

Nila tar farväl - vi göra upp efter packningen - avfärd. Upp genom rengärdet genom skogen till Niles som väntar med sin rajd o sedan kör först. Svagt ondulerande vackert land, snart mer kuperat. Vi fara slingrande i smala myrdalar med björkskog o på sidorna sluttningar med tallskog - jättefuror efter lappmarks- o fjälltraktsbegrepp - urskog - fantastiskt vackert. Det snöar sakta - började redan vid avfärden o fortsätter hela dagen. Men bara ett par grader kallt, varför snön blöter en smula när den kommer på kläder o särskilt i akjan - under kroppen. Men

det är som jul ungefär - hemma menar jag för här vid jultiden är ju mörkt medan nu dagen råder. Ja ser ytterst få spår av yxa - bara någon björkstubbe efter vägen i början - men ser icke heller det. Vägen vindlar o vindlar o akjan glider lätt i det djupa smala spåret. Här är mera snö än vi haft förr o akjan går under snönivån så att armbågarna far i snökanten ibland. Renarna lunka - vi sänka oss sakta - eller stiga sakta - och tankarna gå i olika riktningar. Här är så långt från alla kulturcentra så oändlig ödemark. Lappkulturen bör ha hållit sig kvar här längre än i andra trakter tycker man. Särskilt fisk.lappskulturen, om nu den är den här ursprungliga vilket tycks förfalla vara det riktiga. Ett par - tre mil mellan varje familj. -

Vi nå efter någon timme stora breda myrmarker. Här står en större hölada. I norr skimtar genom snön en stigande o glesnande skog. Paltsavaara, som vi ska över.

Vi fara över de stora myrarna. I en svagt sluttande stigning på andra sidan står en tältkåta stommen (klykstång) uppförd av c:a 20 runda björkstammar ( med nävern på ). Storlek: c:a 4 m. diam. Jag fotograferar icke, det är för djup snö att komma de 60 - 70 m. åt sidan.

Längre fram en tvärmyr. Renarna lunka över o nästan skrattretande vindlande går spåret över. På omkr. 100 m. (myrens bredd ) gör spåret 7 á 8 skarpa rundade bukter - icke långt åt sidan från medellinjen - kanske 4 -5 m. Det är fantastiskt vackert att se alla djuren o akjorna i olika lägen - - På andra sidan stå ett par skidor mot ett träd. Här nu ganska brant stigning o lapparna gå ur o leda renarna med de tyngre åkdonen. Så nå vi passhöjden, men se tyvärr intet av utsikten för snö o fallets skull. Jag tar nu foto på ett rastställe. En dragrem går av. På annat ställe en körtöm. ———

Nu börjar nerslutning o det går friskt undan. <sup>x)</sup> Så börjar de branta backar man talat om ett par dagar. Den första var kort, men ack så skarp. Det blev en ograciös urkastning i den djupa snön vid backens fot. Även Jarl. Det värsta med den hiskliga farten är att man ser de framföråkande samlade nedanför backen o tycker att man skall krossa både folk o få o sig själv vid sammanstötningen. I början (i backbrytningen) söker man bromsa med fötterna, men renen blir vild när han ser sina kamrater försvinna - han blir rädd

<sup>x)</sup> se slutet av dagen !

för ensamheten tydligen o sätter av spurt över backkrönet som trotsar alla bromsningar, allra helst med skinnskor som jag tagit idag. Nog skulle jag få honom att stanna med tömmen men vet ju att det blir bara etter värre när jag sen måste släppa på. Därför låt det bara - in med benen fortare än kvickt för att rädda åtminstone några kroppsdelar - släpp tömmen slak o så lita på ett gunstigt öde o renens förmåga att klara saken. Det enda man gör är att med kroppen (d.v.s. framf. allt baken) styra akjan i de värsta svängarna. Om man över huvudtaget ser något för det yrande snösplittret som renklövarna i rikligt mått låter regna över en. Förbländad o flämtande sitter man där som ett paket med begränsad rörelse - och handlingsförmåga - Ibland i en sväng pekar akjan höga skarpa stam rätt mot en trädstam - kollisionen är oundviklig - vilken smäll det ska bli när man kastas framåt mot den där - - Kanske en decimeter ifrån rycker akjan åt sidan av renen som är i nästa sväng o man är förbi - en suck av lättnad o tillfredställelse med tillvaron. Men på andra sidan är också ett träd - - o.s.v. Man får en smäll vid sådana tillfällen - mer med akjans sida eller bakstycke mot trädet. Armarna måste hållas väl inne även de. Inga händer i akjans kant.

Akjan är i nerfarten sitt eget levande väsen om det är ett uppkört spår o sedan farten bara satts in rusar den efter renen, som för att undvika den skarpa kontakten mot babben eller kropp sätter i väg även av denna orsak. En räddsla som är begriplig. Men nedanför backen stannar han vid de andra (om allt gått väl) o står fullständigt lugn igen. Eljest fortsätter han det vilda loppet tills han nått de övriga o tar sen in den jämna lunken.- Nå efter att på såna backar o sedan även rensläden vält helt om flera gånger, ordnas för de återstående största backarna en ny metod . Alla gå- akjor o renar föras i rajd med urkastade grimskafte o remmar, eller rep

bundna runt akjorna för att bromsa i spåret. Även slädarnas medar bindas om på samma sätt. Extra förstärkningar om packningen. Sen går det. galant. Det är märkligt att se hur bromsarna verka. Renarna gå i vanligt shritt nerför att åkdonen i god ordning utan att köra ihop. Synd att man inte kunde fotografera. Det blir väl andra tillfällen.

Så kommen jämnare mark med sluttningar ner mot Vaskojokk. Vi följa ett av den tillf liden från källorna o helt fram så gott som. Det börjar med den längre myr slutande i en tjärn med avlopp. Lapparna leda icke färden på denna utan kasta sig in i den täta snårskogen efter den kant. Otroligt att de kommer fram här - särskilt med rensläden. Det blir en sväng fär var akjelängd o stortuvigt o vildvuxna snår. När vi efter några hundra met. kommit igenom o måste tvära bäckloppet förstår jag orsaken. Jag hade tidigare sett som *vitgrönslande* fläckar till vänster men när min ren började hasa utåt med alla benen förstog jag att det var issvall omedelbart under snöytan. Renarna skulle bara ha rutschat fram o åter här. - Det blir snart en liten älv av bäcken o vi följa den västra stranden med en jämn lutning i storstenig mark o med skarpa täta vindlingar av spåret. Så köra vi länge o se massor av rensår. Det är tydlig gott betesland. Sen jämn skog - vi möta ett lappfruntimmer - hon har stannat o står vid sin akja medan vi passerar. Hon är grann i sin pjask o sina grella band - bruna ögon o hy svart hår - - - Genom flat skogsmark och frysna myrar fram till *Nierijärvi* ( torp? ). Vi stanna en stund - men platsen tyckes icke ge något för mig - o jag yrkar icke på att gå in. Hundar o en kvinna komma ut - men vi bara hälsa. Så vidare. Ner på Vaskojokks is - den rinner tätt förbi torpet, följa älven ett stycke, det öppnar sig ett vackert fritt land med avlägsna höjder på ömse sidor den breda dalen (uppåt dalen ). Vi tvära över - skogsland - så telefonledning som spåret nu följer fram till Pyhäjärvi c. 6 km. Ointressant att köra i den där huggnagatan. Sjön vacker - långt bort t.v. lyser den södra boplatsen, men vi stannar i östra änden o köra upp till Ontela - förbi postförarens stuga på udden.

Vi äro väntade redan igår - man hade bäddar klara i kammaren. Men nu trodde man att vi vänt. Vi ringa genast upp fru Palmonen i Enare. Hon har intet mot att jag avbeställer skjutsen i Angeli och erbjuder sig att ringa - men tycker ändå att det är riktigt att vi gör det härifrån när jag naturligtvis säger så. När det sen gäller att ringa upp Angeli visar sig att detta är onödigt. Vårdinnan talar om att men ringt från Angeli igår o frågat efter oss o då hört att vi icke kommit. Vid telefonförfrågan hos Matti Jomppanen hade man där fått höra att vi vänt om! Och där hade man ju släppt renarna till skogs igen. Underligt hur sådana uppgifter kunna lämnas men troligast är ju att man missuppfattat något uttryck. För mig var ju saken bara förmånlig i alla avseenden o jag kan nu också släppa Hanno, som ju är onödig o på så sätt icke behöver betalt för någon extra dag som jag tänkt. Först kommer emellertid fråga om passet. Länsman Niivanto i Ivalo uppringes. Han skall utställa pass- ingen annan kan tyvärr. Men han hänvisar till polisen i Suvanto vid Karasjoksövergången. Vi ringa dit o saken blir klar. Skjutsfolk behöver inget pass.

Därpå mat. Kaffe har bjudits på genast. Ett gott kaffe med ett skorpor ( ett par per man ) Stugan är full av barn, sju stycken. Vårdinnan är vacker ännu o livlig o gladlynt. Ja ger en ögonsalva för en liten unge med svullet öga. Nu kommer postförarens fru, som hört om en doktor som skulle komma o har ett par barn med för besiktning. En har utslag, men är ren o fin o tydligen bara ömtålig hud. En annan har kört ett pinne i halsen o fått en litet sår. Vanlig hudsalva får den förste o råd att gurgla med munvatten för den andra. Fin behandling!- Denna fru - c:a 26-28 år var finlandsvenska, varför vi kunde tala obehindrat. Hon är från Hfs. trakten o hette Almi ( förfinskat av Alm ), hennes bror är operasångaren Alfons Almi, som jag inte hört talas om ( men vad vet jag om sådant? ) men som Jarl förklarar vara en bland de bästa sångarna i Finland o som konserterat även i Sthlm. Underligt öde för systemen att hamna här uppe o att gifta sig med en lapsk postförare. Men han verkade glad o nöjd o ungarna voro mycket rara o söta. Den äldre ( c:a 4 år -5 ) var spelande livlig o hade uppenbara teater - instinkter . - Vi inbjödos på kaffe dit senare - men jag måste sköta min skrivning o sade att om

vi icke kommo före ½ 10 skulle hon icke vänta. Nu kom hennes man körande i full fart från Angeli - upp på gårdsplanen med sin ren. En lång mörk lapp - icke alls otrevlig men ändå tycker jag icke lockande för den ljusa svenskan. Barnen voro båda ljusa o blåögda. (Obs det är egendomligt med ögonfärgen o hyn ibland. Nila Jomppanens Karina var gråblåögd. Några av barnen på samma sätt, några däremot liksom Nila brunögda o mörka).- Vi steka fläsk o bruna bönor o äta. Jag börjar skriva - först där nere i inre rummet dit dock alla ungarna komma, sedan på vindskammaren där nu eldats o där vi skol logera. Två sängar. Det ska bli skönt efter de hårda bäddarna de sista nätterna o akjans stötar. Man är rätt mör. Vi ha också blivit något blöta "i anseende till" stjärten av den myckna snön idag i akjorna.

Sedan åter mat. Makaroner o kåldolmar. De senare ha dock svårt att få upptinade. Så skrivning igen. Avbrott för samtal om renskötseln med värden som nu kommit hem från renskogen. Jarl dock rätt trött o har svårt att föra fram mina frågor, varför jag avbryter efter någon kvart o går upp o skriver. Straxt på kommer Jarl o kojar. Jag skriver till kl. 12 eller något över.

---

Postföraren heter Hanno Kitti o frun *Mitriam* Kitti. - De båda ha lärt känna varandra på det stora barnhemmet i Riutula vid Muddusjärvi ( obs där är skola o undervisning i lantbruk o hushållning m.m. plats för ett 30- tal barn.) Sedan ha de bott på Sotkaniemi o skött huset, innan Stenbäck

definitivt flyttade dit.

x) När vi passerat högsta höjden kommo vi så småningom ner på en lång o bred myr i vars mitt en bäck ringlade i längdriktningen. Den var nerskuren som en å i södern o vad som ytterligare ökade detta intryck var att stränderna voro klädda med var sin rad björkar ( o en del björkbuskar ) av 6-8 meters höjd. Det hela verkade så kultiverat "sydländskt" att det var förunderligt o glida fram efter ren vid sidan - -

När vi sedan kommo ner till tel.linjen nära Pyhäjärvi var skogen ganska dålig. Icke låg eller - spinkig - men träden oerhört lavatäckta, svart hängande lavar.

(Bakifrån boken)

### Fotos

8/4 Män i Jomppanen ( Menesjärvi ). Båt på kälke

- 1) vänd på sidan, bod bakom. Kl. ½10 sol
- 2) d<sup>o</sup> snara ( lek av pojke, för ripa ) invid bod - Rimten.
- 3) Vy över båten ( från kölen ) mot ladugård, kokkåta, hölada.
- 4) ?

### Juhani Jomppanen

Laha - gialle, en från torvkåta ombygd renkåta från sjön. Sol

d<sup>o</sup> från översidan med ingången

Juhani's hemmaspis 1/20 -

5) Juhani Jomppanen. Juhani mot sin bo-  
backe. sol?

6) Juhani ( c. 2 m. ) framifrån 1/60 ? kl. ½5 ?

7) d<sup>o</sup> fr. sidan

Kaapin Jouni 9/4.

utsikt mot Joenkiolinen 1/200

d<sup>o</sup> ( den förra förstörd )

d<sup>o</sup>

från isen över gården

d<sup>o</sup> ( att sammansätta )

d<sup>o</sup> uppifrån backen över stugan o ladugården

d<sup>o</sup> någon mer ?

d<sup>o</sup> upp mot skogen o en del av rengärdet. m. fl.?

Sonen i Enontekis dräkt med ren

d<sup>o</sup> d<sup>o</sup> o hund—

d<sup>o</sup> d<sup>o</sup>

d<sup>o</sup> på nära håll ( bröstbild )

d<sup>o</sup> bakifrån

d<sup>o</sup> vid påselning ( nu arbetsklädd )

d<sup>o</sup> d<sup>o</sup>

d<sup>o</sup> vid avfärd

Färd till Nila 1/200 tagen fr. akjan i fart

d<sup>o</sup>

Nilas dotter Elli Kätri i den dräkt vi köpt ( dock annan halsduk )

d<sup>o</sup> bröstbild.

10/4 Kaapin Jouni

lock - akja från sidan, bod av bräder på stolpar bakom

d<sup>o</sup> bakifrån

vy av Stannad rajd på högsta passhöjden

( *Paltrovare* ) 8 renar

11/4

Ouleta ( Pyhäjärvi )

Bodar + kåta + huset

Bodar närmare

renlavsställning

luövvve +bodar

d<sup>o</sup> ensam

kåta fr. sidan

d<sup>o</sup> framifrån ( kom möjl. icke på rullen ?

c. kl. 8 svagt mulet

ibid.



- 11/4 1) Hanno selar på  
2) d<sup>o</sup>  
3) d<sup>o</sup> stående med sin ren  
4) avfärd  
5) d<sup>o</sup>  
6) ytterl.någon ?  
7) kåtan framifrån

västra ändan av Pyhäjärvi

- 8) stora rengärdet  
9) d<sup>o</sup>  
10) d<sup>o</sup>

Angeli

- 11) Ställning till kokhus för lagård  
( ”gåattie” )

12/4 no. Angeli

- 12) utsikt från fjeldstuen ( Helligskovstuen )  
uppåt, ( förbi no. Angeli ) sol  
13) d<sup>o</sup> nedåt älven  
14) utsikt fr. Ö. öv. finska Angeli ( no.ibakgr. )  
15) Ivananjärvi akja under bygnad  
  
16) d<sup>o</sup> d<sup>o</sup>  
17) d<sup>o</sup> rättvänd  
18) Anarajokk - vy  
19) d<sup>o</sup> d<sup>o</sup>  
20) d<sup>o</sup> d<sup>o</sup>  
21) d<sup>o</sup> Storforsen  
22) d<sup>o</sup> d<sup>o</sup> ( under fart )  
23) d<sup>o</sup> d<sup>o</sup> ? ?  
24) Storforsholmen Luövve, bod + vedbacke  
25) Anarejokk vy - i snöfall med hög nipstrand längst fram  
? 26/

---

**Denna bok är avskriven på Stiftelsen Bygdeå Databas av Anneli Högberg och var klar i dec. 1996. Vissa ord har vi haft besvär med, så dessa har vi gjort kursiva.**

G. Hallström  
Ragvalsgatan 21  
Stockholm

1941

II

## Den 11. april, Långfredagen.

Stiga upp kl.7-men jag sjunker ner igen o njuter sängen medan Jarl tvättar sig. Rummet är tämligen varmt trost att spjäll fanns på den plåtklädd "kakel"ungnen. Så vill Jarl koka kaffe men möts i trappan ner den påpassande värdinnan som kommer med bricken färskt bröd. Jo jag tackar - kaffe på sängen alldeles som hemma.---

Sen fullständig tvagning för första gången sedan Enare o gymnastik. Skrivning. Hanno kommer upp - han får mina ansiktskydd (det där genomskinliga chafförskyddet) o är förtjust. Fotografering på gården o sedan av Hanno när han kör. Så gröt o mjölk sedan skrivning igen. Det är strålande sol o synd att behöva sitta inne men det måste ju ske. Jag gör upp med Jarl att sända min tidn. artikel till hans pappa för vidarebefodran till Hap. för att det skall gå kvickare än att sända det över konsulatet i Rovaniemi. - Så gör jag artikeln färdig - kl. blir närmare två o vi ta ett torrskaffnings

<sup>x)</sup> Hans egen uppgift

mål. Jag är helt darrig i fingrarna av allt skrivandet. När vi kommer ner sitter där en Karajokslapp ( Nils Antti Pojn) Nils Anders Boina <sup>x)</sup> med sin fru. De äro på helgdagsfärd tydligen. Han är en kraftig karl som talar flytande nordlandsmål med de o allt o vi konvensera livligt. Han reklamerar för sin "skogstue" vid Angeli mitt i emot de finska (lapska) gårdarna och på hans beskrivning erinrar jag mig dem jag låg i längre ner för älven 1925, som var förträfflig. Vi tala om vägarna. (Polmak). Bilväg till Karasjokk o vidare till Laxelva, vidare till *Alten*, därifrån till Koutokeino men troligen och mellan Koutokeino o Karasjok annat än biten från den senare till Assebakte. Jag undrar om det kommer mycket lappar till Karasjokks kyrka t helgen Jo - det är 2 dagars helg, första påskdag, andra påskdag. Ingen marknad nu. Nå då är väl svårt att få plats att bo? Nej. Men ryssarna fylla väl alla hus? Nej, de ha bygt egna baracker o ha f.ö.dragit bort till stor del. Han tror bestämt att jag får logi. Sognapresten heta Framhus, länsmannen Mittgård o polismannen vid Karasjokksmyningen Aronsen. - I Angeli fanns ingen tull- ingen polis, inga tyskar. Han säger att han kommer tillbaka till Angeli ikväll - men vi behöver bara säga till "tjenstepiken" så få vi komma in. Där fanns allt - sängar med järnresårbottnar, kokkärl, servis o t.o.m. böcker. Avisen? nej. - Vi måste nu gå med vår post. Jag har även skrivit vykort till Tord, Montan o Waltari. Vi spetsa på att få kaffe hos Kittis, men så möta vi hela familjen vid vår knut. Vi avlämnar posten o språka. Barnen äro bättre. Lill flickans utslag har gått tillbaka. Fin läkare.

Så tala vi litet med vår värd om de la. bygnaderna på tomten etc. Och sen i väg. De nya renarna krångla en del o göra några extraturer med Jarl o mej ute på isen - men så småningom följa de efter i spåret efter Niles. Det är solsken ett välsmakat solsken o alldeles stilla luft, som vi inte haft sedan dagarna i Enareby. Vidunderligt helt enkelt. Jag har en vit ren, något lat - men kraftig. Jarl har en kapplöpningsren men dess glansdagar äro över. Den hostar kraftigt. De nya akjorna äro rankare på sätt o vis än de gamla, men ligga bra på en viss vinkel o kännas lättstyrda.

Vi köra snett över sjön. Spåret går upp till gården (Kitti) på sydsidan. Den ser mycket ombygd ut (gammelbygningen nu lagård) o har intet yttre av intresse. Vi gå in men finna gammelfolket borta, bara två fullväxta yngre kvinnor hemma. Fin järn spis. Huset verkar nytt - vi försökte köpa ett mansbälte bara för att inleda konversation, men det finns inget. Efter några minuter bryta vi upp o nå efter några minuter det stora rengärdet vid väständan sjön, nära stranden. Det är nästan cirkelrunt (dock mera ovalt) c. 125 m. tvärsöver kanske 150-175 m. l., bygt på vanligt sätt (hässje-typ) samt har en stor samling vid gården både på norra o södra sidan. Ett litet även i yttervinkeln av ena fångarmen. Fångarmarna två en i norr - en i söder o c:a 300 m.l. bygda som gärdet (5 liggstänger i allm.) Det hela har denna form

/bild/

där dock bigjärderna i norr äro inritade på måfå. Även antalet både i norr o söder. Bigärdet A var byggt på annat sätt, nämligen med hörnlagt virke. Fångstarmarnas form, sträckning o terrängläge verkade förbluffande -

/bild/

I söder var en jämn sluttning ner mot fångarmen som alltså följde foten av sluttningen. Den norra fick som den söder över jämn mark. Terrängen synes först icke spela någon roll i anläggningen av fångarmarna. Men det hela är säkerligen väl utprovat. Norra fångarmen går t.ex tätt intill ån som rinner ut i sjön. Jag fotograferar o så lämna vi den vackra sjön bakom oss o köra upp i skogen. Här är över allt relativt jämnt land o det blir jämn lunk. Vi nå så småningom högre heder med ovanligt små o spinkiga tallar med stark lavväxt som hänger ner från grenarna som långa skägg. Detta jämte grenarna som ofta gå ner till nära marken ger en granliknande utseende åt tallen. Även själva pyramid formen uppträder mycket ofta. Sen bli långa nerförsluttningar med allt bättre skog - förbi en sjö på högerhand så åter stigning o nerlutning .<sup>x)</sup> Vi möta tre lappar (en kvinna) alla tydligt ute i heldagsfirning till grannar. Hela trakten verkar helgdag alltifrån Pyhäjärvi. Det är bara främlingar som arbetar som den värsta vardag. Vi kommer ner på en lång myr i N-S riktning o långt bak skymtar en lid till en bred dal. Man anar den stora älven. Bakom oss kommer fram ett vackert fjäll, gräsfjäll, lågfjäll, det är Marashtuntuori o Niles säger då vi stanna att vi skulle ha haft en fin

x/ Se nästa sida

x/ Där bakom är ett stängsel av gärdesgårdstyp men glesare liggvirke o tätare ståvirke d.v.s. det står saxat ! X

utsikt över detta o många andra fjäll igår från Paltrovaara, om det inte varit snötjocka. Vi nå ett par gårdar på höger hand av myren. Teno! Varför har han fört oss hit? Han trodde vi ville in i alla gårdar. Ja visst, men här ska vi ju förbi också i morgon, om vi stannar i Angeli? Ja. Nå - det spelar ingen större roll. Vi gå in i första gårdern<sup>x)</sup> o ta en titt o språka med folket (ett par karlar hemma) men då det inte var något vidare av intresse, bryta vi upp o fortsätta. Det är nu vi möta lapparna ( se föreg. sida)

Det blir en stunds samspråk. Sedan krångla våra renar en smula på myren nedanför - min ren vill köra om Jarls o det blir trassel med rentömmen igen: men det ordnar sig. Så köra vi nu fram i ett egen-

x) Här blir hård fart ner. I allmänhet synnerligen fin åkning. Men min o Jarls renar vilja bara köra upp på sidan om föregående. Jag måste tvärvända min för att undvika kollision o renen kastar in på sidan om spåret o akjan fastnar i metersdjup snö o ett par buskar. Jag kommer

så småningom ur under renens vilda ryckningar, men tömmen glider av min hårda renhudshanske o renen griper tillfället som ett skott o rusar med akjan. Tja det var ju bara att gå efter vägen tills han stannar bakom de andra som efter c.100 m. uppfattat saken.

domligt svagt ondulerande flatland påminner mej om våra Roslagsbyar fastän så mycket större. Vi se höjden blåna framför - skogsland, icke höga åsar men ondulerande åsar - längst bort en liten obetydlig kal hjässa. T.v. öppnar sej en låg bred dal o till höger en annan. Vi äro

framme i Angeli o köra in på en av de 4 nära varandra liggande gårdarna. Små hus - små uthus, hölador etc. Karlar kommer ut o vi hälsa. Binda renarna o gå in i närmaste gård som är tel. stationen. Där är 3-4 karlar o fler komma. Vidare ett par äldre kvinfolk. Samspråk. Vi telefona till Pyhäjärvi om en kvarglömd livrem - den skall sändas med Pojnen i kväll. Vi höra oss för om tur. stugan (som icke är tur. stuga utan en statens skogstue) o höra efter var nyckeln skall hämtas. Så köra vi över isen. Det blir full fart ner mot stranden - jag stutsar ur - men studsar genast in. Tappar mina hanskar men får guskelov se det efter några sekunder o stoppar min ren. En hästskjuts kommer efter (med hö) . En av karlarna på den tar upp handskarna o går i fatt mig. Kiitos-kiitos. Så iväg igen fram till de norska 2 Angeli gårdarna snett emot. Vi går upp till Pojus - en liten rar pike sitter o mal kaffe o en trevlig gumma håller målron vid makt. Vi få nyckel o köra nerför älven igen o upp i den djupa snön till skogstuen. (På Pojus gård en jordgamme, det rökte ur skorsten. Troligen var det en lagårdsgamme.)

Mycket snö o kallt i stugan, den har icke varit besökt på vintern. Vi ta bort skydden över skorstenarna o få genast fyr i båda rummen. Ytterrummet torde vara obeboeligt på natten (annat än i min tjocka sovsäck). Där är öppen eldstad. I kammaren är en "komfur" o där sprids snart en ljuvlig värme. - Vi smälta snö i stora kvantiteter o ha snart kokat färdig med kallt fläsk. Ett par små pojkar från finska sidan äro intresserade o tjänstvilliga åskadare. F.ö. väluppföstrade o tacka med ställningssteg för vad de få (Karameller, spis bröd). Jag skriver dagbok o snart går yttre kavajen - snart även skinnvästen. Så fläsk o bruna bönor. Skrivning. Ett par lappar på besök (Pojus bror o lappen från tel. stat. Brodern talar sämre norska o är svår att förstå. Han har ändå svårare.

Efter en stund (vid 1/2-10 tiden) kommer även Nils Anders Boine o då får jag en god pratstund. Vi bjuda på kaffe o visa "vår ko" som väcker berättigat uppseende. Vägförhållande klaras upp. Likaså förhållandet till maktinnehavarna nu. Det tycks vara ganska gott rent personligt sätt. Det norska kortsystemet tycks i vissa fall icke sämre än det finska ( jag menar nu tilldelningen), men i andra fall dock sämre. Vi ta reda på "fjeldstuerne" längs älven samt trafiken uppöver. Det går att ta båten över från Enontekio, men de måste köras med häst ett par mil (!). Likaså om båten skall föras ner till Vaskojokk. Då stannar man långt ovanför här o går hit o hämtar häst. - Vintertrafik från Enontekio är ingen - men det går att komma fram. Man kör då från Nunnanen bäst. På vägen är en finsk o en norsk fjällstuga, men där är ingen ved o heller intet körspår, utan man får skida före renarna. Han minns dock att Stenbäck kom en påsk över från Enontekio. Några fornynd vet han icke om, men här äro många platser, som visa stensatta eldstäder etc samt gropar för vildrensfångst. Han hade med min ren från Pyhäjärvi. - Icke vidare fiske här sommartid. En del lax kommer upp hit o längre - särskilt om *flom* i älven. - med båt kan man färdas helt från älvmyningen o till c:a 80 km ovanför här, nära inpå gränsen till Enontekio. Såväl på Anarajokk som den finska gränsvägen mot Finland.

Niles Jomppanen, som var med på Petsamo fronten, blev där sjuk (lunginflammation o vatten i lungsäcken) o vårdades av det svenska ambulansen söder om Rovaniemi.

Sedan rengärdet bygdes i Pyhäjärvi för c:a 8 år sedan kommer varje år vid jultiden (eller före eller efter något) renuppköpare från Muonio vägen över vidden från Enontekio o föra sina köpta djur samma väg tillbaka. Det kan köpa omkring 200 djur. Då är också gott spår.

De övriga lapparna gingo, men Nils Anders satt kvar ännu en stund - Jag betalade förut för oss (1,75 per man o skjutskarlen 1,25. Han avses ligga därute).

---

Sedan läste jag stugans dagbok ( från 1905) - ja vi hade också skrivit i den.

Skogsförvalt. Klesch (den vi träffade 1908) har varit här ofta. Första sidan talar om hur 2 hans flottningskarlar drucknade här nedanför 15/5 1905, vilken dag tydl. markera att isen börjat gå eller rättare sagt gick öppen i mitten eller till största delen. Året därpå 12/5 var han nära att

bli innebränd här o förlorade även då en mängd saker för sitt arbete. Även denna dag markerar en begynnelse av flottningen. - 1913 var Borg Mesch här med Butler o Thureri (se första bokens pärm !). Två svenskar ha eljest varit här vad jag kan se. En gång Stenbäck (augusti) från Karasjok till Enare-

Boine hade hört om offerplatsen på *Rantekaiser*. Stenarna där. Efter hans uppgift får man i Norge 700 gr. socker i veckan, mjöl o sådant blott 6 kg i månaden, kaffe -

Vanliga snömängden här är 70-85 cm. (nu bara c. 40 cm). Isen är nu 60 cm. tj. o mer. Underbart månsken, fullmåne rätt i söder ungefär. Otroligt - ofattligt vackert.

När Jarl o jag gingo iland på norska sidan vid Boine's sade Jarl: "Ja, nu är man i Tyskland".

### 12 april Påskafton

Jag lade mej inte i natt förrän 1/2 2. Niles sov på golvet i sin päls tätt till den glödheta komfyren, som jag matade då o då under skrivningen. Jarl snarkade i min lätta sovsäck på britsen. - Det blev snart kallt även inne o på morgonen var några minusgrader. Ute c:a 15° kallt. Vi göra ett skidspår till det lilla schadiset. Dricka kaffe o elda tills man kan skriva igen. Jag studerar dagboken som börjar med Kleschs första olycksöde 15/5 1905 -

1917 14/5 kom lensmand Hagge Lid med ren från Karasjokk (o åter), vilket noteras som ovanligt " *meget san . Endene idag ikke en suebar flek at se noget sted*. I 1905 var jeg 24/5 på båttur till *Basseviødde*", <sup>x)</sup> med ankomst 17/5 "

2/91911. "det kugl. Fredriks Universitets 100 aariga Jubileum firades her den 2<sup>dra</sup> sept. 1911. Som Festkomit fungerede : Candidatus philosophie skogs direktör M. Saxlund, Candidatus philosophie skogs direktör Einar Nilsen. Af Stedets Autoritetes var indbudne: Skogsforvalter Arthur Klesck (Mavesyke) Skogbetjent Anders Jonsson Lindé (overkok), gaarda-

\*/Halligstuen

<sup>x</sup> (från Svineng här i traktern)

bruger Per Klemetssen Svinengius <sup>x/</sup> do Anders Hansen, Karasjok. Train adjutant + Ole Josephsen Boine.

### Namn:

Soupé la Sanmon jögarstak, aqua vitæ Sanmon cuit de Gouingel, Poutet Cenaet 1896. Pain roti, Fromage de clusse, Roquefort. Bier de Tromsö capricoto et Fruits.

Caffé avec- Toddus- etc. Cigarrer. Festtalen holdtes i korte, men blomstrende ordelag af Cand. philos. Einar Nilsen, med följande för anledningen passande Indledning af Horatsesbder IV og spokket med talrige Klassiske Citater (saa meget paa skjønnelsesvelrdigere som taleren kûn indelar Realartium.

Pone sub curru

Nimum propinqui

Solés

Interra

Domileüs negata, et cetera.

En kvartet bestaaende af Klesch, Lindé, Per Klemetsen og Ole Boine sang derefter unisont diverse Studentersanger, saasom Gandiamus i gitur, sjung om studentens lykkelige dar, Vi fardes med Lyst paa den steiteste Sti, Helligter Studentens Kald m. m. fl.

Der afsendtes til Universitetets Rektor et lydlöst Telegram med fuske om at den paagaaende Indsamling, ligesom her, maatte intbringe store Summer. m.m.

Festen hugnedes af det vakkreste Veir.

Konstat inter doctor Lominem ignavum litteræ Romanorum hoc seripsit (isse). Anno Domini MDCCCCXI Septembris II p. C. n.

1914 2-3/9 "Universitetetsjubileet feiredes med en mindre men stilig middag, som inärd bestod - naturlig nok - stort noget tilbake forfestligholdelsen av 100 aarsjubileet d. 2 Sept. 1911 - Jfr fovanst. festberetning. Menu (Gorran Jukkon) lista):

Sarr. biergoraün [Angelika ?]-----

-----Rabarbra-----

boares oporto (1894). Student----samma merka. Thomsen okti vela <sup>x/</sup>

? <sup>x/</sup> = en gång till.

xx) Vi möta en lapska, som leder en lurig ko - jag skulle fotografera men min ren satte förstås fart just då

Så småningom voro vi färdiga - jag tar några fotos uppåt o nedåt dalen - vi leda renarna nerför brinken o köra mot Boines gård, med nyckeln. Jag hade tänkt fotografera den fjosgamme jag såg hos Boine igår kväll, men så mötte han oss halvvägs på isen o jag lämnade nyckeln o vi togo farväl. Han kunde ingenting upplysa om Klerck (Elvens). Men om sin fjosgamme anta han att den var bygd i stolpkonstruktion (icke bjällie -). Sex stolpar. Han bjöd lycklig resa o vi körde upp i fi. Angeli för att klara vår telef. räkning i Pyhäjärvi som vi glömt av. Jag fotograferar. En gumma <sup>x/</sup> kommer kilande ur det gamla pörtet (med öppet röste till skillnad med de nya) o utbjuder ett hjul av ben till en slända. Hon begär 150 o får 75 vilket är 3 ggr för mycket. Men det var en gammal sak och hon sade sig använda den än. Vi fortsätta <sup>xx/</sup> över Teno, där vi vika in på de långa myrarna norrut. Vi ha sägs det 15 km i detta pass, men sedan Anarjokk hela vägen. På de långa myrarna äro långsträckta låga tuvholmar som vi köra nära ibland. Där äro

x/ Maria Lensman

I Angeli ett par får utanför ladugården.

små bara fläckar överallt o vid närmare påseende är det myrstackar. Tallskogen är täml. gles, men har fortsättningsvis en viss likhet med granen, såväl i profil som grenställning, fastän grenarna här stå rätt ut. Förvånansvärt är till att börja med att det inte syns några torrfuror. Vid gårdarna ligger dock alltid en del. Niles upplyser om att det är så stor åtgång på ved nedåt älven, där ingen skog finnes alls, så att i första hand tas förstås alla torrträd, men även mycket annat.

Ivananjärvi. Vi gå upp i första av de 2 gårdarna - husbonden gammal o surögt sitter vid fastudörren o spjälkar brandved. Någon större styrka har han nog inte kvar. På andra sidan står en påbörjad akjebyggnad, som jag fotograferar. Oh. slarv i kölen ( liksom på en båt. Träreglar överallt. Inne visar sen hustrun en benväsked med böjd bennål (skyttel) till band. Samma spjältyp som i Menesjärvi (Kitti) Om man vill öka vävbredden sättas trådar in mellan spjälorna, fastän där är trångt. Vi få inget köpa. Här också en katt av samma ganska

kortsvansade sort som tidigare - och otroligt mager. Katt tycks man ha mest i varje gård där vi nu fara fram. I den gård vi nyss voro i var intet varmtak utan sadeltaket synligt. Spis av gammal lappmarks typ med en norsk äldre järnspis vid sidan. Sonhustrun hade en viss likhet med Helga Svensson.

Vi fortsätta längs myrdraget med sina låga sidomarker men sänka så småningom. Vanlig utsikt rätt norrut där en fint lågfjäll ligger solbelyst långt borta. Min ren är iväg i nerförsbackarna o kör förbi till täten. - Den nya säcken har rivits sönder på rensläden vid någon kollision. Jag får se det o den surras bättre.

Renarna besväras av mask i halsen säger Niles, som retas till hosta. Det är små vita maskar, som kunna bli ända till en tum långa. Man ger dem tobaksvatten i näsan så de få nysa o så far en del maskar ut.

Det har börjat blåsa. Visserligen på ryggen men ändå rått o kallt utan större köldgrader. Det tjocknar i söder varifrån vinden kommer - det blir väl snö. Intet ett liv i skogen. Bara vid gårdarna en del småfåglar som renhållningsdjur. Det hindrar inte att flera småfågelkroppar ligga här o var - troligen katternas verk. Hästar har jag nu sett 2 st., en i Angeli o en på Ivananjärvi. - Tallskogen är bitvis helt borta - dock ej stora stycken - o där antingen bart eller *björkkrat*. Särskilt ner mot småmyrarna. Uppåt står tallskogen ännu om också gles. Men här o var en del återväxt. - Så nå vi ner på ett större vattendrag - Anarajokk (Inarijoki), som skall följas i åtskilliga dagar. Tana älv får namn först när Karasjokk flutit ihop med Anarajokk. - Älven är utomordentligt vacker. Dels hop hängd mellan höga stränder, dels i långa sel, dels jämbred o kraftig. Jag tar några typiska fotos, där vi köra längs iskallen. Där är vildmark. Strandterasser här o där - ofta höga äldre terasser. Överallt tycks ofantliga lösa jordlager täcka berggrunden som skjuter fram vid stränderna någon gång, mörka starkt sönderfrätta skiffrar tycker jag med lutning uppifrån väster till nedåt vi ser. Någon gång en fältspatklippa. Där de höga terasserna ligga omedelbart ovanför älvloppet, blir det nipliknande bildningar med enstaka rasbranter blottade trots snön. - Ibland är älvens mitt liksom sönderbråkad o man ser den gröna isen i brotten. Här går älvfåran nära i dagen o är ofta issvall.

Vi nå Storforsen med sina tvära vindlinjer som vi följa efter norska stranden. Forsen är Anarajokks största. Den går öppen bitvis på mitten - och trängs f.ö. ihop mellan branta klippstränder, där jag förgäves spanar efter ristningar l. dyl. Jag fotograferar här under körningen (1/200 sek.) o hoppas att det går - men dagern är dålig. Så nå vi nedanför forsen ett stort issvall med överis o vatten o fräthål, som vi måste över - det gick bra. Och äro därpå framme vid lappnybygget Storforsholmen ( enl. no. kartan ) med 2 smågårdar. Vi rasta här renarna en timme, gå in i den minsta stugan, där en gumma kommer ner från en trappa i ett hörn. Här har man alltså fått in tak o då gjort det bekvämt med en gång. Jag hade gärna velat titta dit upp, men det satt alltid någon i trappen. En liten rultig svart hundvalp förnöjer oss medan vi laga kakao o äta. Gumman o dottern o en liten pojke får karameller. Här har allt gammalt redan köpts upp. Pojken är troligen ett sambarn. Jag gläder mej åt hans små nätta skor av 3 månaders svart kalvskinn, med tåspetsen nästan h.o.h. tillbaka böjd över skon.

/ Bild /

Husbonden kommer in - en äldre surögd men pigg gubbe av typ med forntidens skogsmän. Grå-ögd - det är katten vad med ljusögda det finns här. Han begär nästan genast kaffe (eller fråga efter det - jag hör inte riktigt). Det är ganska sällsynt att något sådant sägs mellan makarna efter vad jag tyckt mig finna nu o förr. - Han sörplar sitt kaffe med välbehag allt medan han piggt konverserar med alla, som sitter o röker sin pipa. Pojken är skygg, men dras till mitt knä, där jag sysslar med dagbok o annat. Jag fotograferar en "luövve" utanför, med nedbacke vid sidan o bod på 6 (?) stolpar i bakgrunden.

Det har börjat snöa o vi sitta icke fulla timmen ut, helst som det bara tycks vara 8 km till Rantila, där vi tänkt övernatta o där Niles har släkt.



Ut på isen igen - Här kommer åter igen (som för någon timme sedan) en "backe" i älven. Man ser tydligt lutningen, men den är alldeles jämn - ibland med issvall sraxt under nysnön. I bakgrunden är älven långt framme i lugn "vatten" igen, åtskill (många ?) meter lägre. Nipstranden som blir allt högre o högre. Skogen glesnar. Enrisbuskar i sluttningarna o till slut öppnar sej den lilla terasslätten vid Rantila. Ett väldigt issvall är straxt nedanför gården o lyser med ett underligt grönkallt sken genom det tätande snöfallet. Vi måste köra in i vidjesnåren t. hög, men även här ha renarna besvärligt av den glashala isen o vi måste leda dem in från stranden. Genom hög tuvmark köra vi vidare - jag ser bara ett renhuvud här - en karlmössa där - över en liten träbro över en å - o så upp å en av de vackraste bygnadsplatser jag sett - en alldeles plan ganska stor terass med välskötta små hus o fyra småbodar i en rad (tre av den röd färgade). En praktisk "limpa" ställning. Jfr. fotos. Huset byggt efter idé av en Österrikare som flytt hit efter förra kriget (under detta ?) o skjutsats hit o dit mellan länderna för att stanna här (men nu förena sig med tyskarna i Karasjok). Idén är den samma som i Pyhäjärvi, d.v.s. en trappa går från ena hörnet av köket upp till vinden. Samma byggmäst. i båda fallen (Men väl inte gärna också i Storfors holmen? Där dock en helt annan slags trappa).

Ja - vi få koka o logera. Ja man visste att vi skulle komma. En flicka står o bakar ett par tysta o välartade pojkar sitta o se på i det ytterst prydliga köket - väl det snyggaste vi sett hittills ( fastän Ortelas var ju också snyggt!). Vårdinnan kommer in - frodig o myndig - dock icke i rösten. Hon har ett sydlänst utseende - kan det vara judeblod? - Sist kommer värden - en trevlig c. 55-års man med solbränt ansikte - har varit på timmermärkning. Det blir det vanliga sonderande pratet. När jag tar fram mina norska o andra kartor blir det dock andra toner också o jag får intressanta upplysningar. Vid "Seitajokk" finns nära älven en stor "seita girle," på beskrivning intressant. Polisen Valle kan visa. Längre ner för älven finnes inhugget Sveriges vapen o A.F. i årtalet 1760. Nere i älvbredden. Bör även sökas. Vi språka om kartans namn (Bilages etc ) om poliskartor m.m. Den här polisknuten heter Paadar (?) o når till Utsjoki sockengräns. Sedan kommer Pajstuntari polisknuten till Utsjoki älven o sist.

Älvlappar levde tidigare bara på fiske i älven sommartiden o fiske i havet med norrmännen vintertiden. Numera kan de icke skiljas från andra bosatta lappar, vars språk (fjälapska) de alltid talat. Det skiljas bestämt - i alla avseende - från Enare fiskarelappar. - Jag får höra en del om no. vägförhållanden o om tyskarna i Karasjok som för en kort tid sedan lämnat där o på isen begivit sig nedför älven till "Kirkoniemi." Bara några stycken äro kvar. (Enl. Boine 11/4 betalade tyskarna alltid med no. mynt. De voro Österrikare enligt egen uppift <sup>x/</sup> ). Bro skall byggas över Anarajokk vid *Niitaisemi*, där fi. vägen kommer ner. Dess sträckning också klar. Förbi Kaamanen är körvägen klar i riktning mot Utsjoki till Suysjärvi.

Här möter för första gången björkved, ett bevis på att tallen knappar av. (Sedan blir björkveden snart allena rådande på vedbackarna).

Det kan vara tämligen gott om lax. Fiskmästaren hade fått 5 laxar på fluga - den största 13 kg -

<sup>x/</sup> och en stor del talade flytande norska

på en dag. Även harr, öring, sik tycks icke vara brist på. Gädda o aborre finns också, men räknas lika litet här som i Enare till (riktig) fisk.

Det blir långa samtal på finska - o jag förstår att det rör sig om kriget. Det syns bl.a. på Jarl, som jäser en smula o glömmet sina uppgifter. En del sådant samtal är oundvikligt o f.ö. helt naturligt - liksom tal om den nuvarande så kreativren i världen, kortsystem hemma etc., men när det drar ut i timmar o jag har mycket att skriva o inte vill sitta uppe en natt till, så blir man så småningom dels sömnig o dels förbannad. Ännu kl.7 ha vi icke fått rum anvisat o maten dröjde rätt länge för Jarl var en smula för försynt eftersom spisen var full av världsfolkets kok. Det hade bara behövts en fråga det visste jag o körde också till sist på både med kokfrågan o

sedan vid 1/2 9-tiden om rummet. Vi hade då haft Gadis nyheter m.m. en timme - till min ära satte flickorna in Sthlm kl. 8 (= 7 hemma) o jag fick höra nyheterna. - Nå vid 9-tiden var jag installerad en tr. upp o i full fart med skrivning, som pågick ett par timmar. Bäddade sängar här, endast underlakan. Ingen potta, men på min order frågar Jarl efter en hink, varpå den intelligenta dottern kommer med en p. i handen o placera mitt framför mina fötter på golvet. Kitoxia pallien - det var en snäll flicka.

Ute snöar fortfarande, dock mindre. Full julesnö.

---

Rantila anlades för 53 år sedan av Matti R<sup>S</sup> far. Han var från Kittilä (uppgift i Iskuras 13/4 ) alltså finne. Men Kittilä kan också tyda på lappblod o han såg då mera lapsk än finsk ut. Men däremot var han nog kulturellt sett mer finne. Så hans bandskor, helgdagsbyxor m.m. o pojkarnas kläder m.m. Modern o flickan helt lapska kulturellt - de andra mer svävande. Här var förr skog - icke någon lappvall ( är det så säkert ?).

En ensam gran finnes 2 km. i söder. Den är liten 5 m. hög, men gammal.

M.Ranttila är skogvaktare, o har hand om timret som skall till vägen. Denna bar nu (vinter obs) beköras med traktorer hela vägen o med lastbilar provisor. till Kamasjokk. Fortsätter åt S. (bredden) skall påbörjas i vår.

### **13 april. Påskdagen.**

Uppstigning av Jarl 7 - av mig 1/2 8. Efter tvagning frukost, smörgås, kallt spickat fläsk o kaffe. Underbart. Värden kommer ut i prässade fina långbyxor o skjorta o vi samspråka om gården. Här finnas 5 kor (vit nordfinsk ras), var o en mjölkar i medeltal 2500 lit. per år. Ingen häst, men 5 får (av någon spansk art med tjock ull, som säljes t. fabriken eller användas i huset. De få ibland gå ut på vintern, men mesta delen inne. De vilja ej ha fler för det tar för mycket på höet.

Hö fås till husbehov i allm. men ifjol endast hälften mot vanligt. Likaså potatis. Även odlas rovor (som går bra) samt havre (till gräsfoder). Man vågar ej försöka med andra säderslag, inte ens korn. Renar finnas i praktiskt taget alla gårdar efter älven. På fi.sidan säkert, på no.sidan några (en del ? ) som icke ha. Antalet från 10 till 1000 ungefär. - Grannen (3 km. ifrån, nedåt) har häst.

Så bad jag få se på midjeband, nej inga till salu här, fastän det tycks hänga ett på

Av midjebandet vävs först mitten, därpå sidostyckena, varefter det hela sys tillsammans.

var vägg. Men det äro väl redan i "privatbesitg". Jag ber att få se vävskedar o det visar sig att den yngsta flickan just håller på o väver ett par band. I kammaren visar hon hur det går till. Sätter sig på en *kisa* o spänner på sig sitt bälte, i vars spänntamp hon fäster bandets början (med en säkerhetsnål). Andra ändan (ränningstrådarna) är sammanknuten o fäst i en väggkrok. Så reder hon upp "väven" med stor skicklighet o försiklighet. Det ser verkligen mycket invecklat ut, inte minst när vävningen börjar. Då måste det räknas för så gott som varje slag med den stora böjda bennålen. "Ren matematik - säger den förtjusta fadern som är med o tittar på . "Jag antog för oss karlar att försöka" säger jag. Det var 2 utmärkt prydliga vävskedar av den långa typen o med 3 nedhängande "knappar" (platta) som voro rikt pofilerade i ena fallet, i andra fallet runda. Jag bjöd 500 mk för den apparat hon höll på med - med ränning, påbörjat band, vävspjut o allt. Men de voro icke till salu för något pris. Bra flicka. Vi fingo höra att sådana - vävskedar förfärdigades av brodern till den lapp som just var i köket. Han bor i Gueldnanjalemi (omedelbart söder om *Gnoldenjokka* på no. kartan - fi.

sidan norr om Ranttila. - Jag fotograferar flickan (den del av henne som behövs) (1/20), men på 1.25 m. avstånd o med dålig ställning o do ljus, varför osäkert om det bli något. -

Så packning o Niles går efter renarna. Därpå i väg 10<sup>10</sup>, sedan vi sågat av några horngrenar på ledarrenen, som hade svårt att gräva mossor. Hornet tar emot när det är hård skare. Niles har dessutom tagit med en femte ren, som han haft tjudrad här en vecka, sedan Ranttilas dotter varit i Lemmenjoki på besök. Hon är kusin (Niles moder o Matti R. äro syskon). Niles hänger sågen i en av de 2 små levande björkar på gården, som tjäna som renstolpar. Också bär det iväg. -

Vi köra ner förbi holmarna. Det snöar fortfar. o snön är något blöt o tungkörd. Nysnön är 10-20 cm. o nytt spår måste göra överallt, varför det kommer att gå långsamt. Men vackert är det. Oj. - Terrass-stränderna bli nipstränder ibland, o nya terrasser torna sig på de lägsta. Berggrund i dagen här o där i *strandskoningen*, liksom igår - spår av fiskeplatser då o då - Nipstränderna bli ganska höga. Efter 2 - 3 km. köra vi förbi den no. fjällstugan (vartill nyckeln finns i Iskuras enl. Boine!). Efter ytterligare en km. köra vi i djup snö in till vänst. mellan två höga nipbildningar. En genväg troligen. Framför i gluggen skymtar ett par små bygnader o snart ligger en hel boplats med vidsträckt skogfri o delvis inhägnad sluttning framför oss. Och där bl. bygningarna högt på backen skymtar en kåtaställning - en bjällie gåattie! Jag fixerar den så noga jag kan i förbifarten. Vi köra på ett par - tre hundra m<sub>s</sub> avstånd, men så kan jag inte hålla mig utan måste fotografera. Jag tjuter en varning o vi stoppa. När jag så tagit bilderna frågar jag om platsen etc. o då säger Niles att det inte alls är en kåta. Vad är det då? Något som hör till en *laxpata*. I h-e säger jag - "Jo - nog är det det" säger Jarl. Jag blir förb. o säger - "då vänder vi o kör dit". Och vi vända i den surt djupare snön som går renarna till buken - vi pulsa själva bredvid. På min tillsägelse bjuda vi rajden o fotsätta ensamma. Ja det var sannerligen påkostande - nyttigt för vår lättja.

Snö till midjan ibland. Nästan halvvägs säger Niles: Jo nog kan det vara en kåta". Ja tacka tusan för att det är en kåta. Vi nå så småningom fram till backens topp. Det är en fin gammal kåtaställning, d.v.s. den har sist haft brädbeklädnad tydl. o spik har använts till tvärslåarna (jte urtag i bjällie). Grytstängens längd c:a 1.5 (á 2) m. Bjällie stå vid marken trol. 2,5 m. fr. var. (nu djup snö innanför o utanför). Höjd till grytstäng antagl. 2 m. Groft virke. Jfr 2 fotos. C:a 10 m. väster om en torvgamme, trol. till får, bygd med stolpar i hörn o *hanbjälkar* o ryggås.

Dessutom fanns här ett pörte, en liten bod o en lada (möjl. [o trol.] även ladugård) o samt div. hägnader. Platsen hete Jorgastak (se kartan).

Vi tåga ned. Jag är glad åt motståndet hos Niles som tvingade mej hit upp. -

Längre fram på no. sida först en - sedan 2 kolonister. De hade alla nya, fina o rödstrukna lagårdar (inkl. lador), särskilt den mellersta, som vara i 2 våningar, med uppkörsel på gaveln till övervåningen. Ej på kartan, liksom en del till. Troligen bör de vara kring *Mariadalen* (no. kartan). Niles tvekar här vid ett par av dessa o är tydl. rädd att fortsätta för det dåliga föret. Men vi äro nu halvvägs till Iskuras o dit ska vi åtminstone. Vi ha nu sedan ett par km. Utsjoki S<sup>n</sup> t. hög. om oss. - Många vackra utsikter - jag tänker på vilken välsingnad älv detta är för kanotister - o dåsar till i akjan o drömmer om en färd i kanot från Haparanda till Tanafjord.

Hur långsamt det än går så nå vi 1<sup>15</sup> Iskuras - detta egendomliga namn, som lockat mina ögon så många gånger. Vi köra upp till den första gården på no. sidan (Iskuras jokka på karta, Niles Jonssen Pälltû). Gården av rel. vanlig älvtyp - med gamla hus. Men en större vedbacke (dock ej så stor som i Ranttila) samt några översnöade risslor o höskrindor. Dessutom 3 båtar. Pälltû är båtbyggare o han visar mig med stolthet sin motorbåt, en forsbåt (8 m.x 0,9 m.) med smal tvärbyggd akter (rättare sagt avklippt o försträkt akterstam) Men ett par andra "stakebåtar" ligga bredvid - (se fotos). - Folket här litet svåra att förstå De tala ytterst dålig finska (o Jarl är genast helt ställd och tyst o låter mig klara saken) men även norskan är dålig o de ha svårt att förstå min lustiga svensk-norska. Kvinfolken tala egentl. bara lapska. I början var det för lite - trott, men Pälltû blir snart så tam att han äter ur hand (bokstavligen f.ö. för

han bjöds på kakao sedan). Han visar även sin smedja - med den intressanta trampbäljen (samma typ som i Utsjoki 1925) o sin knivverkstad, där jag förvärvar en knivträmall för läder slidan. Jag fotograferar båda - men otroligt besvärligt så jag har små förhoppningar om reuslätet.

Jorgastak (där den gamla kåtan var på f.m). tillhör Pälltû o är deras sommarplats, dit familjen flyttar o bor juni o juli - för fiske o grässkörd etc. De ha själva bott i den där kåtan innan pörtet bygdes. Kåtan bygdes av föräldrarna (modern pigg o nyter nickar). Palltu är nygift o hans lilla fru går tyst som en ande o säger på hela tiden (4 timmar) inte ett ord, mer än viska ett tack när jag ger henne en näve karameller. Hon har vita skinnskor med en svart fyrkantig skinnbit bakom hälen (insydd i skon förstås). Det är brudskorna, varom jag hörde redan i Enare (Julani? Matti Jomppanen?) .

I Koikkaniva längre ner efter älven finnas flera sådan bjällie kåtor säger Palltu.

Han talar om tyskarna, som alla skaffade sig "komager" o betala bra sina inköp. De bodde i stora barakker. Vägen? Ja den ska visst byggas i höst - bro över Karasjokk vid kyrkplatsen. -

Väg gingo härifrån över fjället till kyrkan 4 mil. Han kallade den "fjeldfinnvejen". -

Till båtarna använde han virke härifrån - han pekade uppåt älven. "Bra virke här".

I stugan var en trapp i hörnet av samma typ som den vi såg i Ivananjärvi. Alltså inte som i Ranttila o Pyhäjärvi. Den här såg ut så: / Bild /

En käpp med vidjering (nej - böjd björkgren) /Bild / förklarade som redskap i "laxkaret" - för att ta upp laxkorgarna med. Han visade ett par sådana.

Skogen glesnar mycket kraftigt här o jag tog en del bilder för den skull. Älven går med *många* öppnor här nedanför. En del småpojkar kommer in från grannarna - likaså en lappflicka i blommig kottondräkt (lapsk snitt förstås). Ungmor i huset har likadan. Man får ta vad man kan få tag på i dessa tider. Kort på allt. Gumman däremot har kläder likn i tyg. Båda de unga kvinnorna (liksom alla hitills i hemmadräkt) ha svarta strumpor - se ut först som åtsittande byxor kring de stadiga benen. Men gumman har skinnbyxor. Hon visar sin gamla "koéttabak", men "säljs inte".

Älven farbar från Helligskogen till Tanaforsarna klaras genom att ränna, eller släppa - eller köra förbi - eller dra.

Vi ha ätit ett grundligt mål, 2 konservburkar o bröd o smör o kakao. Jag ville fara redan vid 3-tiden men Niles halar på tiden o vi komma inte iväg förrän över 5. Pälltu tog betalt för att vi kokade här. Det är första gången det hänt mig tror jag. - När vi kommo var 1<sup>o</sup> blitt, som ökade till 2<sup>o</sup>.

Obs det stora issvallet nedanför första gården efter Iskuras. Pojken på skidor, som åkte runt - runt. - Stig som bar ner. Jarl blev litet blöt.

Vi fortsatte i djup snö. De var 1<sup>o</sup> blitt igen men känns att det blir kallare. Det glider lättare. Förbi de tjocka vidjesnären vid Iskurasmynnigen o så börjar älvens vindligar igen. Vi har ett par mil (3 mil, "fjällmile", säger Palltu) till Garagasnjurg dit jag vill komma. - Tyvärr glömma vi bort mannen i *Gudomnjalemi* med vävskedstillverkningen. Men han var i Karasjokk idag o alltså trol. icke hemma ens nu. - Det är återigen den ena fantastiska utsikten efter den andra. Efter några km. en gård på fi sidan o utanför den ett oehört issvall som tvingar oss en stor omväg i oehört med snö. Akjorna ligga betydligt under snöytan o alla akjans bord lämna fina spår i snön. Skärskilt Niles akja tycks ha djupa fåror "(nåt)" mellan borden för hans spår lämnar mellan "köl" o första bord ett tums hög smal uppstående valk eller vad man skall kalla den. Akjan har 4 bord på var sida, 5 vränger o 4 par öglor framtill för surring av packning. -

Tallskogen har icke slutat - men börjar slutas sig till festoner efter de allt högre älvsidorna. Terrassbildningar finnas alltså ännu i början, men sedan splittras de i nipbildningar av olika

slag, innanför o vid sidan av varandra o bli stundom ja, höga (som den i Ådalsliden nästan eller helt). Ofta gå de i fler etapper ovanför varann. Men som sagt omgivningarna bli högre - bergsgrunden träder idagen högt uppe o dalsidorna falla mer l. mindre jämnt ner mot älven ibland

/ Bild /

etc. etc.

många typer. Tallskogen följer gärna terasserna eller topparna av kullarna o därigenom får man det där intrycket av festoner som hänga på sidorna l. framför en. Däremellan enstaka träd ända ner till älven eller högt uppe - även mot horisonten ibland - (när icke fjäll som längre fram). I allm. är först en låg några (2) m högstrand, videklätt (videt i topparna brunt o ger en brun glans på avstånd åt denna buskskog) Detta vide kan vara ganska tätt o sommartiden helt säkert goda gömställen. Men f.ö. är vegetationen gles. Björkskogen dock tätare än tallskogen förstås.

Det går kollosalt trögt o långsamt i början o Niles tycks tydl. gruva sig. Jarl talar om att han vid påselningen i Iskuras frågat om han inte kunde få 50 mk extra om dan för den där femte renen. Jarl hade svarat att det går nog inte. Han fick nu besked att säga att det var självklart att han icke skulle ha. Dels visste han på förhand vår packnings tyngd - dels hade han icke klagat - ej nu frågat om saken i Ranttila när han kom med renen. Typiskt lappskt det där - även för en så hygglig pojke, - att försöka.

Vi möta en hästskjuts - 2 lappar - en äldre med benet hängande ute - våra renar hoppa skrämnda på sidan o "rusa". Men Niles får upplysningar om vägen o då vi nu ha spår går det bättre. Vi voro ungefär halvvägs. - Kl. var 10 min. i 8. Vi få nu raskt trav långa bitar. Vi köra förbi det verkligt leende Kúoppaniva o flera ställen på no. sida o nu även Koikkaniva, tydl. en tom sommarplats. Minst 2 ställen, båda med pörtern o fjosgammer. Dessutom är alla minst 2 kokhus o klykstångstyp. Invid den ena av dessa en förfallen bjällie gåattie med ingång mot älven, längdriktning vinkelrätt mot denna.

Bjällie fullt tydliga o lika den i Jorgastak. Jag behöver icke stanna o det hade varit synd för renarna löpa nu i ett. Det bär nerför rätt bra o föret är gott. Himlen börjar smått att klarna o det blir kallare. Älvbrinkarna bli allt högre (inga nipor längre) - ända till hundra o 200 m. Men fortfarande med tallfestoner. Nu som förut får jag sibiriska hallucinationer. Detta är arctism - i sanning arcticum. - En stor slaghök kretsar över åsarna i öster, länge seglar han där - det ända levande jag sett här i vildmarken (utom vid gårdarna, där även skator ses).

Issvall tränger oss upp på sidan - ett äldre kåta spår bredvid mig visar att här är ett isvalv - för renen har burit igenom (eller akjan) o det gapar ett svart hål. Men spåret fortsätter dock. - Vi gå längre fram upp över en brant udde (förbi en fors) o ha en 10-15 m. brant under oss. Det begynnande 1800-talets reseskildringar (o 1700-talets) skulle nog ha talat om stigar på randen av avgrunden - men i själva verket är det ganska tamt. På andra sidan udden följa vi kanten av en lång terass med storavverkning av björk, som lagts i travar (alnslånga vedträn). Jag ser sedan mycket sådant längs hela no. sidan. Renarna springa snällt - snällt - i ett löpande.

Mycket nöjdsamt. Över älven igen - genom snårskog igen. I fonden ett vacker brett snöfjäll i skymningen (Ailegas). Så Garagasnjurg - vårt mål. Renarna fara upp i den lilla byn i yrande fart - mötas av hundar - det blir en liten ringdans - o så stilla. En längre underhandling om plats för natten. Jarl föreslår att fortsätta till polismannen Valle (7-8 km. längre bort), men jag vill stanna av vissa skäl. Vi hänvisas till sista gården (Nitimopio - nya), där är ett "tvåvåningshus" o liten handel. Renarna äro vilda o dansa som tosingar mellan gårdarna - men fort går det. Så stanna vi vid det fulaste hus jag sett på länge o efter underhandling en stund med värden som redan har fullt hus (folk från vägbygget) så görs ett rum - tomt en trappa upp. Vi få eld i komfyren - sakerna uppflyttade - mat i skrovet (purjosoppa, kallt fläsk, kaffe) o så

skrivning. Kl. är nu 1/2 2 o månen står nu som sin ost över fjället i sydost. (?) Fantastiskt.

Just när vi kommo in i huset ringde polismannen Valle (han hade ringt redan förut o frågat efter oss). Allt är klart med pass för Niles. Det kan man kalla tjänstvilligt!

Enligt Niles J. så tillhör det sommarställe Koikkaniva (med kåtan) som vi körde förbi i dag Kuoppäniva på samma finska sida längre upp för älven (med de många barnen o hundarna).

#### **14 april andag påsk.**

Upp kl. 7. Kaffe etc. - under glatt samspråk. Tydl. omkring 0-gradigt ute. Rummet ga. varmt - men britsarna voro hårda. Oh. Niles benlindning. Först bands byxorna med smal skinnrem nertill o under foten ett slag. Därpå skon etc. (först sepäckerna förstås). Sko? under hela lindningen ända upp (högre lindning än jag trodde). Vanlig skjorta. Därpå tjock skjorta med nervikt krage etc. -

Oh. dass finns. Vidare brunn tätt på ladugården. Rastlös ombyggnad av byn. (minst 5 boningshus o 5 ladugårdar nybygda. Obs. Vanliga tändstickor (en öppen slå med ask) innanför innanfönstret (mellan fönstren) i o för rutornas renhållning. Vanligt även i Tornedalen säger Jarl. F.ö. ljung, renmoss, lingsonblad (kvistar) o röda o violetta ulltrådar.

Jag går ut o fotograferar i byn, ser ingenting av "vägen" eller baracker l. dyl, endast en del bilunderreden (1 motorunderreden) etc. på vår värdsgård. Men det ligger en viss oro i luften.

-

Längst i söder - där vi körde förbi igår kväll - är en liten god lappgård med fjös-gammer o kokhus. - När jag står där kommer Niles körande i sin akja o de 4 renarna efter. Det är vackert.

Vi äro nu färdiga o efter en stund köra vi norrut. Ytterst på platån åt detta håll står som sista byggnad en rund kåta, troligen ett fårhus. En stor torva överst i alla fall, alltså icke bebodd nu. Och alltför rund för att vara biällie gåattie. Vi köra ner på älven, som här böjer runt ett skarpt näs på no. sidan (med betydl. högre terrass än Garagasnjurg) o bildar fors. I isen ses stora stenar i älvfåran, som sluttar kraftigt norrut. T hög. är *Nittionopio* (det gamla, det nya lär vara det hus vi bodde i natt). Jag går ur o upp på den c. 4m. höga strandterrassen. Inga byggnader mer än ett gammalt pörte. Och inte heller ett spår av "vägen", som emellertid bör gå ner hit för att gå över älven på ett passande ställe (om Ranttilas uppgifter voro riktiga ang. sträckningar, vilken ju strämmer med *Liilarvuos* angivning). På no. sidan har den höga terrassen tagit tvärt slut med en brant vägg o nedanför oss ett lågt strandland av c.4m. höjd (som på fi. sidan) o sträcker sig långt i NV. riktning. Vi köra upp här - jag fotografera en liten (får?-) kåta invid en röd stuga (2.5x2.5 m.) utan eldstad o folk. Så några gårdar, där jag även fotograferar. *Dorvennjarg*. Vi nå åter älven, som här bildar en mycket skarp krök med ett lågt långt utskjutande näs på fi. sidan. På den no. är också lågland- vi köra upp där förbi ett mindre virkesupplag o den gjutna betonggrunden till ett icke alltför litet hus. Är det här bron skall gå, så är också denna plats lämplig. - Åter ner på älven efter en stund - o här utbreder sig en väldig dal framför oss av annan typ än förut (ja, den har ju börjat redan vid *Dorvennjarg*. Nere i dalbotten låga breda strandterrassen med 4-6 m. höga rasbranter (lera o fin sand?). Ibland är denna terrass på fi. ibland på no. sidan. Däröver resa sig de väldiga dalsidorna i rel. jämna nerslutningar, som nu dragit sig långt åt sidorna o gå högt till väders med gles skog, dock ännu en del tall, även i smärre bestånd. Dalen liknar en sjödal av minst en mils längd o t.v. anar man Karasjokks dal. - T. hög. köra vi förbi några ålderdomliga boplatser, troligen mot åtm. en kåta samt en kullare (?) inbygd i själva strandbrinken nere vid iskanten. Den bör vara översvämmad i högvatten som här (enl. Valle sedan) når c:a 3 m. högre än isen nu. Vi har nu t.v. den breda Karasjokksdalen, själv älven se vi intet av - ett *svämmland* skjuter framför. Efter långt om länge nå vi ett brett upp plogat spår - bilvägbanan på isen - följa den ett stycke o

köra så upp på strandterassen. Nej Valle (polismannen) bor längre fram. Vi fortsätta och så köra vi upp igen till ett lingon o mjölkfärgat hus. Jo - här är det. Valle - en liten brunögd o skarpögd man i vanliga kläder - kommer ut o hälsar oss välkomna.

Vi gå in i hans trevliga ljusa kök till hans trevliga ljusröda o trinda lilla fru o slå oss ner. Kaffe o skorpor (en stor sällsynthet). Vi få besked i en del lappfrågor, om "Kungstenen" strax norr om, om norska tullen o passen etc. Hit har länsrådet Heikkala ringt i egen person o förberett Valle, som tjänstvillig dock utan fjärsk står till förfogande. I *Rovisuvanto* äro vi väntade. Renarna släppas på ett par timmar, medan vi äta o packa om etc. Jag lämnar alla mina fi. mk (25 tusen) här mot kvitto. - Ett par gulröda hundar av vilka ettåringen leker med den jämnåriga katten synnerligen vårdslöst - tar kattens hela huvud i mun - biter över ryggen etc. etc. medan katten finner sig helt lugn i behandlingen men någon gång skriker till eller tornar till.

Så göro vi en mycket lätt packning, taga mat för ett dygn o köra så med 3 renar o akjor tillbaka efter o på älvbredden, där det är mycket o lös snö, så att akjan ligger helt under ytan o "tar in" stora mängder. På en gård längre bort lämna vi de 2 andra renarna - det blir sedan en vild ringdans - var ren solo för sig - innan renarna förmås att skiljas från kamraterna o så i ett susande iväg o nerför brinken till isen. I förbifarten (sista gården) såg jag en översnöad gavel (röstet) sticka upp ur en översnöad ås. Röstet var öppet o bygt med "bjällie". En källare möjl.? - Ut till bilbanan som följer ett stycke - när vi lämna den gör Jarl en verkligt fin vurpa o försvinner h.o.h. under snön. Uppför Karsojokk ett stycke till tullstationen, ett eft. förhållanderna större snyggt hus ovanpå en kanske 10 m. hög strandterass. Vägen upp är brant o smal o krokig jag undrar hur det skall vara att köra nerför den med den vanlig vilda farten. - Vi stiga in på kontoret o tullmannen Odde Aronsen kommer emot oss o hälsar. Han har väntat oss o redan hört om vår resa. Vår vän Valle har varit över o förberett. Aronsen är finnmarking (*Hvuningsväg*) o har varit här i 2 1/2 år, tidigare på sjön i 11 år. Han finner sig väl till freds i trakten - men --- ja. Han tycks vara av en typ som visserligen kan vara lätt att röra - men som nog icke viker en tum för tvång. Vi få en del inblickar i förhållandena i socknen. Han är mycket öppenjärtig. Vi bjudas stiga in i ett slags salong, med trevlig hörn kakelugn (brunt kakel) med insättsugn. Vi tala en hel del. Han säger att tyskarna varit upp till 2400 man i Karasjokk, men nu dragit bort h.o.h., åter en mindre trupp under befäl av en oberlöjtnant, som nyss kommit. Han måste varje dag (t.o.m. ett par gånger om dagen) ge besked per telefon om passerande. Även den no. civilbefolkningen måste visa upp pass eller lämna besked om resa. De hindras icke - men kontrolleras. Även om de skulle resa flera gånger om dagen måste de antecknas för var gång. Tyskarna ha svårt att förstå de egendomliga sedvänjor som råda på interskandinav. gränser. Efter *Ivaloes* blevo tyskarna synnerligen nervösa o höllo på att göra en del dumma bestämmelser, som dock inhiberades.

Nå - sedan frun kommit in o hälsat o barnen - så fara vi vidare (efter påskrivning på passen. Jarls pass gick fint igenom, Niles behövde inget. I svindlande

Det kom en snöby mot oss på halva vägen. Lågfjäll försvunno i *fyket* o det blev kallt ett tag - längre fram tog det upp sig igen.

fart fara vi på en något bredare väg ner på isen. Gupp i backen o akjan stutsar som en boll upp i luften - men hur det är så håller hon sig på rätt köl. Sen uppför den slingrande älven, som alldeles liknar den nedre älven i den sista fas, alltså med breda låga strandterasser o ganska höga dalsidor långt åt sidorna i 35-40° vinkel, ännu med tallskog på den norra sidan, men bara enstaka träd på den södra. Dalen är bred o förnäm o snart öppnar sig blicken in mot Finnmarksvidden - låga snöfjäll långt borta. Vi köra upp o ned för terasserna alltefter som vi över tvära landtungorna - nerför går det med svindlande fart. Ofta är stora gupp mitt i backen, varför man slungas rakt upp i luften för att fara ner med en skräll under sken o klappande

hovar o sprätt med snöstycken. Vi klara alla dessa fällor med glans - renarna svinga galant - ett löpande hela vägen - o plötsligt ropar Jarl till - jag kör sist - o pekar. Karasjok! En samling mest gråa små hus på en väldig o bred utskjutande terrass från sidan nere i dalen. En sista backe o vi fara på isen mot lappstaden, troligen det största lappsamhälle i fjällvärlden. Vi möta på isen ett saligt leende nygift par lappar i solskenet - kom i brudskor. Alldeles spritt nya dräkter - troligen voro de nyvigda. Vi omköras av några lappar på sparkstötning! Det går bra på den plogade bilvägen. Men lustigt ser det ut med dessa figurer - varav ett par har långbyxor o alla näbbskor utan broddar förstås. I en rad köra de lungt o metodiskt i samma sparktakt. - Älven kröker om "staden" och t.h. ses några större bygnader av modärnt snitt på strandbrinken o på den ovanför liggande terasser ett par nya omålade hus, därav en lång barack. - Vi frågar några lappar om fjelstuen o hänvisas till det stora huset på höger hand. Vi köra fram - se framför oss ställningar på isen o schaktningar i stränderna - den blivande bron. Och köra så upp för en våldsamt brant backe o in på gården till det stora bruna huset. Jo - där står "Statens Fjeldstue"- men där under "Offizierskarsino". Hur ska det gå? Vi köra fram till ingången. "Eintritt für Zivilpersonen verboten", o en del andra anslag. Ett par uniformer skymta genom fönstren - jag går fram o ropar - en man kommer fram bakom rutan. "Ist der Oberleutenant da"? "Der Herr Oberleutenant? Ja - er ist da." Utan att fråga mer går jag in - mannen möter i dörren o tycks inte vilja hindra civilpersoner - utan håller upp även den inre dörren. Så går han före - rummet ser ut som ett kök - o några soldater äro där - han öppnar en dörr o säger "der Oberleutenant ist hier". Jag går in i ett större rum, som ser ut som ett ursprungligt samlingsrum - ett stort bord - där 3 yngre officerare sitta. De springa upp som dragna i ett snöre - armarna upp i höjden Hitlerhälsning. Det ser uridiotiskt ut, det kan inte hjälpas. Särskilt den där bakåt kastet. Nå - men det kan heller inte hjälpas att man omedvetet dras att göra samma fåniga gest. Jag presenterar mig o hör tre namn vid handtryckningarna. Så händerna i vädret igen o nu åker faktiskt min också upp men hejdas på vägen o blir ett slags välsignande handviftning. Jag förställer Jarl - händerna upp igen - min har jag nu i styr. Så sätter vi oss o jag frågar om de fått besked om mig. Nej. Jag förklarar att vi blivit visade hit men att jag förstår att det är fel o ber om besked vart vi ska vända oss. Vi visas till andra sidan, där en improviserad Fjeldstue finnes. De 3 äro sydtyskar o jag anmärker detta o att jag alltid funnit mig väl tillrätta med dem o om herrarna vill kommer vi över senare för samspråk. Ja - det nappade de på. Medan jag har initiativet tar jag farväl med frågan. "Kan jag komma så sent som helst? Ja hela natten. "Schön, da sagen wir un Mitten nacht. Auf Wiedersehen meine Herren". Händerna i luften - men nu har den där reflexrörelsen bekämpat hos civilpersonerna. Vi gå ut till lappen - akjorna vändas o med alla tyskarna innanför rutorna bär det iväg så det sprakar.

Renarna äro i ett strålande humör o jag undrar hur det ska gå. Bara ingen skandaliserande vurpa nu! Niles är först, men Jarls o min ren hoppar om hålet i grinden o ut på vägen o ner för brinken vid brobygget o med en avslutande tvärsväng innan vi nå isen. Allt går i ett moln av snö - men galant o i stark fart köra vi över isen under glada skratt o i fyrsprång uppför andra sidan. Ja - där en fjeldstue no 2 - d.v.s. en till fjeldstue rekvirerad forstmästarebostad - men även denna är helt belagd - rekvirerad på andra gången för tyskarnas elektriska montörer. Innehavaren kommer- en ung trevlig norrman som lovar att höra sig för om rum i byn.<sup>x/</sup> Medan jag går på golvet o väntar - kommer jag att tänka på prästen, jag kan besöka honom för att utnyttja tiden. Sagt och gjort - prästgården är nästa gård i gammal fin stil - o på trappan där möter jag forstmästaren som står o

<sup>x/</sup> Vi beräknar vår körning o finna att vi körde 17 kilom. på 1 1/2 timme. Det är ganska fint.

Oh. kråkor



talar med en yngre man - sognepräst Ludvig Framhus. Jag förstår situationen o säger något skämtsamt om vägfarande - o svårigheten att få bostad. "Nej då"- De ska bo här " säger prästen o ber mig stiga in. Han är vestländning (Aalesund), sedan längre tid gräsänkling - frun o barna i Aalesund. Jag börjar genast mitt ärende, att få se kyrkan etc o talar om vår resa som intresserar honom. Han har varit här i 6 år. Vi tala om prästen Bastiansen i Belsfjord nu Oslo, om prästen *Beronka* i Vadsö, nu *Bærum*, om prof. *Morvinckel* som varit Framhus lärare, om Qvigstad som helt nyligen begärt vidlyftiga uppgifter om lapparna. Han är nämligen sysselsatt med ett större arbete om lapparnas bosättning här. - Så kommer Jarl med renarna o sakerna. Niles för renarna i bet. - Vårt samtal fortsätter - växelvis om lapparna - växelvis om situationen. Jag får viktiga uppgifter. Vi ordna med vår middag. I det av tyskskarna starkt förstörda köket inta vi trots prästens protester vår måltid - en konservburk, bröd, smör o kaffe. Det senare ta vi in i prästens samlingsrum (o kontor) o bjuda honom. Han har grädde. Så samtal till kl. blir nära 10. Då gå vi - sedan prästen visat oss vår vindskammare med två bäddad sängar o *schadiset* med påskrift " Benützung verboten". Detta underlige anslag hade tillkommit vid en 4 månaders inkvantering av 32 soldater, som delade hela huset utom en kammare nere o en uppe för familjen. En (eller flera) fältväbel (lar) hade måst sätta upp anslaget för manskapet, vilka hade latrin gropar. - Prästen lovade att inte sitta uppe längre än till 1/2 12 o vänta. Jag ville gärna komma förr - men kunde ingeting säga bestämt. Vi gå över - vi släppas ögonblickligt in - vi se inga vakter - en av de tre officerarna möta i köket - de andra ha behagfullt o alsichtlich (?) draperat sig i vilstolar i rummet. Vi bänka oss o så börjar ett ganska långt samtal om allt möjligt - men ingeting verboten. Jag vidrör en enda gång att människorna inte är skapad att föra krig - en annan gång måste jag ju konstatera att varje land som England lovat hjälp under detta krig, går under. De unga männen äro alla sydtyskar (Österrik.), den ena "Oberfeltmeister" en annan " Oberfeltmeister", den tredje "Zahlmeister". Den första har oberleutn. gradbeteckning tycker jag. Det är roligt att de tillköra Arbeitstjenst.

Mest blir det jag som får hålla låda. Föredrag om lapparna, Arkeologi, etnografi o det ena med det andra. Inte minst *Komsakulturen* - Jag får höra att när man i Tyskl. under övningar påträffar skelett eller annat så tas de upp efter undersökning -- o allt mycket noga. Jag får deras namn. Jag ger dem så en skildring av traktens fröjder, akjeåkning o lämpliga turer, fiske, båtfärden, bärätande på sommaren etc. Den ena har en god Leika o vi resonera fotografering. Jag bekänner min okunnighet o talar om mitt missöde med rullen som fastnat. Han tycker det låter konstigt o så är det. Det var ju min dumhet i första hand, men det angår ju inte honom. De bjuda på té några koppar - med sackarin (?) i (på förhand), ingeting till. Det var en ganska angenäm stund egentligen fastän jag kände att de hela tiden voro på sin vakt för frågor som de väntade. Men inga sådana kom. Det egendomliga var att de förnekade att snöförhållanderna nedåt kusten voro svårare än här. Tvärtom ansågo de. (Enl. Framhus är här uppe en av de lägsta nederbördsområden i Norge med c. 250<sup>(?)</sup> mm, (inalles snö) - medan vid kusten i norr var det fyrdubbla.)

Då tyckte jag att det var tid att göra uppbrott - kl. var 1/2 12 - artiga protester - men jag tänkte på prästen som nog väntade i alla fall - Så handskakning o stram nazist hälsning från värdarna.

Jag hade mina kartor (Karasjokkbladet o Finmarksbladet) med o demonsterade mina framställningar. De voro mycket begärlig tyckte jag mig finna o man frågade om jag inte hade dubletter. De unga männen voro tekniskt utbildade. Den ena är från Wien (frun på Herbecksstrasse), den andra tydligen från något tjeckiskslovak. område. Vi talade om Wien, som enl. deras utsago är större än förr. De förnekade att staden gått ner i invån. antal ens under tiden efter världskriget o till Anschluss.

Vi gå i den vackra natten över älven. Jo - det brinner ett svagt ljus i prästens kontor. Vi stiga på han sitter o skriver. Och vi sitta nu ännu en timme hos honom. Den lilla ljusbiten kastar ett blekt ljus i rummet. Han skildrar inkvarteringstiden m.m. o den no. stämningen mot

Sverige nu o hela tiden efter kriget i våras. Då jag direkt frågar om det uppgivits några bestämda angreppspunkter för klander svarar han ja. Han frågar om han får tala uppriktigt. Ja visst. Och så får jag då några svåra detaljer från Narviksfronten som uppgivits för honom - i ena fallet av ett ögonvitne - en no. löjtnant, vidare av hans bror som varit där. Jag ger mina synpunkter o han medger att de kunna vara riktiga. Och man börja i Norge mer o mer förstå Sveriges läge o vikten av vår neutralitet för hela Norden. - Vi tala vägar - trafiken på kusten m.m. - Jag antecknar den no. ransoneringen efter prästens kort. Den är under stark försämring, sålunda kaffet, som nu är 40 gr. i veckan blir efter den 21.4 endast 10 gr. ! Av flera slag finns inget ens åtminstone i denna trakt av Finnmarken, t.ex. kaffe tillsättning, té, tvål ("såpe"). Värst torde vara med mjölet (etc.) som lämnas endast 6 kg i månaden. Jfr. skärskilda anteckningar. - Han förnekar att det rätt några svårare sanitära förhåll. bl. tyskarna, inga nervsjukdomar. - Vi tala om kommunismen här uppe, som enl. honom var på betydlig tillbakagång. - Kl. blev nära ett o jag var mycket trött nu o måste tänka på att vara pigg i morgon. Bryter upp under beklagande från båda - Vår värd lyser oss upp för trappan. Rummet har blivit rätt kallt nu - den no. kofyren håller som vanligt värmen dåligt. Men vi krypa ner under duntøppene o somna straxt. Jag är för trött för dagboken. Kl. är över 1. Rummet är prydligt o trevligt norskt. Hela huset är vackert med en aning av karolinsk både stil o andra. Icke minst utifrån (norr).

I högflod har hänt att vatten gått in ända på pr.g. tomt. Det var 1917 (1918?) o unikt. Det betyder näml. en skillnad mot nuvarande isyta av närmare 7 met. Ett kompani råttor ha gnagt o gnagt hela morgonen - troligen för att komma genom taket eller väggen --

### **15 april tisdag.**

Upp kl. 7. Tvättning, rakning o klippning av skägg - det senare i hög grad nödvändigt såg jag. Så kaffe o samspråka med värden om forskjelliga ting. "Kaldsbogen" kommer fram. Den är dock beggut först 1875, men innehåller mycket av intresse. Vi tala om olyckorna på hurtigruten etc. flyg etc. - Vid 9-tiden gå vi ut - förbi den gamla länsman Hegges vackra gård, där änkan bor, en fin gammal no. damtyp, som jag sedan såg skymta ett ögonblick i prästens farstu utan att veta vem det var o som jag sedan ångrade att jag icke besökte. Vi gå till kyrkan. Tornet är sent tillbyggt, förr var "rysk" lökform. Den är vacker den lilla korskyrkan. Vi gå in - jag ber om ursäkt att jag behåller mössan på o de accepterar, men prästen o Jarl ta av sig. En enkel o nått altarpnydnad med en täml. grovtavla (jag minns ej motivet, flera figurer dock, kanske nertagen. fi. korset?) Baktill i det lilla koret en inskrankning på öst väggen (på var sida altaret), genom vilka man kom till sakristian. Där voro bänkar o på min fråga svarades att där var förr plats för "de konditionerade" (d.v.s. tjänstemän etc. o deras familjer), men att den sedan nu försvunnit. Koret avgränsades av ett korskrank med höga stolpar på sidan om gången, vilka gingo ända upp till taket o förenades där i ett överstycke, allt prytt o genombrutet i en begynnande fornnordisk stil av intresse (1807 - eller kanske senare tillkommet?). Jag försökte fotografera både altarpnydnaden o detta korskrank men är rädd för att jag lyckades dåligt. Det var svårt att få ett underlag för kameran. - Inga märkliga inventarier mer än en vacker silver kalk från 1784 (se särsk. anteckn.) med enkel paten. Prästen trodde att kalken gjorts i Bergen. Den var gjord för Kautokeino k:a o skänkt av den "Hårde Hiort" ("Gärta Hiort") som då var sognepräst. I sakristian en serie bilder av präster - men ej äldre än 1850-talet, - så gå vi vidare en tur genom närmast delen av byn - en del gamla hus t.e.x. de små bodarna för resandes hästar med stämning av b?tid. Något marknadsställe med fasta bodar finnes icke. När marknad, hålles den på öppna fältet. - Snövre`n med tak o

små, se ut som små musickestrader. Kyrkan o pr.g. fotograferas - den sista med den första fjeldstuen etc. i bakgrunden.

Så besöka vi en butikk (Isaksens). Där är fullt av lappar som handla o låta klippa mängder av kort. Men det är tomt eller glest på hyllor o väggar o tak.

Vi hälsar på Isaksen o köpa ny kort, cigaretter finnes icke. Utanför är ett anslag på tyska (Obs!) om förbud för ty. mil. att köpa mat, kläder etc. (se särsk. anteckn.), men det har inte varit till mycken hjälp. Soldaterna ha köpt friskt ändå - både av civ.befolkn. och i affärerna. De lära också ha sänt hem. Innanför är ett anslag på ty. o no. om utdömda straff för åverkan (se särsk. ant.) Jag vill gärna ha ett, men det går inte att få. Ett identiskt lika på en vägg mitt emot plus ett äldre liknande. Kantor Isaksen kommer o lovar skaffa frusen o färsk fisk. Vi fortsätter till telegrafan. Jag telegraferar till Astrup - hans 65. årsdag i morgon - o vill telegraferas hem. Till Sverige? Flickan ringer en hel del - bl.a. till *Alten* för att höra om det är tillåtet. Det upplyser att endast ortskommenendanten kan ge besked. Jag ringer upp dit o säger mitt ärende o textar. "Ein moment". Efter en stund kommer han tillbaka (det är tydl. en av de 3 från igår - eller kanske inte?). "Ich bedaure sehr, aber es ist verboten." Tja det är ingenting att göra förstås. Vi fortsätter till pr.g. - det snöar sakta o har gjort så hela

<sup>x/</sup> Obs de ty. soldaterna (Österrik), fingo också sådan kur regelbundet. Det tyckte inte om det o till slut måste det ske på kommando - o måste efteråt öppna munnen.

f.m. så fotograferingen blev väl därefter. Kl. är 11 o vi fortsätta vårt samtal under väntan på renarna. Kantorn kommer med fisk o vi köpa en torsk (2 1/4 kg ut. huvud o inkråm) a 70 öre kg.

Inne fortsätter samtalet medan Jarl ordnar med mat. I köket är fullt - skolbarnen få sin frukost i pr.g. (något slags välling - bröd - fiskleverolja ("tran") -- x/).

Prästen o jag ha ett mycket förtroligt samspråk o jag anser mig böra nämna vissa saker. - Niles kommer med renarna o kommer in. Frukost. Liksom till kaffet förut bjuder prästen på mesost (getost, blandat) som han fått från sin mor. Vi skära försiktigt några tunna skivor.

Han bjuder också på en "faarepölse", liten o smal o vi skära med samma försiktighet. Vi bjuda på kaffe o socker - han påbjöd flöte, som vi skummar från en mjölkbunke han har under bordet. Vi äta i kammarn innanför kontoret o av allt att döma lever prästen här på samma ungarlsvis som vi. Jarl o prästen kommer in på fi. kriget, som prästen är mycket intresserad av när han hör att Jarl varit med. Då o då kommer en eller flera lappar in o avbryter. Jag passar på o gör en del utdrag ur Kaldsbogen o får prästens löfte att han skall kopiera några sidor som jag icke nu känner

Jag var ute o fotograferade om några bilder. Det har klarnat o är nu solsken.

med. Så kommer beskedet. Vi få växla litet norskt ur kollekten från igår - Jag förärrar honom en halv chokl.kaka o han tackar o vi skrattar litet vemodigt åt tiden som gör det både möjligt att ge o tacka för en sådan gåva. - Hastig packning - torsken stoppas in i min akja o så i väg. Framhus följer runt pr.g., en sista vinkning o ner för älvbacken i full fart o så vidare längs älven. Bara några 100 m. o Niles seldon går sönder. Måste sys ihop. Längre bort i första älvkröken stannar vi för fotografering bakåt enl. överenskommelse. Så vidare. Det är gott före - några grader kallt. Framför oss lyser snart Ailegas breda snövägg i dalfonden - underbart vackert. Jag försöker fotografera under fart - men åtrar mig för var gång - jag får inte in någon bra förgrund. Jag borde kanske ha stannat rajden.

Skogen står ganska tät i början på norra sidan under sydsidan bara visar enstaka tallar - senare blir det glesare även på norra sidan dock täml. goda bestånd i festoner.

Det kommer snö halvvägs ungefär o fortsätter sen hela dagen. På 1 1/2 timme äro vi framme vid tullen. Jag såg under färden att dalsidans terasser icke äro horisontala, utan falla ner mot mynningen. - Strand- "videt" är sälj - ja det såg jag redan i förgår.

Tullmannen välkomnar oss varmt. Ingen undersökning nu (- ej heller på uppresan - han bara frågade hur mycket no-pengar o fick rätt svar 290-kr. på 3 man). Vi jämföra våra intryck o jag får höra en del om inkvarteringen här o stölden av kläder ur huset innanför låsta skåp (se särsk. anteckn.). Han får tel. bud att en ingenjör borta "vid bron" brutit en arm o att han skall stoppa den norska läkaren som om en stund bör passera. Ja - han syns nu neråt älven. Aronsen har kaffe i ordning men vi ska vänta på doktorn. Under tiden hämtar han en kopp rostade bönor ur en skrubb i kontoret o berättar att det är beslagtaget kaffe från för över ett år sedan. Domen om beslag kom för en tid sedan o han fick partiet (30 kg) som belöning. Men får ist. icke något på sitt kort. Ja - det får man ju snart ingenting på. - Doktorn kommer ( Åge Ågenrud) en liten yngre man, lugn o bra. Han telefonerar en del för att ordna för ändringen av sin dag -- så kaffedrickning med påbredda små smörgåsar. Barnen ser vi icke till idag - o frun bara ett kort ögonblick. Jag har förut när vi kom gett honom den andra hälften av chokl. kakan o den tycks vara en riktig present.

Samtalet rör sig nu - doktors renar måste vila en stund - om dagens allt uppskakande intressen o jag får en del nyheter o synpunkter. Vi tala vidare om stämningen till Sverige o nödvänigheten att obönhörligt slå ner alla rykten av sådana art att de skada förhållandet. Vi komma in på politiken - o när jag nämna överretssagförelse Aioris namn får jag besked om att han är mycket ansedd o att om han gått med i den nya regeringen, skulle den haft större förtroende. Vi tala om Qvisling som utan tvivel är en duktig karl, och tror på sin sak men fanatiker. Det där om Hiort gladdade mig mycket. - Förut har Aronsen talat mycket berömmande även om fylkesman Gabrielsen i Vadsö.

Doktorn redovisar sin ställning för tyskarna. Han umgås strikt med dem i tjänsten - men intet vidare. Alltså denna Norska linje som tydligen allt mer tränger fram. Jag säger att jag anser den vara den enda verkningfulla - den andra, den våldsamma, är däremot i längden skicklig, även om man måste både förstå o uppskatta den ungdom som handlar därefter.

Doktorn gör uppbrott o far. Vi sitta ännu en liten stund - men kl. är mycket o jag har mycket att skriva så vi ta även avsked. I firsprung nerför den där branta stigen jag tyckte såg så farlig ut igår. Riktigt - den var så. Min ren var sist o är då som vildast o räddast -- min akja flyger genom luften slås i backen - flyger igen - slås -- o så på tvären o runt -- jag håller fast o är uppe på en sekund o vidare.

Nerför älven i trav. T. hög. ses 2 renskjutsar i god fart -- snön faller sakta. Vi åka i det upplogade bilspåret men ibland gå vi över vallarna - jag gör ännu en kullerbytta då - men ej svår som Jarls igår. De två renskjutsarna t. hög. komma med god fart efter stranden av näset i älvmyningen - det är vackert - de bära över land o ner igen på isen - den sista renen tvärvände o rajden bryts - så vidare.

Det snöar nu så mycket att jag måste uppge tanken på att fara uppåt älven till den där gamla kåta platsen jag såg i går morse. Likaså den (küllare?) kåta jag såg närmare Valle (Isak Valle). Niles lämnar oss för att hämta de 2 renarna o vi två köra till Valle. Där kaffe igen o varm mottagning. Så utbekomnad av mina pengar, som jag icke räknar till Valles synliga belåtenhet. Så om packning o när Niles kommer lastning. En finsk ingenjör (Juselius) kommer på skidor - Vi får höra att olyckan vi nyss hörde om drabbat en tysk ingenjör som anlant i natt o nu i sällskap med ännu en tysk plus 2 fi. ingenjörer gjort ett kort besök vid den blivande arbetsplatsen. Det var skenbenet som var brutet - krossat på mitten visst o hade tillgått så att akjan halkat på ett isvall o farit mot en sten.

Tysken hade benet ute o så var det färdigt.

Jag ger Valle hälften av toskan - han ville icke ha betalt för kaffe eller allt besvär - I nätet kring torrköttet på väggen flera småfåglar döda bl.a. en lappmes (?) En kråka skjuten.

(Här tycks vara gott om kråkor. Vid var ankomst till Karasjokk igår var det 8 på en gång i luften o flera sutto på staket. Eljest har jag bara sett någon skata vid gårdarna - eller ett par sådana!).

Vi köra nu ned för den slingrande svåra backen. Jag ser Jarl slänga som en boll o föredra att gå ner för att inte tappa fisken o göra mig löjlig med en kullerbytta. Renen bråka o till slut går akjan baklänges ned o renen på tvären för att tillslut sätta iväg som ett skott. Det var bara att släppa för jag stod mycket illa till i den hala backen - renen ner o ut på isen - förbi de andra o långt iväg för att stanna ett par 100 m. borta. Nils tar saken lungt. Han gör en klok manöver - leder nämligen rajden uppåt mot älven i sakta marsch. Min ren står nedåt älven. Nu kan Jarl göra en kringgående rörelse o fånga honom.

Så vidare. Vi stannar efter någon km. vid "Kungsstenen", där fru Valle varit idag o tagit undan snön. Vi följa hennes skidspår. Fast klippa i själva strandbredden, c:a 1 1/2 m. över isen. Den var svår att urskilja först, ännu mer att fotografera, men vi höljde med snö o blåste av, varpå snön fastnade i linjerna. Jag tog några fotos, men kl. var 1/2 7 o snön yrde. - Så vidare en km efter stranden o upp i RovaSunvanto, en gammal by - 6 gårdar - Vi nå fru Palltu's gård - världshus- o finna oss varmt mottagna o väntade med kaffe o mat. Hit var det fröken Heikel ringde redan från Ivalo - men fru Palltu har hållit reda på oss efter vägen. För första gången efter Sotkarniemi träffa vi nu rikligt med mat, smör, socker, kaffe etc. Vi bli bjudna på ett härligt mål med renkött o potatis etc. Meningen var att jag skulle ligga i finkammaren tillsammans med 2 finska o 1 tysk ingenjör o Jarl i det stora köket (familjen bor i en skärskild stuga), men så ordnades så jag o Jarl lågo i köket tillsammans. Jag hade mycket att skriva o önskade intet sällskap. Jag börjar skriva dagbok o håller på med det i åtskilliga timmar, avbrutet av radio etc. Kojning över 12. - Det snöar fortfarande.

### **16 april, onsdag**

Kaffe på säng vid 8-tiden efter en härlig sömn som avbrutis kl. 5 av tel. ringning till en av ing. var om varskotts igår. Karlen var påklädd o kom in som ett skott.

Den sårade tysken skall hämtas med flyg (ambulansflyg från Kemi) nu på morgonen utanför Karasjokksmyningen - på isen. Hela trakten lär strömma dit. Vi ha en utmärkt frukost på vår fisk o våra makaroner m.m. varpå jag skriver en del o vi gå ut o upphandla en liten lapsk flickdräkt i sydligaste gården. Därpå stega vi iväg mellan gårdarna - jag fotograferar en del o vi ämna oss sedan över älven till den *danska Rungstenen*. Mycket snö har fallit o faller än (nu yrsnö) varför vi hämta skidorna. Vi finner emellertid icke platsen trots att vi gå över utpekade ställe flera gånger med finkam. På de lodräta klipporna fanns absolut intet. Så se vi en lapp på skidor komma emot oss från byn. Kanske han vill hjälpa oss undra vi. Jo - det visar sig riktigt. Han visar på ett svagt sluttande o nu helt snötäckt parti av klippan. Inte underligt då. Men fastän vi arbete här med att ta bort snö o underliggande is (med våra stavar, med min kniv, med lösa stenar) i omkr. en timme finner vi ingenting. Snön är sej o nästan kram - men det blåser nu isande nordan o vi tröttnar. Jag vill bryta upp - saken är ju inte så viktig när allt kommer omkring. Men lappen är envis o just som jag fått på mig skidorna finner han vad vi sökt men ett stycke högre upp.

Efter en stund ha vi inskriptionen framme o fotograferad - lappen får en no. krona o så åka vi tillbaka. Föret är dåligt o bådar inte gott för vår akjefärd - som vi utsatt till kl. 4. (Vi voro frestade av fru P. att stanna över i natt. Ja frestande var det nog o omhuldade ha vi blivit - men ---).

Värdinnan har ännu ett mål iordning åt oss (köttbullar - nej pannbiffar o så fruktsoppa - det smakade utmärkt) - sedan uppgörelse o avsked. Fru P. ringer upp skolläraren i Outakoski o han tar gärna emot oss när han får höra att vi har egen mat.

Lassning o påselning. Jag tar min vindjacka på. När vi stå klara kommer en hästskjuts med timmerflak 4-5 män - däribland ingenjörerna från i natt. En av den (en löjtn. säger Jarl) frågar om mig något o får besked något. - Så ut genom grinden norrut. Det är mycket snö - men tycks inte vara allt för uselt med föret. Men yrsnön är svår det är full storm emot oss o ögonen bli fyllda av det svidande "fyket". Jag ångrar att jag gav bort mitt ansiktsskydd. Huvan på vindrocken räcker inte till. Så kommer jag ihåg snöglasögonen, som jag haft i fickan hela resan utan att använda. Jag fiskar fram dem o lyckas med stor svårighet få dem ungefär placerade. Huvan o mössan måste av först. Men det går o det var en lysande idé. När jag nu sen halar upp en flik av yllehalsduken, som jag också har för första gången, o lägger den för mun o näsa hindrar jag att näsan blir överkyld. Men jag undrar hur det gått de här 23 kilom. utan dessa arrangemang! Renen är litet trög men luffar dock ganska snällt, fastän det är tungföre med många o hårda drivor. Yrsnön står som ett moln ibland o jag ser stundom inte rajden framför. Spåret yr så fort igen att det ser ut som ett gammalt spår. Några hästforor ha farit tidigare på dagen. Trots älvens vindligar ha vi ständig motvind utom ett stycke på nordsidan *Potshûnjarg*, det långa näset åt väster fr. fi. sidan. - I början är kvar av den stora breda dalen kring Karasjokkmynningen - men det blir snart kargare karaktär på landskapet - inte minst därigenom att tallskogen håller på att ta slut. Verkliga bestånd bli sällsynta o på långa sträckor ser man endast björkskog. Men bortom skymtar fortfarande enstaka tallar, som liksom vandra efter bergsidorna som spridda lustvandrare i en park av buskar. Även björkskogen är gles. Dalsidorna komma något närmare o stå allt högre o väldigare tycker jag. Någon gång ännu en o annan högt liggande terrass. - Renarna äro tröga men drivs oavbrutet. Vi möta flera rajder - en t.ex. på 8-9 djur, 4-5 akjor o 1 lapp. (lastakjor utom en). Det blir kallare o jag börjar frysa om ansiktet - icke annanstans guskelov. Men det är inte farligt. Onekligen är det hela tjusigt trots en huvudvärk som inte vill släppa. Jag tror att jag fick den idag eller igår av den egendomliga lukten (uppvärmd oljefärgsvägg) hos fru Pallto. Vi nå nu början av den långa *Putakoski Rylä*. I älvstranden stå egendomliga ställningar, (som jag skymtat tidigare någon dag tycker jag mig minnas). Är det för något fiske. De äro mer än manshöga - inemot 3 m.

/Se Bild /

Vi möta flera skjutsar, även hästskjutsar med lappar.

En renskjuts skiljer mig från kamraterna o min ren vill följa de nya renarna. Det blir en dans, men jag får till sist bukt med honom o tar fatt de mina. - Dalsidorna äro höga o djupt sönderskurna av tvärdalar med djupa raviner - nu börja molnen brytas o sol skiner på bergsidan f. hög. styckvis. Belyses sedan moln över bergen t.v. - rosenröda jaga de varandra i våldsamt fart söderut. Men vi kör bara norrut, norrut.

Så nå vi slutet av byn. Niles håller fortfarande mitt på isen o när jag till sist få se skolhuset i björkskogen t. hög. börjar jag undra om han ämnar fara förbi. Vet han att vi ska hit? Jag kör upp till Jarl o frågar. Jo nog vet han. Och just då ser jag att han svänger vinkelrätt upp i den djupa snön. Så uppför strandbrinken o fram till skolan, en gammal trevlig timmerbyggnad. Vi gå in o så kommer den unga värdinnan (även lärarinna) ner för trappan o hjälper oss vänligt att bli av med den mesta snön. Min vindskjorta är som en mjölsäck - men också stenfrusen - styv. - Vi föras in i ett större rum med 2 sängar o eld i en stor murad "kakelugn. Skönt att tina upp sig o sitt ansikte. Jarl värmer stjärten, som han fått snövåt några gånger under färden. - Värden, en ung brunögd lapp kommer in. Ingen av dem talar norska som jag tyckte fru P. utlovade. Nå det kan inte hjälpas. Jarl får prata för båda. - Så kaffe med små runda tunna kakor, ett slags hembakat kaka. De unga äro nygifta o vädja ofta till varann -- Värden blir synbart glad när jag får värdinnan att sätta sig vid kaffebordet, vilket eljest traktens etikett icke tillåter. Jarl språkar om resan o jag inskjuter då o då en del frågor. Vi tala om

älvlapparna, om Seitta kivi, om en annan liknande (Halltio kivi) här helt nära - om vildrensjakt m.m. Vårdinnan blir tydligen trött o bryter upp. Eller möjligen något skrämmd - för jag är en aning (bara en aning) skarp i tonen mot Jarl, som i början är något trött o trög att tolka. Värden sitter kvar ännu en stund - men när jag finner att han inte har så mycket att tala om, så reser jag mig o han tar då snart farväl. Ja, kl. är nu 10. - Vi körde hit på 3 timmar, vilket är ganska vackert i detta Herransväder. - Sen skriver jag dagbok till 12 -, varpå kojning.

---

Här är internatskola. Nu 13 elever. Det finns efter älv dalen ett 20-tal barn, som skulle ha undervisning här - men de får ingen bostad o kunna alltså icke undervisas. En kateket skola i Garasnjurg (som tydligen ambulerar?), men ej heller den kan ta alla, varför många barn bara få den undervisning de kunna få i hemmen. Det finns ingen annan skola efter älven än denna o en i Utsjoki. Från Ranttila o söderut föres barnen till *Riätala* internatskola (vid Muddosjärvi).

Seitta kivi. Där är en offerplats. Man ser (? har funnits?) renhorn o har funnit pengar. Han har icke hört om någon grävning. Man offrade för god vildrensfångst. Några fångstgropar finnas icke där i närheten, men eljest i trakten. Men han säger att de nog äro för rovdjur. - Vildrenar snarades. Snarorna sattes upp mellan två träd där man sett att renen gick fram. De lades antingen för fötterna eller sattes ett stycke från marken (c. 60 cm) för huvudet. Snaran var gjord av rep av säljbark (!) och (eller?) renhudsremmar. Han har också hört att man fångade vildrenar genom att driva dem till lämpliga ställen. Men han hade icke hört att det var någon skillnad på vildrenar o vanliga renar.

Även här - bara några 100 m. från skolhuset finns en sten med traditioner. Den är en 3 m. hög o bred o upptill formad som en bädd. Det sägs att guden vilat där en natt. Stalon kivi, Halltia kivi. Lapska benämningen oklar.

Såväl E. Ishonen som Saar. Paulaharju ha varit här o gjort uppteckningar. Den senare bodde här i 2 veckor.

Oh. Tuomo Ishonens ABC. bok, som värden här (--Guttorm) hjälpt honom med. Guttorm är född här - far o farfar talade han om. Fadern var också skollärare. Skolbygningen uppfördes för 55 år sedan, o är nu ganska dålig o kall.

Här i trakten fanns förr ett slags bänkar eller kapell. Urspr. där den nu står i V---os. 3 mil norrut, sedan här ( flyttad hit) o nu åter på sin första plats. Den användes som skolbyggnad.

Puariskirkko (se kartan) är en annan dylik fredtjänstlokal. Också mycket gammal. Alla fara sommartider till "Säterna" med familjen o alla kreatur o bo där, samla tid, fiska. Det är på de gamla fiskeplatserna man har sätrarna. - Kl. är 1/2 1.

- Oh i dag - vid Fjerram. Stod tallarna så där egendoml. glesa som i nordland (Grönöy etc.) på de lägre terrasserna ovan älven, medan björkskogen höjde sig gles o jämn på de höga bergssidorna ovanför. Det var mycket likt kusten i Nordland - fastän tallarna icke hade pinjeform som där.

### **17 april torsdag**

Upp först vid 8-tiden eller närmare 1/2 9. Sängarna voro verkligen sköna o rummet varmt.

Klädsel, gymnastik (behövs sannerligen). När jag tilltar ut genom dörren, stå där 6 små lappojkar i ivrig väntan på ytterfarstuttrappan. De bocka så artigt o så få de en karamell o bocka igen. Efter en stund - under frukosten som Jarl gjort i ordning - hör vi sång. Skolan börjar. Vi få emellertid frun med upptill "Stalo giædk'é". Snön är lös o djup o nästan kram där vi skida fram. En strålande sol äntligen. - Stenen c. 200 m. österut i en backe ur vilken en bäck hörs porla lustigt under snön. Stalostenen låg vackert på en framspringande liten backe

över en dimunitiv myr. Backen omedelbart i kanten av låglandet o utgör början av slutningen upp mot fjället. Stenen går ända ned till myren på utsidan o är här c:a 5.5 - 6 m. hög. Upptill reser den sig 2 m. över backens krön. Sedan snön avlägsnats från toppen (jfr foto) hittades den grop som i sagan anses utgöra den säng l. bädd vari Stalo vilat en natt. Den var trågformig /Se Bild/ o plan - Botten kunde icke arbetas fram, snön fört hårt frusen. Längd kanske 2 m. (ej fullt klart för snön). Efter foto även nerifrån foro vi tillbaka. Samtal med värden om skolan o div. ting. Vi besökte skolsalen, fotograferade barnen, huset m.m. Guttorm visade teckningar utförda av en 13-årig flicka - det ena var verkligen ett fynd - tyskarnas förbimarsch. Jag köpte den. Läraren ansåg att jag skulle bara ge 2-3 mk ur uppfostr. synpunkt, men tog emot resten att ge som slutbelöning. Likaså 50 mk som belöning åt den flitigaste vid terminens slut. (Detta i st. f. betalning för logi, som han icke ville ha). Flickan var begåvad o hade gjort många teckningar, som dock sänts till en sjuk syster i Ivalo. Hon tillhör en begåvad släkt (Laiti) som bor i närheten av Ranttila. En yngre syster lär vara ändå bättre i teckning. - Jag gav en påse karameller åt barnen o så packning o avfärd. - Obs. alla barnen åkte skidor på rasten. Ställdes mot ett staket (se foto).

Vi fara i strålände sol (kl. är 11 c:a) ner på älven. Ljuvligt - ljuvligt. Och alldeles lungt. Vi köra några kilom. till Kitti norr om Seitajokka. Där åtskilligt med barn o en lapps skjutskarl Samuel Guttorm. Vi fråga efter Seita - stenen. Jo - den visste man av o tillslut erbjöd sig Guttorm att följa med (han är från byn söder om skolan). Vi skida nu - följda av 3-4 småtingar på skidor genom djup lös snö (något slags skidfärd på längre sträcka har varit omöjligt i detta före dessa dagar) - o stiga så sakta. C:a 50 m - över älven o 500 m. fr. gården nå vi efter stor svett o möda (skidorna äro bakhala, snön lös - o vi övergödda) till stenen som fotograferas etc (se särsk. ant.) (Platsen uppenbarligen i eller nära en flyttningsväg). Vacker utsikt nedåt älven. Besvärligt att komma ned den ga. täta snårskogen med sina stenar o stup. Jag bli sist o det känns skönt för den ovana. Men jag vet ju o känner nu också hur osäker jag är i svår terräng efter min knäskada. Jag gör också ett fall o får anledning svära över de stela maskinbindningarna. De äro dock lätta att lossa, men inte lätta att få på igen i den meter djupa lösa snön. - På mer slät mark går löpningen fint i spåret. Därpå kaffe (1. mat ?) o samspråk med Guttorm, som talar norska. Han fick en krona för vägvisningen. Han meddelar att det finns åtskill. Seitastenar - men mindre (helt små) efter stränderna, somliga helt nere i fjären. Jo - en sådan sten står visst kvar ännu här snett emot på no. sida. Och han visar på en liten gård litet nerför älven, c:a 300 m. bort. Det var fiskeseitan. Han själv är fiskareapp.

Medan Niles packar o selar gå Jarl o jag över (förgångna av ett par lappyngel). Vi gå in till värdinnan, en halt kvinna på 40-45 år. Hon talar norska. På min fråga (efter sedvanl. hälsning m.m.) om stenen är hon först avgjort fientlig eller misstänksam men tinar så småningom upp o visar. Stenen ligger bara ett par hundra (c:a 150 m.) från boningshuset (jfr. skärsk. anteckn.) Jag fotograferar stenen o sedan laxstängsel anordningar o så gå vi ner på isen under kvinnans önsknings om god resa (vilket alltid sägs här med årskilliga meningar). -

Vi fara vidare efter att ha klarat 3 gudomligheter (eller 2 1/2, om Stalo räknas som 1/2) på några timmar. Ganska ovanligt.

Skogen (tall-) står bitvis i ganska, hyggliga bestånd på no. sidan - ibl. på den fi. Efter en längre körning - vi passera bl.a. ett vackert björkskogs klätt flatland (njarg) på fi. sidan - nå vi början av en lång o underbart vacker sjösträcka. Jag hejdar rajden o fotograferar. Men - liksom en stund före - så kommer en otrevlig kramp i skenbenets främre muskler o det gör förb. ont. Jarl erbjuder sig att massera o det gick över o kändes icke mer sedan. När man såg ut över sjön syntes ingen tallskog alls, men långt bort enstaka tallar på fi. sidan. Men när vi kört någon timme o kört upp på no. sidan vid en del gårdar där, möter ganska hyggliga tallbestånd. Detta är Holmen (Valjokholmen) med sitt kapell (foto) på en andra terrass. Vi stanna icke utan fortsätter ner på sjön igen o köra den i ända. Den är ganska monoton tillslut dock med allt högre berg som börja anta fjällkarraktär. Vi köra upp vid Ailetopi (??) med en



mängd små bodar o ett par kvinns som kommer o tittar. Jag vill stanna o koka kaffe - men Niles tycker att det är bättre att fortsätta till nästa plats o han får sin vilja fram. Vi köra en längre stund i sänkan bakom strandterrassen, o jag ser de vackra o stora björkar, som kröna denna - mellan oss o älven o tyckes mig märka att de äro särskilt skonade o ansade. Det måste vara gudomligt vackert här sommartiden. Och det är tydligt att folket här tycker desamma - det ses bl.a. av dessa björkar trots att de nog skuggar en del på gräsmarken som vi nu fara längs med. - Ner på isen igen.

Snön på isen har hela dagen varit mycket hård o fast - går som vågor efter stormen igår. Lös snö finns icke alls på sjön - akjorna rulla mellan o över dessa vågor o stöta o slingra som i sjögång. Det knarrar o gnisslar o hovarna klappar. Att somna går minst av allt - även om solvärmen inbjuder. Man har svårt ändå ibland - måste ständigt passa på att inte stjalpa. - Vi passerar en no. fjällstuga som ser inbjudande ut - men på andra sidan vinkar den större lappbyn Talvadas o med stark fart köra vi ner på isen igen - trevligt att fara genom luften igen - o så upp på den andra sidan intill en del såna där lax - stängselställningar - och upp på en låg bred terrass med en mängd små gråa gårdar. Här bor Niles syster gift o vi bli väl mottagna - där är just bak o kaffe sättes genast på medan vi sela av. Varmt härligt kaffe, vilket var skönt - för trots solen var luften skarp. - Denna gård är den Puoriskirkko som står på kartan. Han var alltså i äldre tider en gudstjänstlokal i den vinterby, som bynammnet ännu idag anger. En hel del folk samlas under hand från granngårdarna, en gammal ståtlig gubbe i päls, en liten lugn man i vanliga kläder, ett par yngre *do do* ( därav att ett par fjällappar, den ena har varit på Petsamofronten). Men även käringar o barn, Niles syster har en liten kil, som ligger i en lappvagg, stommen gammal, klädsel moderniserad, snörning riktig. Vaggan är placerad i en gung med vagg (medar på tvären). Ungen 6 mån., men även en dotter Margit Inga på c:a 7 år kommer. Vi hade för en halv timme sen mött henne ensam stultande på isen på väg söderut i granna kläder o lysande grönsiden halsduk om huvudet. Vi bjudas på mat o mjölk o behöva icke koka. - Härligt. Halvtorkat renkött o fint fett renspad (som smör så fint o gott). Vilket avätes under åskådarnas ögon. Vi börja handel o få genast det midjeband vi sökte så länge samt annat. Från åskådarna också ett o annat

Då o då försvinner någon av dem för att om en stund dyka upp med något. Vi fråga ibland efter något o få då också ibland. Men ibland blir svaret att det inte finns o inte på länge funnits. Här - som i ännu högre grad tidigare - sägs turister o andra köpt upp mycket. Emellertid ha vi hela tiden vårt uppbrott i tankarna. Vi komma hit 1/2 8 (eller 7) efter att ha kört ett par mil (ganska dåligt - men det är strävt före). Och vi beräknade att fara efter någon timme för att i god tid nå nästa Majatalo (18 km) o jag tänkte mig att det borde kunna gå på 2 á 3 timmar nu på kvällen. Men det upplyses att det är dåligt med renmossa. - Niles begär att få vara ytterligare 5 km. till ett tomt kronotorp (vilstuga) där rikligt med mossa. Tydligt är att han helst vill stanna här hos systemen i natt o i för sig skulle jag nog velat det också, för det är troligt att här är en hel del av intresse att ta vara på. Men det tar för lång tid från programmet o varje dag kostar ju 300 mk till Niles (aprop det sade hade fru Palltu sökt övertala mig att få ändring på detta - men det går inte för då skulle Niles yrka på motsatsen - att ideligen fara. Och det kan jag ännu mindre. Men nog söker han hala på tiden ibland). Men jag blir lite betänksam när köpenskapen - under stor skämtan från alla parter - bara fortsätter. Kl. blir 10 - blir 11. Men jag håller fast vid planen o Niles får mitt löfte att köra till kr. torpet. Han har en *passiur* med systemen i lillkammaren o när han kommer ut ger jag order om uppbrott. Vi få dock kaffe först - vilket var synnerligen välkommet. Vårdinnan vill icke ha betalt - men jag underlåter då i st. att pruta på ett inköp (han får 200 - i st. f. 125 mk). Så packning. Det är bistert kallt. Jag har nu tagit på skinnskorna igen efter att ha haft kängor hela dagen (för skidåkning skull) o frusit en del på slutet (måste gnida fötterna länge vid framkomsten). Därför tar jag nu också snööverdraget på - Vi följas på gården av alla lapparna. Det är underbart vackert i nattljuset o man får en egendomlig o fantiserande känsla av *arktiken* - med

de små gytrade klungorna av grå små hus i de småväxta lapparna som springer mellan husen - barnen som rulla i snön - renarna - akjorna - stjärnorna - det gröngula - eller blågröngula spektrum på norra horisonten där solen gick ner för ett par timmar sedan. Och så den trädlösa omgivningen - de vita höjderna - fjällen. Buskskogen syns knappast i denna skymning.

Den gamla lappen står barhuvad hela tiden. Det skämtar o skrattar o systemen hjälper att sela på. Det torde vara 15-20 gr. kallt.

Så iväg nerför strandbrinken vars höjdförhållanden äro svåra att avväga. Jag gör en vurpa där nere men är uppe igen som ett skott. Men min ren har kört in i *trängadelningen* o lösrenen går inte att få loss, varför vi stanna en stund. - Så börjar den långa nattdriften. Kl. torde vara 1/2 12. Jag är glad att få köra en natt igen o se den arktiska natt himlen över mig. Inget norrsken, men en del svaga stjärnor. Det var ej dag det var ej natt det vägde mellan båda. Åhnej - nog är det natt men ändå borde man med en viss ansträngning kunna läsa. När man ser in i norrhimlens grönbå ljus så mörkna fjällsidorna som svarta kulisser. Men man söker ut detaljer i dessa så går även det. Till höger resan sig nu Ailigas heliga fjäll med sina väldiga stup - åtminstone 400 m. högt över älven.

Icke så oerhört - men dock mycket för dessa trakter. Längre fram torde fjället vara 500 m. - Sedan idag på f.m har dalsidorna mer o mer tagit karaktär av fjäll. Fjällen ha med a. o. mycket in på dalen. Delvis är det ju den lägre trädgränsen som vi delar denna uppfattning, men icke bara den. Formerna äro andra. Brantare. Klippor i dagen oftare o.s.v. - Snön glänser i ljuset av natthimlen - den är inte bara skare - den är hård mark i frusna fasta vågor - stora o små. Ibl. stora blanka ytor. Det blir allt bistrare - Jag ångrar att jag inte tog in pälsen jag sitter på o värmden den - nu måste jag göra det med stjärten o det tar nog några timmar. Men jag är glad att jag tog på snööverdraget. Jag drar upp yllehalsduken innanför o lägger framför mun o näsa för att de inte skola frysa fast mot överhuvan. Det knarrar - det skakar o vinglar o man måste vara ständigt vaksam. Jag har glömt att ta litet torrfrukt i fickan - är inte hungrig - men det syssetsätter.

- Ailigas är långt - men så småningom nå vi förbi. - Först fara vi dock genom en samling gårdar i Nuovus norr om Talvadas (mitt för Talv.sualo) De ligga tysta o mörka - de äro små o hopträngda o det är som i *bisteryletiden* o fara genom denna by i natten.

- Jag njuter intersivt i ett par timmar - men så småningom efterträder njutningen av en viss trötthet. Jag gäspar flera gånger - samt av en smygande kyla - trots skinnbyxor o - skor - etc. Jarl är uppe upprepade gånger o springer vid sidan av sin ren. Renarna äro också trötta - jag börjar förstå att Niles inte precis har de allra piggaste renar - de gå långa stycken. Tankarna gå till köldfaran - och vad bara förlusten av en körhanske skulle vålla. Inte bara en förfrusen hand utan mycket mer när kölden riktigt sätter in. Så tänker jag på hemmet där nere i söder o njuter vid tanken på dess ombonade trygga i alla avseenden o att det inte skall bli så pjåkigt att komma hem heller. Men glad är jag åt nattfärden - det måste jag ändå säga, trots att jag är rätt förb. på att det går så långsamt. Och ändå lunka renarna rätt snällt som oftast. När vi stannar ibland stå djuren framför mig mot natthimmelen som fantastiska djur - högbenta kameler vid en ökenflod - en öken i snö o kyla. Inga Himalayafjäll - men ändå den bästa ödemarkern. Skillnaden är att med några mils mellanrum finns dock gårdar här numera. - När djuren stå där o röra sig i nattljuset - beta sin snö - o andningsröken står om deras huvuden - känner man ett stort lugn. -

Så tycker jag att det där om att fara förbi värdshuset är litet tokigt. Att komma till en kall vilstuga gör i o för sig ingenting.

Men när man inte vet hur långt bort den ligger (det har sagts 5 km. bortom värdshuset) o inte om där finns torr ved - o vet att det tar ett par timmar att få mat färdigt o kojan hygglig o att klockan redan är över 1 - så liksom fordrar kroppen att få en annan behandling, när nu en sådan behandling finns till buds. Som just ett världshus. Dessutom finns ju en norsk vilstuga, som jag vet ligger bara 4-5 km från världshuset. - Nå när tankarna kommit så långt äro vi

framme vid värdshusets strand. Vi stannar nere på isen - men jag ger order att köra upp för att köra om inte mossor finnes att köpa åtminstone. Det borde ju vara så vid ett värdshus i dessa trakter. Vi köra upp. Gården ligger tyst. Vi söka köksdörren. Jarl ger några försynta knackningar tills jag upplyser att ett värdshus har skyldighet att öppna o så dunkar jag på hårdare. Men ingen rörelse. Jag går då runt o finner en öppen dörr - vi gå in i ett varmt gästrum. Snyggt o trevligt. I ett hörn ligger en gäst. Niles går till inre dörren o in i köket o börjar en låg konversation med liggande värden. Efter en lång stund kommer han ut - nej det finns ingen mossor - men det är 8 km till kr. torpet. Han vill köpa hö för renarna o att vi ska stanna i torpet i morgon o låta renarna få äta sig mätta där. Gästen i sängen, (som nästa morgon visar sig vara en kringskidande jordbrukskonsulent) instämmer i vad som rör mossbristen både här o i no. fjällstugan, varifrån han nyss kommit - o så stanna vi. Jag går till kojs genast. Jarl - som är ännu mer frusen - vill ha kakao att värma sig med. Jag drar av mig mina kalla ytterplagg - äter litet torkad frukt o sover snart sött.

När vi ordnade med intagandet av packningen uppträdde en ny figur i bara skjorta o kalsonger o strumpor. Det såg underligt ut ute i den skarpa nattkylan. Det var värden som på detta sätt ville visa sin tjänstvillighet.

Sam. Guttorm talade om att hans gumma hade vävstol o vävde själv sina rana 's. -

Även Niles syster vävde. En liten vacker rana i vaggan hade hon vävt. Oh, hon ville sälja det borttagna skinn på vaggan, men jag fruktade att det skulle förlora formen under transporten Platsen heter Kuadniljokk.

### **18 april. fredag.**

Vaknar vid 7-tiden. Fint väder ute. Sol o blå himmel. Somnar igen. Den andra gästen går upp o har tydl. legat nästan påklädd. - Jag går inte upp förrän 1/2 9 - då Jarl kommer - han har legat på en kammare o inte haft det så bra som jag - (Jag hade erbjudit honom att ligga på golvet i rummet, men han ville försöka den där vindskammaren). Men han hade klarat sig bra sade han - hade tagit på pälsen.

Klädsel samt kakao - smör o bröd o kallt fläsk. Därpå packning o uppgörelse (jag har för en enda gångs skull icke haft någon beröring alls med värdfolket mer än att jag såg mannen i kalsongerna). En stor samling farbönder (lappar) med hästar komma. Så bär det i väg norrut igen i strålände sol. Skarpt i luften men det är ju det rätta önskevädret. Akjorna gnissla o rutscha o jag lögar mig i sol. Det är ljuvligt. Snart skymtar den no. fjällstugan till vänster. Vi köra upp förbi den - den ser trevlig ut. Där är en jordgamme jag gärna skulle vilja ha sett något närmare

<sup>x/</sup> Efter fjällstugan kom på no. sidan en ny bosättning vid en älvmyrning. I fonden där reste sig ett vackert snöfjäll, *Rastogaisse*. Det syns ända till Vibustunturi säger Niles o har snö hela sommaren på toppen.

-----  
på - men de andra ha redan kommit ganska långt före, så jag måste mana på istället. Trol. var det en fjosgamme med eldstad i hörnet. Skorsten stack upp. Här är ännu ett bestånd tallar o enstaka sådana ses ännu ett par km. norrut efter no. stranden. Men sen är det definitivt slut även på den no. sidan. På den finska slutade tallen redan i natt någonstans. (Två strötallar, se längre fram).

T. hög. högt uppe på fjällsidan (Paktivare?) är ett kolosalt blockkras, som ser bersynnerligt ut där det hänger över kanten helt omotiverat. F.ö. går mycket berg i dagen på den fi. sidan (redan före fjällstugan började det). <sup>x/</sup> Det var rätt drygt till det där "kronotorpet", men det

gjorde mindre i den underbara solmättade friska luften. Men så sakteliga nå vi fram. Det är en liten enrumstuga med ytterfarsturerum o vid sidan ett stall för hästar, allt för resande. Nyckeln hänger utanför o en väldig vedstapel täcker hela gaveln. Det är kallt förstås, men en svag doft av värmen efter pastorn i Utsjoki är dock kvar. Han låg här i natt o reste förbi oss i morse utan att jag visste det. Här görs upp eld (sur björkved) o snö smältes etc. Efter en timme är maten färdig. Skönt i alla fall att vi inte foro hit i natt! - Därpå sköter jag min dagbok för i går. Sitter dels i solen på packningen o dels när det mulnat till inne i stugan. Kl 1/2 3 får Niles order att hämta renarna. Han blir borta 5/4 timme den rackaren. Förhalar han tiden? Jarl tror så.

Vi fortsätta - nu tyvärr utan sol. T.v. är ett egendomligt, stort bestånd träd på no. sidan som bör var asp - av färger etc. att döma. Gråa raka stammar i grågrön skiftning över även kronorna. Vi äro nu eljest "uppe" i veritabelt fjällområde vad växtligheten beträffar o det där beståndet är därför desto egendomligare. Mycket litet bebyggelse efter denna del av älven. Vi nalkas nu vår nordligaste punkt på vår färd, sedan jag för några dar sedan alltmer uppgivits planen att fara ner till Polmak. Det kommer nu långa "utförsbackar" i älven - med jämna fin lutning, som vi köra ganska raskt. Våldiga nipbildningar, särskilt på no. sidan, man även högt uppe på den fi. (d.v.s. frågan är om det är nipbildningar, de ligga så högt över de vanliga älvterasserna (c.75 m. över älvens yta, men lösa jordlager är det o rasbranten visa de). Man ser nu vid varje vindling i älven hur den inbuktande delen därav visas renspolad blockmark eller (söndersplittrad) berggrund, medan den utbuktande delen visar rester av den gamla dalbotten. Här har älven arbetat med oerhörd kraft en gång. Och den har skurit sig ner i den ena jämna dalbotten efter den andra. Vi passera icke vårt Nordkap, utan över tvära detsamma, vacker björkskog, trolskt vacker. Vi stiga till en övre terrass o ha en fin utsikt över dalen. Älven går här i en långfors (Könges). Plötsligt uppenbarar sig en ensam tall mitt på höjden t.v. om vår väg. - Vi åka med fart nerför några branta backar o nå älven igen. - Samma typ - än mer utpräglad - på dalen. Det var mera här jag gjorde nyssnämnda iakttagelser fullt ut. (särsk. om den fi. sidan). Lappboplatsen Kesäpaikka ser öde ut. Därifrån

/ Se Bild /

en storartad vy ner efter älven (i en lång utförsbacke, med egendomligt splittrade linjer i fondpartiet. Men icke splittrat i skarpa brytningar, utan i mjuka. Det är tydligen lösa jordlager som även här stiga mycket högt, vilka sönderskurits av en massa större o mindre strömmar. Vart vår älv tar vägen är icke lätt att se, dalen ser alldeles stängd ut. Jag ångrar att jag icke fotograferade detta parti. Men så köra vi upp på stranden vid Osma (där är en stor sten, som jag på avstånd tyckte var en stor automobil, höljdd av en pressening) o över tvära även detta njarg. Osma är öde. Även här stiga vi en del - o högt uppe får jag en vy över det där partiet igen. Då jag så får se en liten späd tall, beslutar jag att fota i all hast från akjan o gör så, men renen rycker tyvärr till. Så kommer ett par våldsamma backar o vi rusa genom en trång dal ner mot Kaava (efter att ha passerat en liten gård straxt ovanför). Vi stanna där o gå in för att låta renarna pusta o orientera oss. Gammal vindögdd käring med underlig dotter o en pojke i no. lappdräkt (bältebandet). Vi försökte köpa en bandvävstol, men fastän käringen har tre st. vägrar hon.

Vi fortsätta förbi ett nybygge på höger hand, där något slags vägröjning - med broar över åar o bäckar samt sidoskydd vid branta partier kan urskiljas (apropos de 2 tel. linjerna en på var sida älven har den fi. 2 den no. 5 trådar varav 2 nya). Jag har icke tidigare sett något vägröjningsarbete varför möjligt att det börjar här - eller i Kaarava, där man sade att avståndet till Utsjoki var 10.500 m. -

Vi rundade nu den sista bukten av älven, spåren av tyskarnas färder etc, d.v.s. bortkastade tomma konservburkar, cig. askar, papper m.m. Karolinernas återtag. Jag börjar på att undra hur de gått. Alldeles vår väg? Eller isen hela tiden? Med bilar?? Vi köra nu upp stranden igen

- vid Gortsham o jag undrar om vi ska komma på den där vägen. Ja - om den nu finns här - så är den sorgfälligt dold av snön. En telefongata finnes o den följa vi delvis. Gortsham tycks vara ödegård. Vi stiga allt högre - det blir branta backar uppåt - från terrass till terrass o jag undrar vad det ska bli för rutsch nerför en gång på andra sidan. Här kan väl inte ha gått några ty. bilar? Men när vi nå högt upp på fjällsluttningen med vidträskt utsikt mot den nu öppnande verkligt breda Tanadalen framför oss, så ligger där fullt med konservburkar igen o pappersomslag till knäckebröd etc. Att tysken passerat här är alltså klart. Det klarna nu o det blir vackra dagar o ljuseffekter mellan moln bakom oss - flera km. fara vi på denna högsta terrass - o sen börjar rutschet nerför. Det blir en kullerbytta o det blir två. Den senare dock orsakad av närheten till skidstavarnas skarpa spetsar som sköto ut bak i packsläden o som min ren rusade på. Jag slängde mig o bromsade in. Men allt blev en röra o rajden måste ordnas igen. Så en gård - ovanligt högt belägen. Vi har aldrig sett några sådan efter hela älven förut. Straxt därpå på samma nivå en handelsbod, där Jarl köper cigaretter o Niles några nyttigare varor på kort. Butiken ser ganska mager ut - likaså den unge mannen därinne, som f. ö. inte såg illa ut. Nu kom åter en backe - den värsta. Den gick till på köpet skevt o nedanför var en djup ravin. Så t.o.m. Niles ansåg bäst att stå upp o leda renarna - o så gjorde även vi större delen av backen. - Nu kommer vi in på en vacker avröjd väg - verkar turistpromenad - t.v. är älven o den underbara offantliga breda dalen. Framför oss är ett solbelyst Ailigas igen - det 3 fjället med detta namn som vi haft att göra med efter älven. Och så öppnar sig nu också Utsjokis dalgång med sina vitblånande höga jämna fjällsidor o sin underliga plana terrassbotten, vari älven slingrar fram. Vad här är vackert. Det är visst det här jag har längtat efter att få se igen. Inga våldsamma fjäll - inga dystra stup - men breda väldigheter o ljus o luft. T.v. är på no. sidan mitt för Utsjokis utflöde den stora breda släta njargen med sin lilla grupp gråa hus, som jag vill besöka i morgon.- Så t. hög. posten. Jarl kör upp o hämtar mitt brev från Astrid, som jag hörde om igår. Så vidare till majatalo, där vi på något mystiskt sett tyckas vara väntade. Ett stort varmt rum o snart även en riklig måltid med renkött i rensoppa, bröd, smör, ost (!) mjölk etc. Vi ringa till länsman Enojärvi, som visar sig också vara postmästare o göra upp att besöka honom redan i kväll. Med Niles har gjort upp om avfärd kl. 11 i morgon. Jag vill telegrafera hem - men det är stängt till i morgon. - Så gå vi vid 10-tiden till länsmannen, som visade sig tala dålig svenska men dock begriplig svenska (dock stackato) o vara en tjänstvillig man. Frun kommer - fryntlig o pryddlig - vi få té i glas. Samtalet går litet trögt, men Jarl har god förmåga att lägga ut o det går bra. Vi tala om ortsförhållanden i allm. Jo - tyskarna gingo samma väg som vi. Inga bilar, mer motorcyklar, vanliga cyklar, hästar, skidor o till fots. Inga besvärande moment för finnarna. Inga besök i butiker, inga förolyckade. En del bilar (några ty. vid jultiden o några tillhörande no. affärsmän) hade gått upp o ner, men då mer följt isen.

Vi bryta upp vid 1/2 12-tiden. Jag skriver sedan en halvtimme, men är trött o bryter av o kofar sedan.

Hos läsmannen hängde fjäderskruden till en kungsörn, mycket vacker. Huvudet sönder skjutet tyvärr.

### **19 april lördag**

Sova gott till kl. 8. Vårdinnan (fru Keskitolo?) kommer o frågar om vi vill ha kaffe. Ja visst. Och så blir det o det var gott. Vi stiga upp - jag får se Niles genom fönstret - han blir inkallad o tillsagd att vi fara först kl 1. - Det är solsken o fint väder. Jag telefonerar till Thule (Kaamanen) o talar med Wennerberg o annonserar vår ankomst till om ett par dagar o hör mig för om föret o snön, som fallit ganska mycket säger han. Han har inga akjor att sälja tror han, men hänvisar till Utsjoki. Jo det är rätt att de bästa göras här - men ingen vet om någon har något att sälja. -

Vi gå till länsmannen. Där blir kaffe. Medan vi sedan stå på hans kontor o prata får jag se en karta över Finland, Jarl demonstrerar hur långt det är från Vilmansstrand där han nyss varit o hit. Då börjar min gamla plan o röra sig i huvudet o jag frågar länsmannen om det vore svårt för Jarl att få pass in i Norge. Nej. På en stund görs nu resplanen om - vi telefonera till lensmand Koloström i Polmak o till en skjutsman ner efter älven (Isak Eriksen). Den förra gör inga svårigheter. Meddelar att vägen genom sydvarangen icke befaras med no. rutebilar, men att man kanske kan fara med de tyska. Däremot går det bra till Vadsö o därifrån 5 ggr i uken till Kirkenes. Ja, detta är frestande - sannerligen frestande. Skjutsmannen ville få tänka i 10 minuter o det får han. Men vi vänta icke utan frun får ta emot svaret. Vi gå i det strålände vädret över till no. sidan (*Roäivve giæddie*). De är gudomligt vackert. Jarl åker skidor men vi andra promenera. - På isen är en vatt vak. Jag går dit för att mäta isens tjocklek - men isen ger efter för mig o jag åker ner - men kastar mig framåt -- isen ger efter mer - men jag klarar mig upp med bara fötterna doppade. De långa kängskaften voro bra att ha. - Vi gå upp till de små grå husen - fotograferade där o så in i en av kåkarna o träffa 2 av platsens 3 invånare (den tredje - käringen - mötte vi på andra sidan o mötte ingen på åter vägen)

Den yngre mannen (systemsonen med tillnamnet Guttorm fi. undersåte) talar täml. bra norska. Han satt o slöjdade träsevar o var tydligen även mekaniker. Båda språksamma o vi få köpa några små ting - samt bese bodarna som äro daterade o bygda av pojkens beste far. (se särsk. anteckn.). Särskilt låset var intressant med sina två reglande "nycklar" / Se Bild /

Platsen verkar urgammal o bör kunna dölja en st.å. boplat. Det var några små barfläckar men för litet för att forska efter fynd.

Vi fingo platsen för den äldsta kyrkan i Utsjoki utpekad för oss - uppe vid Äimäjoki på fi. sidan. Där är som en låg kulle synlig ännu.

Vi gå nu tillbaka. Länsmannen pekar ut platsen för den äldre länsmansgården vid Onnela, längre ut är nu. Den har brunnit. Och den nya bygdes 1924. Länsman Manninen är nu i Uleåborg (polismästare), han deltog verksamt i Lapporörelsen, säger Jarl.

Av fru Enojärvi höra vi att skjutsmannen

<sup>x/</sup> etc.

begär 600 mk för resan till Skipagurra (8 mil), som tar 2 dagar. Anbudet antages o avresan bestämmes till kl. 9 i morgon. - Vi gå nu hem till vår försenade frukost. Kl är 2. God mat. Havergr. gröt med saft av lingon o blåbär. <sup>x/</sup> Inga renar - men efter en stund kommer Niles som om ingenting hänt o går förbi. Han tillropas. Jo, nog ska han hämta. -

Vi packa . Det blir rätt svårt för en del saker har jag i Enare, som jag tänkt skulle med till Petsanmo. Men det måste gå i alla fall. När Niles kommer får han meddelande om ändringen. Han tar det lungt. Vi ackordera med honom o han gör förstås sina försök att få betalt även för första dagen o för sin hemresa från Enare till Lemmenjoki. Men lyckas inte. Emellertid gladde det mig att höra av länsmannen att priset 300 mk om dagen icke kan anses dyrt, utan är billigt efter förhållandena nu). - Vi få telefon från fröken Heikel att det varit brev till Jarl, men att hon sänt det till Kaamanen. Jarl tror att det är från militären o anser bäst att låta det ligga

<sup>x/</sup> Några lappojkar stå vid grinden o tillropa oss lycka på resan. Det var väl rart.

eller låta returnera det till Torneå. Vi få även telefonbud från länsmannen att han kan bjuda på bastu. Mottages med förtjusning.

Därpå i de nu lätta akjorna o i väg till kyrkan (5 km borta). Vi köra förbi sjukstugan o efter en stund över internatskolan <sup>x/</sup> som visar sig vara en stor, välbygd skola under en Högman som lärare.

Straxt efter ser jag en tall o så småningom flera, t.o.m. uppe på översta passhöjden o ett 20-tal m. högre upp på södra fjällsidan, där ett bestånd på 15-20 träd. Inalles såg jag väl ett par hundra träd på färden till Mantojärvi (där tyskar är) Vi gå ganska högt igen för att över tvära terrasserna som bilda barriär mot Mautojärvi o få känsla av en finare nerförslöpa. Jo - det stämde. Det blev kanske vår finaste backe hittills - ett gott farväl till akjorna - o ett gott bevis för att vi ernått en bestämd skicklighet. Vi klarade saken galant. Men det var en fart. Så köra vi längs över sjöns is. En större samling tallar norr om sjöns utlopp, men sedan intet efter sjöns stränder besynnerligt nog.

Redan uppe på höjderna hade det smala vita kyrktornet lyst långt borta. Nu kom även själva huskroppen fram samt vid dess fot en samling grå kyrkstugor på den branta kullriga backen med prästgården längst nere. - Kyrkoherden är sjuk (opererad i Hfs nyligen) o pastorn möttes vi med här om dagen på Tana älv. Prästfrun är i Utsjok. byn. Bara barn o en piga är hemma, den senare har fått order att lämna ut nyckeln (vi hade telef. på morgonen). Kyrkan (se särsk. anteckn.) låg hög o vackert. Men vackrare om också ej så högt (men mer lappländskt !) låg den gamla kyrkogården med resterna av gamla kyrkan (se särsk. anteckn.) med marknadsplatser nedanför i norr. Nu kommer prästfrun körande i akja. Vi gå dit o hon kommer ut - tala ytterst litet svenska - men dock något. Hon upplyser om prästgården - Fellmans hus (timret ingår i en uthusbyggnad här. Lada? De tre bodarna äro nog från hans tid) stod längst ned på gårdsplanen.

/ Se Bild

Själva nuvar.pr.g.  
bygd 1834.  
x/ (låter otroligt).  
x/ enl. präst frun

Vi ha nu träffat prästfrun, som kommer i vacker blå lappdräkt med de röda banden. Hon är från *Tavastland*. Det ses på de vitblåa ögonen. Hon talar några ord svenska o är hjärtlig o vi få de upplysningar vi behöva framför allt om den gamla K:ogården, vapenhuset (som folk hade besynnerliga föreställningar om - att det användes som likbod m. m.) etc. Vi besöka gemensamt vapenhuset. Jag lånar ett par skidor för snön är djup. Även pr. frun på skidor medan Jarl o Niles pulsar - och barnen bl. dem den älsta Anna-Lisa på c:a 12 år o ett par pigga pojkar.

Sedan - jag f.ö. redan genast - vill pr. frun bjuda på kaffe. Jag hade avböjt första gången med tanke på deras besvärligheter här - men när hon bevekar med att det är så sällan huset har gäster. Så är det klart att man tackar. Vi stiga in i den stora vackra salen, där en del vackra vitmålade möbler i någon omvandlad gustaviansk stil, utförda som fängelse arbete i Uleåborg. De tillhöra pr. gården - det är svårt o dyrbart att flytta möbler här uppe. På ett bord står en präktig rosenbuske, tydl. o med rätta pr-fruns stolthet för den prunkar med ett 10-tal vackera utslagna rosor o en mängd knoppar. Den har förts hit söderifrån, men dragits upp här från roten. - I ett nätt litet sidorum är kaffet serverat, med förträffliga bullskivor o ett slags russin kaka. Smakar förträffligt - för vi hade icke fått något e.m. kaffe. Här får man (i denna socken) större tilldelning riktigt kaffe än i övriga Findland (750 gr. på 2 mån. men i st. ingen kaffeersättning. I övr. Finl. 250 gr. + 500 gr. ersättning).

Vi föra ett långsamt (genom tolkning) men trevligt samtal om ditt o datt - jag bjuder ungarna på de 6 karameller jag kan uppleta i min ficka. Det underhandlas om en bandvävstol med isittande bandväv, som ägs av en lapska just på besök. Svårigheten ligger som vanligt i att få ersättning för ullen. Allt sådant är ju på kort. Vi lova att försöka köpa garn i Haparanda o med Jarls förmedling sända hit o få till honom sänt den påbörjade väven, bara vi få anvisning på garnsorter etc.

Vi bese en vacker komse, vari prästbarnen legat. Ett av den bars i den vid hitfärden söderifrån. Den blev köpt i Enontekis.

Så bryta vi upp - jag fotograferar Jarl o Niles i akjorna - fast det ej är så god dager o så vända vi tillbaka. Framför oss den underliga terrassbarriären mellan Mautojärvi o kyrkbyn norr om (det underliga är ju att kyrkan ligger så långt från kyrkbyn). Hur har denna barriär uppstått? Det är ju lösa jordlager. Har älven svarvat ut sjön o sedan genombrutit vad som är kvar av den gamla högre dalbotten?

Då borde ju någon bergbarriär finnas under - men jag kan icke se någon sådan.

Vi fara upp över backarna igen - renarna äro litet tröga o därimellan nyckfulla. Min behagar att dansa ett solonummer på passhöjden - men går sedan snällt. Det är vemodigt att lämna renarna - vemodigt att inte få gå över fjället - men det här norska tillfället är för bra för att inte gripa. Och hur det är så har jag ju en gång farit fjällvägen.

Vi stannar vid internatet o Jarl går in o får besked om ullgarn etc. Och så köra vi sista biten till majatalo. Men jag hoppas det inte är sista gången vi far i akjan den här resan. Vi börja packningen d.v.s. allt rives upp i en väldig röra. Jag skriver dagbok o Jarl frågar om än det ena än det andra, som skall med eller inte med. Så spisar vi middag, en härlig köttpudding o en efterrätt med lingon o något slags potatismjösstanning (?). - Efter ytterligare en stunds packning bryta vi upp till länsmannen, kl. 8, där vi först språka en stund, medan bastun ordnas. Så tåga vi alla tre dit. Det är en liten utomord. trevlig historia med förstuga o liten / Se Bild / avklädningskammare med liggbrits o bord, varpå ett härligt måltidsdricka. Järnugn, rund på fötter i hörnet, varöver stor kittel med ångande vatten. Avklädning o in i bastun, med sina såar isvatten (1) och hett vatten (2) o sin lave med bakuträd framför o lakan på samt sittbänk nedanför. Liten bänk även under fönstret. Det blir en härlig timme. Luckan öppnas efter en stund o så den ena skopan vatten efter den andra på de heta stenarna. Snart strömmar svetten o andan flämtar i svalget. Torra björkriskvastar (med löv) tas fram o färskas mjuka i den utströmmande ångan o sen börjar massering med kvasten o piskning runt kropp o alla lemmar. Underbart hur mjukt riset känns, trots ganska hårda slag. (Man gör ett 50-tal sådana kvastar på hösten o torkar i bastutaket). Stilla tvättning ur handfat som tagits med upp på laven. Jag går ut o rullar i snön. Det var omöjligt att motstå, för snön var så mjuk o fin. Men som det var mitt för köksfönstret kunde jag inte rulla alldeles så obehärskat utan nyttjade björkvisten som ett slags fikonlöv samt ställde mig med ryggen till o gned mig med snö. Och så in igen. Mera ånga. Så kallt snövatten i flera omgångar. Ingen av de två andra tycktes finna någon njutning i det iskalla vattnet, utan ljummade det ständigt med hett. ”Jo när man var ong,” sade länsmannen (43 år). Sen vidtog den stora tvagningen, som gjordes mycket omsorgsfullt (jag hade gjort min mest i början, men det tycks vara mot ritualen). Jag förvånade mig över den lilla seniga länsmannen, som kunde sitta på hälarne o tvätta huvudet över fatet o ändå ha balans. Och länge.

Sen vidtog en lika omsorgsfull torkningsprocedur i kammaren. Torra handdukar o kallt utmärkt dricka (gult som kvass). Jag får sedan recept av frun.

Dörren måste upp på vid gavel för det var för hett. Jarl svettas våldsamt under påklädningen. Länsmannen ikläder sig en fin badrok. Och så pratas det. Det skämtas. Den lilla kammaren är underbart trevlig. Nog skulle man ändå kunna bygga en sådan hemma. Kammarens bredd (efter bädden är 2,5 m.) o övriga dimensioner därefter. Fönstren små med 6-delade små rutor. Stockväggar, delvis med tidn. papper. - Allt har en ända o vi gå in o höra på kvällsnyheterna o galningarna som slåss ute i världen. Bastun ordnas för husets fru o kvinnfolk - en gammal bastulag att karlarna gå först i bastun. Så té o därpå är kl. 11 o vi måste tillbaka till vår packning för Niles kommer 1/2 8 o skall ha färdigt.

Det är vackert att gå i den snöljusa natten. Vegetation o vidd ge ett intryck av Kiruna liksom också den långa breda ”gatan” mellan björksnären.



Packningen ombesörjes nu, samt skrivning lagning av kläder m.m. till kl. 1. Det arma värdfolket får nog inte någon nattro, för vi klampa o slänga med grejorna trots då o då iakttagen försiktighet. Somna tvärt.

---

Länsmannen talte om att ryska flyg 3 gånger besökt Utsjoki, men vänt utan att göra någon skada. De hade bara svängt helt om. En gång 3 stycken.

### **20 april söndag.**

Vaknar vid 7-tiden. Vi gå upp. Efter en stund hörs värdinnan i dörren - ”Kaahoia”? Jo tack, o det smakar fint - med ett slags ringkakor. Genom fönstret ser jag Niiles komma klivande o vi få brått. Men han hämtar först renarna o vi ha färdigt när han kommer igen vid 1/2 9-tiden. Så uppgörelse. Han får betalt för 9 använda dagar + 3 dagar för återfärden till Enare samt löfte om ännu en dag om han behöver 4 dagar dit. Han får order att söka få tag i kniv o bälte hos Högman i Jompala. Så farväl - ett hjärtligt farväl. Jag knäpper honom då han far i väg. Han har betydligt lätt packning nu. En akja har han lagt på släden o har två lösrenar.

Jag telefonerar nu ett telegram till Astrid över Ivalo. Därpå kommer vår forman, en lång ljus karl av förmodligen misstänkt rasblandning, men med en i profil nästan löjlig likhet med vännen Ebbe *Astrup*, samma ljusa ögonhår o ögonbryn, samma lustiga näsa etc. Men framifrån är likheten mindre. Han har icke Ebbes estetiskt fräcka o pigga uppsyn, fastän mannen är ganska pigg o talför. Han talar en del norska, f.ö. - fi. o lapska. Vi packa nu våra skinn rygsäckar - vi ha tagit med all proviant - dessutom 2 lätta sovsäckar m.m. o det är ganska tungt. Pojkarna äro också med. Däremot alla vapen, den tunga sovsäcken, kokböcker (utom en kastrull), anteckningar, tagen film etc. följer Niiles. - Så ta vi farväl (efter uppgörelsen) av fru Eskitalo. Som sista avsked få vi besked av henne om den där seitstenen nedanför. Det är en rundad sten i själva vattenbrynet o på den är inristad ett kors. Någon form på stenen hade hon icke iakttagit. Den användes vid offring för fiskelycka o jakt.

Så packa vi oss i den stora risslan o köra iväg med god fart. Hästen är pigg o föret gott. Vädret strålande - luften skarp. Vad kan man mera begära. Vi köra ut förbi Onella o ner på isen - en sista blick först uppöver Utsjokidalen. - Älven följes bitvis, bitvis köra vi över land. Dalen är bred o väldig o höjderna därefter, men i allmänhet nå dalsidorna lugna stigningar. Litet längre fram gå dock dalfjällen närmare o större partier berggrund resa sig brant uppåt den sista halvan av höjden. Sedan återtar dalen sin lugna uppsyn igen med än lugnare stigande dalsidor o till utseendet lägre fjäll. Skogen glenser. Dalterasserna följa som vanligt, men nu endast de lägsta, framför allt den lägsta. Åtskilliga gårdar. I Karunjurga kommer gamla Laiti ut o hälsar. Vi äro väntade - alla vet förstås om oss efter älven (På värdshuset - där växelstationen - talade fru Keskitalo om att den dag, då flygmaskinerna skulle komma, fanns icke en som svarade i tel. Nå Laiti nämner nu att i morgon gå bilar från Petsamo (kooperativa fören.) till Skipagurra med varor o att det voro möjligt att vi kunde få följa med dem tillbaka. (Varorna äro avsedd för Utsjoki). Det var verkligen mycket vänligt av Laiti. Han ville vi skulle telef. t. Petsamo för att höra om plats fanns. Var det stora bilar, så fick ju 3 man rum i hytten. Senare brydde jag mig icke om att telefonera, för det är ju söndag o man kan inte träffa någon.

Vi stanna bara en liten stund - jag fotograferar en stallgamme o vi fara vidare under lyckönskningar.

Älven bildar härifrån en låg väldig sjö - som så småningom passeras - hästen travar rätt snällt - förbi Lohiniemisaari som är ett sommarställe (för fisk. lappar). Det börjar blåsa en frisk nordlig vind. Vi sova bitvis.

Vi köra upp vid Wätjik o över tvära Wätjiknjarga i delvis vacker fjällbjörkskog. Vid backarna nedåt tänker vi med glädje o vällust på hur det skulle vara med renar här. Efter ytterligare en halv mil köra vi upp på no. sidan vid *Sirma*. Jag fotograferar 3 små fårhus (nybygda) med bågstångskonstr. o så nå vi fram till no. fjällstugan i *Sirma*. Där gå vi in o värma oss en stund o ta reda på rutebilarna fr. Skipagurra till Vadsö. De gå månad Kl. 12-1 (alltså i morgon) sedan onsdag etc. Här är varmt o hyggligt. Man talar norska (ej alla trol.) om också icke alldeles flytande.

Enl. Erikssen är det bara lappar som bo här efter älven där vi fara fram. Får ses över allt en del redan betande i det gamla fjolårsgräset som här o var sticker upp i någon sluttning. Täml. små får - men se ut att ha god ull. F.ö. är kor i var gård o även häst (i de flesta i alla fall). Renar finnes även här o där (Erikssen har själv 30). Gammerna (bara uthus) synas öka mer o mer.

Vi köra därefter vidare o sedan över älven till *Ala Jagelvedje* (*Varti Jeägelveägji*) där Erikssen bor. Skönt att komma in ett slag - men vi går också ut sedan o njuter av solen. Vi laga mat, d.v.s. värma en makrillburk o göra chokolad som åts med bröd o magarin (första gången på resan. Den smakade förträffligt). I stugan först frun - sedan kommer en gänglig lapp som inte säger ett ord - bara glör (han är säkert en aning degenererad) - ett nytt lappkvins, som inte ser stort bättre ut. Så småningom drällar ner från trappan i hörnet ännu en lång lapp dock av kraftigare typ o med tydligt släkttycke med vår forman. De två äro hans halvbröder. Det var 26 km hit o vi hade kört på 4 timmar. Vidare kl. 1/2 4 längs älven. Dalen tränger ihop igen så småningom. Vi nalkas nu de stora forsarna (Köngäs) - köra upp på norska sidan för att köra kring dem. Förut har på fi. sidan setts en väg efter stranden. Den gå från Nuorgam (?) till Utsjoki, men är bitvis knappt farbar med häst. Bitvis bättre.

Vid början av forsen möta på no. sidan en bättre väg, som sträcker sig c. 3 km. o är trafikerbar med bil som också funnits här (o har fraktats hit på en färja med 10 hästars motor). Forsen är lägre o ganska svårt att nå till vägens början för den som komma med båt. Båten fördes av bilen över på landsvägen. - Telefonen på no. sidan (bygdes eller utökades) med 5 trådar för 5 år sedan. Alltså icke av tyskarna. - På fi. sidan ses också väganordningar för båtarna men mycket branta backar.

Det är vackert här. Dalen har trängt ihop med branta sidor mot forsen. Särskilt den finska sidan är mycket brant med egendomliga höga nipor med bred rännor ner mot forsen. Här tycks naturverkstaden fortsätta med friska krafter - omformande - nedrivande - uppbyggande. Somliga former ha stelnat som terasserna, men i deras kanter o rasbranter tycks det jäsa. Formligen jäsa f.ö. Men när solen ligger på ser jag när vi köra upp på en terrass hur den fina lerblandade mjälan (eller är det helt fin lera?) sväller o liksom bubblar fram - upp. Vi fara icke ned på älven igen utan fortsätter högre o högre. Vi passera ett litet kraftigt o ungt bestånd av aspar - ett par verkliga träd (trol. 10 cm. tjocka), resten mer späda, men raka o höga. Längre fram en mängd harspår ofta alldeles färska, likaså ripspår. Detta är första gången som vi på hela resan konfronteras med ätbart vilt. Det finns gott om båda slagen säger Erikssen men även av räb. Av varg har åtskilliga dräpits i vinter (med gift). - Vägen har hela tiden varit mycket dålig, gropig etc. o Erikssen säger att det är tyskarna som förstört den. Han talar vidare om att tysk. icke använda lekar ej heller klädda gjordes i draganordningar utan ha bara läder (lädret bart), vilket gör att hästarna förstöras, huden rives upp. Besynnerligt. Rått, om sant. De ha ej heller skaklor på slädorna utan draglinor o i st. bromsar baktill. De ty. som dragit igenom här voro alla Österrikare, men "i Tana", i Skipagurra o i Nyborg äro massor av *saksalaint*.

Vi få nu snart en underbar utsikt över dalen nedanför o framåt - genom björkskogen. Jag tar en vy fram mot Nuorgam som nu skjymtar långt bort o långt nere o där bakom det sista gränsberget av det gamla Sveariket.

Jag borde ha tagit bilden förr - det var vackrare då. - Likaså ångrar jag att jag inte tog en bild av en gård i början av forsen. Där var idel gammer (5-6) utom ett litet torvtäckt hus, säkert

endast 2 m. i kvadrat. Av diskbänken utanför var klart att det var boningshuset, troligen tillfälligt i avvaktas på att större bygge. Det hela verkade Grönland, Island eller var farao som helst där borta. Det var bara den omgivande gleslåga fjäll björkskogen som gav en annat intryck. Överhuvudtaget få gårdarna ett alltmer dyligt utseende - helst då de som oftast är fallet ligga utan omgivande skog. (Det nyss anförda fallet var ett nybrutet ställe). -

Vi få nu långa härliga backar nerför o nå så småningom Båteng (efter att ha kört 7-8 km i skog). Där ett par tre gårdar var av en med ilsket grönmålat boningshus. På andra sidan dessa gårdar går vägen genom en utmärkt vacker gles o parkliknande björkskog, som tydligen sköts som "park" med stor omsorg. Stammar av 20-50 cm. tjocklek o trädens höjd c:a 8-9 m. Mångstammiga ofta. Ned på isen o snett över till Nuosgam. Strandterassen är mycket hög o brant o delad med skarpa portliknande öppningar. Våren har blottat stora stycken av rasbranten. Jag får ett bestämt minnesintryck av några ryska o sibir. flodstränder. Även bankens konsistens synes mig densamma, åtminstone det jag ser ovan snön.

Så köra vi med risslan pekande mot himlen upp för terrassen o äro framme. Majatalo är samma gamla trevliga kåk som sist. En dörr öppnar o ett kvinns visar oss in i ett rum med en väldig murad "kakel" ugn, vars egendomliga prydnadsfestoner i murbruket väcker mina minnen. Jag går i de andra rummen - ja visst - här är Holmbergs gamla hem. Gubben dog för 3 år sedan. - Det var klokt av Erikssen att ringa hit hemifrån sig. Det har blivit åtminstone 10 gr. varmt. Jag går igenom rummet ut i köket, där står fru Holmberg i sin lappdräkt. Jag hälsar o tar i hand. Gumman skrattar. Jag frågar på norska något - hon flinar än mer. Ingen kan här någon norska (d.v.s icke tala norska) - ganska underligt när man tänker på att man är på själva gränsen - ej bara vid älven - utan även i hörnet och att all trafik av betydelse går ner i Norge. Men det är den store faran i denna tysta strid mellan norsk intelligens som lär sig det främmande för att förtjäna pengar - o den finska o viljan - och oföreniga (det får inte glömmas) att lära sig något främmande. Man kanske bör tillägga oviljan att tillägna sig det främmande språket.

Alla äro mycket hyggliga -- men nyfikna på främlingen. Man vill gärna tala om kriget (det fi.). Alla voro här inkallade mot slutet av kriget (t.o.m. 45 år) för att undergå utbildning. Sonsonen till Holmberg kommer in o pratar. Han har förut satt på norska nyhetsutsändningen tydl. för min skull. Han har icke sagt något men när jag går ut o hör på ser jag hans tillfredsställelse. Vi ha beställt mat o lämnat ut ett kok makaroner, som Jarl ger anvisning om tillagningen.

Så äta vi ett kraftigt mål renkött med potatis o makaroner jämte svartlimpa o gott smör, var till gott kaffe med, fin grädde. Sockret var något hopskrapat - eljest märktes ingen brist. Vi fick dessutom ett ägg var. Jarl säger att det är det första han äter i år. Jag vill inte säga hur jag frossat.

därpå skriver jag dagbok o vi båda försöka att underhålla elden för att få upp värmen, vilket delvis lyckas.

---

Jarl o jag gå o se på några intressanta gammetyper (se särsk. anteckn.) som jag sett vid infärden.

Vi träffa några skidande pigga små grabbar, som komma o se vad vi göra -

- Det är rätt bistert kallt, vilket förhöjer intrycket av det arktiska i denna by av till större delen "jordkuler" (en överdrift för pennan, som jag tror att äldre författare gjort sig skyldiga till några gånger.

- Jag har idag funderat på gammer o kåtor. Kan kåtan ursp. vara en arktisk kustföreteelse (från denna arkt. kust)? En förkrympt form, beroende på det förkrympta byggmaterialet? Bågstångskonstruktionen kan då vara ett försök att få större utrymme också i höjddled?? Bör genomtänkas

F.ö. denna älv. Är den icke som en inkörs port in i hjärtat av Lapponien? Även vid Karasjokksmynnigen är man bara på 117 met. h.ö.h. o om framkomstmöjligheten längre är skrivet i det föregående.

Eriksen sade visserligen idag att man icke kan ro uppför älven, som är för strid, utan måste staka. Men så har man väl stakat då! F.ö. är hans utsago nog en överdrift i motortidevarvet.

Nuorgam 20/4 <sup>x/</sup> ett par mötas.

Uthusgammer av flera slag. Bl. mera intressanta äro 2 fårhus (för sommaren). Det ena är utvändigt som en rund kåta, torvklädd o med liggande resstänger utanpå, vilka gå upp o nästan mötas. <sup>x/</sup> Ser alltså på avstånd ut som en kåta (bågstångs do - ifall tältkåta, klykstång, när torvklädd.)

Det är emellertid ingendera delen. Den är rund ( c. 2 m. *d.över*) o stommen är 4 st. grövre raka björkstammar, vilka avslutas med var sin klyka. I dessa 4 klykor (som icke mötas), vilar en ram av 4 börkbitar, c:a 1 1/2 f. l. Kring denna ram är väggresningen ställd. <sup>x/</sup> Baksidan har dessutom ett tvärträ mellan de 2 stängerna där, liksom fram i den för dörrstyckets skull. Ingen riäppen utan tvärs över 4-kantramar ligga 2 snedträn o över dem torv. Kåtan är alltså helt torvklädd. Höjd c. 2 m.

<sup>x/</sup> Det är alltså faktiskt en hörnstolpskonstruktion. Fastän hörnen starkt lutande

Den andre kåtan ligger mitt emot (avstånd 2 m.) med ingång emot den förras. Ett litet gärde förena kåtorna /Se Bild/ Det är en bågstångskåta (naturligtvis utan riäppen) c.3 m. l., 2 m. br. o 2 (1,75-2) m. hög. Helt torvklädd

---

Under senare delen av dalen samt här i Nuorgam förekomma bodar med resväggar. Under på små stolpar eller hörnstenar är en timmerkrans (4-kant) i 2 stocklag. Hörnstolpar o överst liggtimmer igen i flera lag samt hela timmerrösten. Resvirket i rännor o under - o överlager.

## Fotos

20/4 Söndag. Utsjoki

19/? Niiles Jomppanens avresa med packningen. Kl. 9. sol. 1/100

20/ Vy från vägen vid Syrjelä upp mot Utsjokidalen sol (i kameran?)

21/ Karunjarg (Laitis gård). Två uthus. (fårhus - timrat o snedtak, + stall = gamle)

22/ Sirma 3 st. små fårhus, bygda i bågstångskonstr., nya. Ett ännu icke torvtäckt. kl.1/2 1

23/ Storforsen (Isoköngäs) nedre delen med Tana älv bakom (sjöansvällning) vy fr. VNV.

24/ Vy längre fram från uppe på bergsidan mot Nuorgam o Rajala med gränsberget ovanför (no. fjäll synas över).

21/4 25) Nuorgam 2 små fårkåtor (sommars-) 1/2 8 sol (jfr. anteckn.) fr.V.

26/ ibid. 3 st. gammer (fjos - o stall - etc) mitt emot de förra

27/ ib. Majatalo (Holmbergs) fr. norr

28/ Vy fr. föreg. nedför älven mot Rajäla o sista gränsberget. (över detta no. fjäll).

29/ Polmaks kyrka från älven

-----

### **Tillägg:**

Det som vi har varit osäkra på har vi skrivit med kursiv text. Annars är boken avskriven så källtroget som möjligt. Boken är avskriven av Eva Jonsson, Stiftelsen Bygdeå Databas, hösten 1996.